ESTABLISHED 1893
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year...... $2.00 | To Europe:
half year...... 1.00 | per year...... $2.50
single copy...... .05 | half year...... 1.25

СВОБОДА

УРЯДОВИЙ ОРҐАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік........ $2.00 | До Европи:
на пів року 1.00 | на рік........ $2.50
поод. число .05 | на пів року 1.25

РІК XXII. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 19-го лютого 1914. Ч. 8. VOL. XXII. Jersey City, N. J., Thursday, February 19, 1914. N. 8.

1894 — 1914

Ювилей 20-літного істнованя Руського Народного Союза.

Дві десятки літ минуло від часу, коли на американській Руси повстала перша наша народна інституция: Руський Народний Союз. Нині ми обходимо 20-літний ювилей істнованя сеї інституциї і з нагоди сего великого сьвята складаємо щирий привіт всім Основателям нашої організації, всім її бувшим і теперішним Головним і Місцевим Урядникам, всім Членам і Членицям Руського Народного Союза і всім його приятелям і прихильникам. Земля пером всім покійним Добродіям і Членам нашої рідної інституції, а память їх од рода в род!

Сеї неділї, 22 лютого 1914 року, минає повних двайцять літ від часу оснований нашої народної орґанізації, нашого Руського Народного Союза. Заслуга заложеня сеї нашої народної твердині на американській Руси належить ся лиш кільком одиницям, з котрих найбільше потрудив ся бл. п. о. Григорій Грушка, колишний руський парох в Джерзи Сіти. Сей великий і небуденний патріот, прибувши до Америки і взявши в руки провід одної з перших наших громад, дуже швидко переконав ся, що наш нарід тут в Америці не двигне ть ся морально доти, доки не мати-ме свого власного прибіжища, своєї рідної орґанізації. Щоби таку орґанізацію сотворити, треба було між розкиненим по цілій Америці народом сильно і переконуючо аґітувати, а робити сю тяжку роботу не було кому, бо нашу інтеліґенцію можна було тоді почислити на пальцях одної руки. Думав, думав о. Грушка тай додумав ся до того, що без своєї власної часописи неможлива ніяка орґанізаційна акція. От він зібрав тоді всі свої скромні ощадности, купив за се трохи черенок та инших друкарських причандалів, виготовив власноручно потрібні рукописи і дня 15 вересня 1893 р. пустив у сьвіт перше число своєї ластівки, яку назвав „Свободою".

Наш нарід, що до часу появи „Свободи" гуртував ся в угроруським „Соєдиненію" та инших чужих нам орґанізаціях, приняв ґазету о. Грушки з отвертими раменами і став його засипувати численними привітами та благожеланями. Се переконало о. Грушку, що його ідея при належній орієнтації і витревалости може мати дуже гарні успіхи. От він почав дуже розважно і дуже обережно кидати між читачів своєї часописи гадку, що було би добре заснувати свою питому орґанізацію та перестати служити чужим богам. В 3 ч. „Свободи" (з 15 жовтня 1893) пише обширну вступну статю п. н. „Пізнаймо ся", а в ній говорить між иншим таке (зміняємо лише правопись): „Ми Русини, уніят чи православний, лучім ся в одно. Віра се річ совісти і не можна силувати нікого, щоб був таким або таким. Лучім ся в одну громаду і пізнаймо себе, а тогда зробим собі почестне місце межи другими народами, проживаючими тут в Америці".

О. Грушка мав славу дуже доброго проповідника, а з видаваної ним часописи видно, що був і першорядним публіцистом. Редаґована ним „Свобода" визначала ся дуже ґарним змістом, а його статї були дуже популярні, дуже теплі і переконуючі. Тож не дивниця, що число передплатників „Свободи" постійно зростало, а ідеї о. Грушки знаходили щирий та голосний відгомін в серцях наших іміґрантів. Великий знавець людської душі і знаменитий народний орґанізатор, о. Грушка почав „кувати зелїзо, поки горяче" і виступив з своєю ґадкою отверто й ясно. В 4 ч. „Свободи" (з 1 падолиста 1893) містить знамениту передовицю п. н. „Нам треба народной орґанізації", а в ній каже між иншим таке: „По довгім, братя дорогі, розмишленію, по довгій розвазї, по довгім застановленію над потребами руского американьского народа, прийшли ми до переконанія, що треба конечно подїлити ся з Вами тою ґадкою, котра в добру годину зродилась в нашой души, а серце наше оповило ю любовію для руского народа. — Тая ґадка, тая мисль єсли воплотить ся в дїло, тогда грядущоє поколїніє, родившоєсь на вільной земли, буде дяковати і тихим нелукавим словом епімне о нас і наші ґроби украсить цьвітами поллятими слезами радости і благодарности. Ми, взиваючи Всевишнего Бога, щоб поблагословив тоє зерно, котре кидаємо щедро на руску ріллю, подаємо до відомости руского робітника, тяжко працуючого чи то в глубоких, темних і небезпечних майнах чи то в фабриках при тисяч обертаючих ся колесах чигаючих на его смерть, що конечно треба заложити в Америці народнє общество під назвою „Народний Руский Союз", котрий тільки для робітника руского мав би отверті двері, робітничим грошем підтримований на спомогу нещасного собрата, через робітників керований, в робітничих руках знаходилаб ся каса, робітники своїм власним грошем господарилиб. — Цїль народного руского Союза булаб така: — Спомагати хорих і виплачати посмертнє. — Закладати читальні і вечірні школи для дорослих. Ширити просьвіту межи народом за помочію полезних книжочок, як се робить ся в старім краю. Наставати на се, щоб Русини брали американскі папері і ставались обивателями той землї, на котрой живуть. Дальше закладати політичні клюби і брати живу участь при виборах. Хоронити наш нарід перед жидами — пявками нашого народа". Відтак радить о. Грушка закупити в найвідповіднійшім місті дім і такий дім назвати „Народний Руский Дім", а в нім заложити штор з церковними річами і книжками всякого рода та головну аґентуру продажі шифкарт і посиланя гроший до старого краю. Закликає дбати про нове руське поколїнє в Америці, а кінчить горячою просьбою і заохотою до ревної й невсипущої праці над загальним народним добром.

Якого заколоту наробила висше наведена статя о. Грушки, се може зрозуміти тільки той, хто в тих часах тут жив і знав добре невідрадні відносини тодїшної американської Руси. На голову бідолашного видавця і редактора „Свободи" посипало ся безліч всїляких брудних наклепів та інсінуацій, але о. Грушка розправив ся „по козацьки" з своїми численними ворогами, відбив одним махом пера всї ворожі напади на свою особу та на проектовану ним орґанізацію, а посїм розкинув по всїх руських громадах відповідну горячу відозву і сьміло та енерґічно вів задумане дїло до кінця. В 3 ч. „Свободи" (з 1 лютого 1894) находимо статю п. н. „Весела вість", а в ній читаємо між иншим ось що: „Наш голос не був голосом вопіющаго во пустини, наші слова не були горохом киненим о стїну, наша одозва отбилась сильним відгомоном широко і далеко о душу кождого Русина, наші труди і мозоли зістали уже в части увінчані добрим успіхом, бо дня 25 мин. місяця громада руских патріотів заложила комітет, котрого задачею єсть основати „Народний Руский Союз", а перше головноє собраніє отбудесь незадовго. — Русини! Ставайте в ряди, рахуйте ся, кілько уже Вас тут єсть, горніть ся під прапор „Народного Руского Союза". Небавом получите осібне о тім дїлї письмо, на днесь подїляєм ся з Вами тою веселою звісткою, що уже угольний камень зістав положений під народну сьвятиню. — Оден другому передавайте тую радістну новину, оден другого заохочуйте до дїла!"

В 4 ч. „Свободи" (з 15 лютого 1894) читаємо гарну статю п. н. „Знову один крок вперед", а в ній побіч инших хороших ґадок ось такий бодрий поклик: „Сьміло вперед, мужайте ся і громадьте ся! Один за другого постійте, оден другого піддержуйте, слабодухів кріпіть, малосьвідомих научайте! Памятайте, же всїльна нам єсть біда, же спільні вяжуть нас справи, одно нас болить і нам докучає!"

Нарешті сповнили ся задушевні мрії неутомимого о. Грушки і кількох його однодумців. Руський Народний Союз — се вихухане та виплекане під його щирим, горячим серцем дитя стало на своїх власних ногах і почало спровола але совісно й вірно сповняти призначену для себе цїль. Про сю важну подію находимо цікаву статю в 5 ч. „Свободи" (з 1 марта 1894). На вічну память всїм грядучим поколїням подаємо сю статю в дослівнім передруку на 2-гій стороні отсего ювилейного числа нашої часописи.

З повисшого бачимо, що основанє Руського Народного Союза мало доволї трудні початки, але гурток сьвідомих та ідейних людий поборов успішно всї перепони і при божій помочи довів задумане дїло до бажаного кінця. Хоч Р. Н. Союз за час свого двайцятилїтя не сповнив ще в цїлости усїх тих задач, які повинен був сповнити після плянів його основателїв, то все таки він був і є одиноким народним прибіжищем для наших заточенцїв в Америці, даючи не тільки матеріяльну поміч вдовам і сиротам по своїх членах, але й моральну підмогу всїм тутешним Русинам-Українцям яко одинокий осередок нашого народного житя на чужині.

B 36

Привіт Р. Н. Союзови.

Привіт Тобі, Союзе, Батьку,
Щирий привіт Тобі!
Ти двайцять літ боров ся важно
Тай встоявсь у борбі.

Боров ся сьміло із бідою,
Із тьмою ворогів,
Із ренегатством, темнотою
Тай побороти вспів.

А двайцять років, Боже милий,
Се довгий, довгий час;
Тут треба много гарту й сили,
Щоб розбудити нас.

Та вспів Ти всего доказати,
Зділав усе, як стій:
Щезають наші ренегати
Тай вороженьків рій.

Щеза' байдужність — наші муки,
Демон незгоди весь.
Прозрів народ, бересь за руки,
І Ти у славі днесь.

Безсильна лють, та злоба вража
Вже нарід не зведе —
Він взнав, що в злуці сила наша
Й від Тебе не піде.

Бо мусить зовсім побідити
Не темрява, лиш сьвіт.
Неправді згинуть — правді жити.
Привіт Тобі, привіт!!

Сава Чернецький.

О. ГРИГОРІЙ ГРУШКА
(ур. 1859, ум. 1913).

Совершиша ся.

(Передрук із 5-го числа „Свободи", з 1-го марта 1894 р.).

I о диво — трупи встали
I очи розкрили!
I брат з братом обняли ся
I проговорили — слово тихої любови!
Шевченко.

Дня 22 февруара 1894, того самого дня, в котрім ціла Америка обходила річницю уродин славного Вашінґтона, неустрашимого борця за свободу і права чоловічества, о девятій годині з рана зійшлись рускі сьвященики, делеґати руских братств і патріоти Русини з всіх сторін до руської церкви в Шамокін, Па., благати Господа Бога, щоби допоміг щасливо начати так важне ді-

ТЕОДОЗІЙ ТАЛПАШ,
перший предсідатель Р. Н. Союза.

О. ІВАН ХР. КОНСТАНКЕВИЧ,
перший секретар Р. Н. Союза.

ло, діло основаня „Руского Народного Союза".

Божественну литургію о призваню помочи св. Духа відправив о. Теофан Обушкевич, руский сьвященик з Олифант, підчас котрої сгівав чудесно шамоцкий руский хор під проводом Доктора Сіменовича, неутомимого труженика для блага американської Русі. Неодному слеза радости покотилась із очей на звук душу пронимаючого пінія. Хтоб міг сподівати ся пару літ тому назад, що утекший Русин з обтія біди, нужди, з невільничого гнету — розвине так скоро віками притлумлену силу руского духа? Хтоб погадав, же під полатаною сірачиною або гунькою криєсь благородна душа, спосібна до всего доброго, хорошого і полезного, наколи вільна з оков гнету і рабства?!

I о диво — трупи встали
I очи розкрили!

I на вільній земли руска гармонійна пісня лунає на славу во вишних Богу!

В хорошо прибраній рускій галї, по відспіваню всіма присутними „Царю небесний", о. Полянський з Пітсбурга забрав голос, де в красноріч{и}вій своїй патріотичній промові обяснив ціль „Руского Народного Союза" і тоє добро, яке руский нарід в Америці буде з него мати.

Тогда приступлено до вибору всіх урядників „Руского Народного Союза", котрий так випав:

Урядники Союза: Теодозій Талпаш, предсідатель, з Шамокін, Па.; Михаіл Євчак, заступник, з Вілксбери, Па.; о. Йоан Констанкевич, секретар, з Шамокін, Па.; Іван Глова, касієр, з Ексцелзіор, Па. Радні: Яков Даньковский, Джерзи Сіти; Михаїл Галькович, Онуфрій Мурдза, Михаїл Адзима, Мт. Кармель, Па.; Іван Гордишинський, Алексій Шлянта, Мейфілд, Па.; Семан Федоровский, Юрко Хиляк, Олифант, Па.; Михаїл Ослицкий, Пітсбурґ, Па.; Димитрий Зеновяк, Централія, Па. Контрольна комісія: о. Гавриїл Гулович, Фрилянд, Па.; о. Григорій Грушка, редактор „Свободи" і руский сьвященик з Джерзи Сіти; о. протоєрей Алексій Товт, Вілксбери, Па.; о. Теофан Обушкевич, заступник контрольної комісії.

Повисше висказані урядники будуть сповняти свій уряд до слідуючого „Головного Собрания", котре отбуде ся 30 мая 1894 ще на сей раз в Шамокін, Па., де або потвердить ся тих самих або ізбересь нових. Коли прийшло до розправи о читальних, котру кожде належаче братство до „Руского Народного Союза" має обовязок у себе закладати, о. протоєрей Товт з правдивою рускою щедростію підняв ся на свій власний кошт спровадити два тисячі книжочок для читалень, а о. Гр. Грушка прирік посилати даром ґазету „Свободу" до кождої рускої читальні в Америці. Славно!

Отцу Полянському честь, слава за его мудре і тактовне переприводжене вибору урядників „Руского Народного Союза"!

Печать „Руского Народного Союза" буде така: Отверта книга і трираменний крест, а повисше простягають ся дві руки в братнім устиску. В округ повисшого знамения стоїть напись по руски і по англійски. Хкі мають бути ознаки членів „Р. Н. С.", буде се залагоджене на слідуючім головнім собранію.

Каждий член „Союза" получить красну грамоту і статута.

На тепер подаємо до відомости всім Русинам в Америці і всім руским братствам, же кто хоче належати до „Союза", най сейчас зголошусь і пише до секретара „Союза", а гроші най шле через Money Order до касієра.

Желаючий бути членом „Союза" най шле гроші до касієра і так: вступне 50 ц. раз на все, а що місяця по 50 цент. під адресою касієра: Іван Глова, Excelsior, Pa. Рівночасно написати до секретара, що післав і кілько післав під адресою: Rev. John Konstankiewicz, gr. Cath. priest, 144 South Franklin Str., Shamokin, Pa.

Статути будуть поміщатись і обяснятись в „Свободі".

А тепер, дорогі братя, наколи зібралось нас уже дуже велике число і заложено „Союз", вступайте до него громадно, бо се іде тілько о Ваше добро і о Вашу користь. Ви, котрих до тепер Русь мати оплакувала яко загибших, дайте пізнатись сьвітови, що Ви живі і що тут в Америці руске народне житє бє живою струєю! Важний крок вже зділано, „Руский Народний Союз" уже заложено, руский народ воскрес із мертвих в Америці!

I о диво — трупи встали
I очи розкрили!
I брат з братом обняли ся
I проговорили — слово тихої любови!

Нуже, братя, до діла!

ВАЖНІЙШІ ДАТИ З ІСТОРІЇ Р. Н. СОЮЗА.

Основательсьні збори, на яких заложено Руський Народний Союз, відбули ся в Шамокін, Па., дня 22 лютого 1894 р. Предсідателем сих зборів був о. А. Полянський, а секретарем др. В. Сіменович. Кождий член, без ріжниці віку, має платити вступного 50 ц. і місячну вкладку 50 ц. Посмертне $400. Провізоричний уряд: Т. Талпаш, предс.; М. Євчак, заст. предс.; о. І. Констанкевич, секр.; І. Глова, кас.; радні: Я. Даньковський, М. Гальковнч, М. Адзима, І. Гордишинський, А. Шлянта, С. Федоровський, Ю. Хиляк, М. Ослицький і Д. Зеновяк; контр. комісія: о. Г. Гулович, о. Г. Грушка і о. А. Товт; о. Т. Обушкевич, заст. контр. комісії.

I. гол. конвенція відбула ся в Шамокін, Па., дня 30 мая 1894. Предсідателем був о. Т. Обушкевич, а секретарями др. В. Сіменович і Д. Пирч. Часопись „Свобода" стає офіціяльним органом Р. Н. Союза з місячною платнею в квоті $30. Головний уряд: Т. Талпаш, предс.; М. Євчак, заст. предс.; о. І. Констанкевич, секр.; І. Глова, кас.;

ІВАН ГЛОВА,
перший касієр Р. Н. Союза.

радні: А. Пивоварник, Ю. Хиляк, Я. Даньковський, Т. Хомяк, А. Галабурда і др. В. Сіменович; заст. радних: А. Курила, М. Адзима, П. Шиманський, С. Дранько і К. Кобан; контр. комісія: о. Г. Гулович, о. Т. Обушкевич, о. А. Товт і о. Г. Грушка; Г. Гук, заст. контр. комісії.

Піврічні збори гол. урядників відбули ся в Шамокін, Па., дня 15 січня 1895.

II. гол. конвенція відбула ся в Олифант, Па., дня 30 мая 1895. Предсідателем був о. А. Полянський, а секретарем о. Н. Дмитрів. Головний уряд: І. Глова, предс.; Т. Талпаш, заст. предс.; о. Н. Дмитрів, секр.; Ю. Хиляк, кас.; радні: о. Т. Обушкевич, А. Шлянта, Ф. Мурдза, К. Кобан, С. Федоровський і А. Марко; заст. радних: о. І. Констанкевич, о. А. Полянський, о. В. Молчани і Я. Гамбаль; контр. комісія: о. Г. Гулович, Г. Гук і І. Даньчак; о. М. Мартяк, заст. контр. комісії.

Піврічні збори гол. урядників відбули ся в Мт. Кармел, Па., дня 1 січня 1896. Предсідателем був о. Констанкевич, а секретарем о. І. Ардан. Підвисшено посмертне з $400 на $500.

III. гол. конвенція відбула ся в Мт. Кармел, Па., дня 2 червня 1896. Предсідателем був о. Т. Обушкевич, заст. предс. В. Криницький, а секретарями о. І. Ардан і Д. Капітула. Ухвалено приймати до Союза лиш тих людий, котрі мають не менше 16, а не більше 45 літ. За жени, котрі мають більше ніж 45 літ, посмертне не платити. Головний уряд: І. Глова, предс.; А. Курила, заст. предс.; о. Н. Стефанович, секр.; Ю. Хиляк, кас.; радні: о. Т. Обушкевич, о. І. Констанкевич, о. І. Ардан, Т. Талпаш, В. Криницький і Д. Капітула; заст. радних: Г. Гук, Й. Коваль, Т. Хиляк, Я. Рудащук і І. Дунай; контр. комісія: о. Н. Дмитрів, А. Шлянта і К. Кобан.

Піврічне засіданє гол. урядників відбуло ся в Мт. Кармел, Па., дня 29 грудня 1896.

IV. гол. конвенція відбула ся в Мейфілд, Па., дня 8 червня 1897. Предсідателем був о. Т. Обушкевич, а секретарями Д. Пирч і В. Ванько. Членом Р. Н. С. може бути лиш Русин. Членів инших народностий лиш тоді приймать ся, коли вони належали до руського братства і разом з ним приступили до Р. Н. Союза. Поодиноких членів иншої народности не приймає ся безусловно. Союз платить свому органови „Свободі" по $50 місячно. Головний уряд: І. Глова, предс.; П. Секерак, заст. предс.; о. І. Ардан, секр.; Ю. Хиляк, кас.; радні: о. Т. Обушкевич, М. Демчко, Й. Коваль, А. Шлянта, Д. Пирч і Д. Павлишак; заст. радних: М. Кончак, А. Онущак, Г. Дзядик і Т. Майкшак; контр. комісія: о. С. Макар, Ю. Криницький і К. Котанчик.

О. АНТІН БОНЧЕВСЬКИЙ
(ур. 1871, ум. 1903).

Піврічне засіданє гол. урядників відбуло ся в Олифант, Па., дня 11 січня 1898. Предсідателем був о. С. Макар, а секретарем А. Шлянта. Членів, котрі не переступили ще 35 літ віку, приймає ся без вступного, але лише в місяци марті.

V. гол. конвенція відбула ся в Шенандоа, Па., на днях 7 і 8 червня 1898. Предсідателем був о. Т. Обушкевич, а секретарями о. А. Бончевський, Д. Пирч і Д. Капітула. Ухвалено приймати до Р. Н. С. дітий від скінченого 1-го року житя. Піднесено посмертне з $500 на $600. Можна обезпечувати ся і на половину посмертного в квоті $300. Головні конвенції мають відбувати ся що 2 роки, а засідання гол. виділу що року. Головний уряд: Ю. Хиляк, предс.; І. Добош, заст. предс.; о. А. Бончевський, секр.; Д. Пирч, заст. секр.; К. Котанчик, кас.; радні: А. Кання, А. Шлянта, А. Онущак, Т. Вахна, С. Русин і о. С. Макар; заст. радних: І. Глова, Т. Гавран, Г. Полянський, о. Н. Підгорецький і Л. Сидоряк; контр. комісія: о. І. Ардан, К. Кирчів і Й. Коваль.

Річне засіданє гол. урядників відбуло ся в Лансфорд, Па., дня 13 червня 1899. Предсідателем був о. Н. Підгорецький, а секретарем о. П. Тимкевич.

VI. головна конвенція відбула ся в Пітсбурґ, Па., на днях 12—14 вересня 1900. Предсідателем був о. М. Балог, заст. предс. Л. Сиротюк, а секретарями І. Бурштин і В. Гришко. Вступне від 16—25 літ 50 ц., від 25—35 літ $1.00, а від 35—45 літ $1.50. Кождий член платить місячно по 70 цнт. Хто виступить з місцевого братства, не є членом Союза. Назву Р. Н. Союза змінено по англійськи „Little Russian National Union" (до того часу була англійська назва „Russian National Union"). Головний уряд: о. А. Бончевський, предс.; А. Шаршонь, заст. предс.; Д. Пирч, секр.; К. Кирчів, заст. секр.; А. Шлянта, кас.; радні: Ф. Гуретяк, Г. Курила, П. Рончковський, А. Добош, В. Гринько і о. Н. Дмитрів; заст. радних: Д. Голод, І. Бурштин, Т. Кочка, І. Париляк і Д. Коропчак; контр. комісія: о. І. Ардан, К. Котанчик і А. Онущак.

Річне засіданє гол. урядників відбуло ся в Бофало, Н. Й., дня 11 червня 1901. Предсідателем був о. А. Бончевський, а секретарем В. Гришко. Ухвалено приймати Русинів з Канади, коли будуть лучити ся в братства.

VII. головна конвенція відбула ся в Джерзи Сіти, Н. Дж., на днях 18—21 червня 1902. Предсідателем був о. Н. Стефанович, заст. предс. А. Валевський і Е. Шдак, а секретарями С. Ядловський і В. Гришко. Орган Р. Н. С. „Свободу" має ся вписати всім дорослим членам, а каса Р. Н. С. платить видавцеви „Свободи" за кождого члена по 10 ц. місячно. Головний уряд: о. Н. Стефанович, предс.; М. Кравчишин, заст. предс.; Д. Пирч, секр.; С. Ядловський, заст. секр.; А. Шаршонь, кас.; радні: М. Турок, А. Добош, М. Грацонь, Д. Голод, М. Пачута і І. Сабат; заст. радних: А. Горбаль, М. Югас, К. Кобан, А. Валевський і М. Добровський; контр. комісія: о. М. Підгорецький, К. Кирчів і І. Гардий.

Річне засіданє гол. урядників відбуло ся в Скрентон, Па., дня 23 червня 1903. Наради переводив сам гол. предсідатель, а протоколував гол. секретар. (Се практикувало ся вже й на дальших річних засіданях аж до нинішних часів).

VIII. гол. конвенція (ювілейна, з нагоди 10-лїтного істнованя Р. Н. Союза) відбула ся з великими торжествами в Шамокін, Па., на днях від 30 мая до 2 червня 1904. Предсідателем був о. С. Макар, заст. предс. І. Париляк і А. Овсак, а секретарями о. П. Понятишин і Й. Кульчицький. З нагоди 10-літного ювилею Союза о. М. Стефанович як предсідатель товариства подав до відомости, що за 10 літ умерло 134 членів (мужчин), по котрих виплачено разом $67.669.98 посмертної запомоги; а женщин умерло за 10 літ разом 85, по котрих виплачено $26.333.25 посмертної запомоги; дітий умерло за останніх 6 літ 22, по котрих виплачено $575.00; отже за 10 літ виплатив Союз всіх посмертних запомог разом в сумі $94.578.23. Окрім того виплатив Союз за 10 літ недужинних запомог в сумі $5.463.80. Адміністрація за 10 літ т. є. головні і річні конвенції, субвенції „Свободі", платні секретарям і касієрам, книги, druки, канцелярійні і прочі дрібні видатки виносили разом $27.157.85. За 10 літ Союз мав приходу $145.193.22 а розходу $127.199.88. — Вступне уноровано після віку новоприступаючих членів. На головній конвенції можуть бути присутні і мають право голосованя тілько делеґати і всі головні урядники (до того часу таке право мали всі рускі сьвященики з титулу свого духовного стану). Затверджено уряд гол. орґанізатора Р. Н. Союза і дано йому право закладати нові відділи та установляти місцевих орґанізаторів. Головний уряд: К. Кирчів, предс.; С. Митренко, заст. предс.; С. Ядловський, секр.; Й. Кульчицький, заст. секр.; А. Шаршонь, кас.; А. Япкович, заст. кас.; радні: А. Валевський,

О. НИКОЛАЙ СТЕФАНОВИЧ
(ур. 1870, ум. 1911).

М. Дембіцький, А. Сорока, А. Семашицький, К. Кобан і І. Париляк; заст. радних: Й. Сенько, І. Посипанко і Н. Домбровський; контр. комісія: о. А. Улицький, І. Воргач і М. Турковський; о. Н. Підгорецький, гол. організатор.

Річне засідане гол. урядників відбуло ся в Мікіспорт, Па., на днях 26 і 27 червня 1905.

IX. гол. конвенція відбула ся в Скрентон, Па., на днях 25—29 червня 1906. Предсідателем був о. Н. Стефанович, заст. предс. А. Овсак і Л. Моніта, а секретарями С. Калакука і Т. Лабовський. Замість сталої місячної вкладки по 70 ц., ухвалено розмет. Посмертне Союза піднесено з $600 на $1.000 (на половину посм. $500). Утворено сталий народний фонд, (по 1 центі місячно від кождого члена) фонд убогих (по 1 центі) і фонд резервовий (по 2 центи). Вибрано другого (рекордового) секретаря. За офіцiяльну правопись „Свободи" і Союза принято одноголосно правопись фонетичну. Патроном Союза має бути сьв. Володимир. Установлено уряд духовного отця Союза. Всі так звані „Місцеві Руські Народні Союзи" мають в протягу місяця перетворити ся на братства зглядно сестрицтва. Головний уряд: о. С. Макар, дух. отець; К. Кирчів, предс.; І. Париляк, заст. предс.; С. Ядловський, секр. фін. і гол. організатор; Т. Лабовський, секр. рек.; А. Шаршонь, кас.; радні: Т. Талпаш, Л. Моніта, М. Беля, М. Семенюк, А. Овсак і Ф. Поливка; контр. комісія: о. Л. Левицький, О. Стеткевич і С. Калакука.

Річне засідане гол. урядників відбуло ся в Трентон, Н. Дж., на днях 10 і 11 вересня 1907.

X. гол. конвенція відбула ся в Філядельфії, Па., на днях 7—10 липня 1908. Предсідателем був о. Л. Левицький, заст. предс. Д. Капітула і Т. Гут-Кульчицький, а секретарями о. П. Понятишин і В. Гришко. Преосьв. С. С. Ортинського іменовано покровителем Р. Н. Союза і почетним членом сеї організації. Ухвалено принимати до Союза лише Русинів і Русинок грецького або латинського обряду і взагалі лише Славян католиків. Порішено купити на власність Союза друкарню „Свободи". „Свободу" має ся видавати руськими і латинськими буквами. Головний уряд: о. М. Балог, дух. отець; Д. Капітула, предс.; Т. Гут-Кульчицький, заст. предс.; Марія Черемшак, заст-ця предс.; С. Ядловський, секр. фін.; Т. Лабовський, секр. рек.; А. Шаршонь, кас.; радні: М. Беля, П. Ярема, І. Глова, А. Стефанович, А. Горбаль і М. Чегін, контр. комісія: о. Д. Добротвор, М. Бабій і В. Гришко; А. Гела, гол. організатор; о. П. Понятишин, директор друкарні „Свободи"; К. Кирчів, управитель друкарні.

Річне засідане гол. урядників відбуло ся в Шікаго, Ілл., на днях 8—10 вересня 1909.

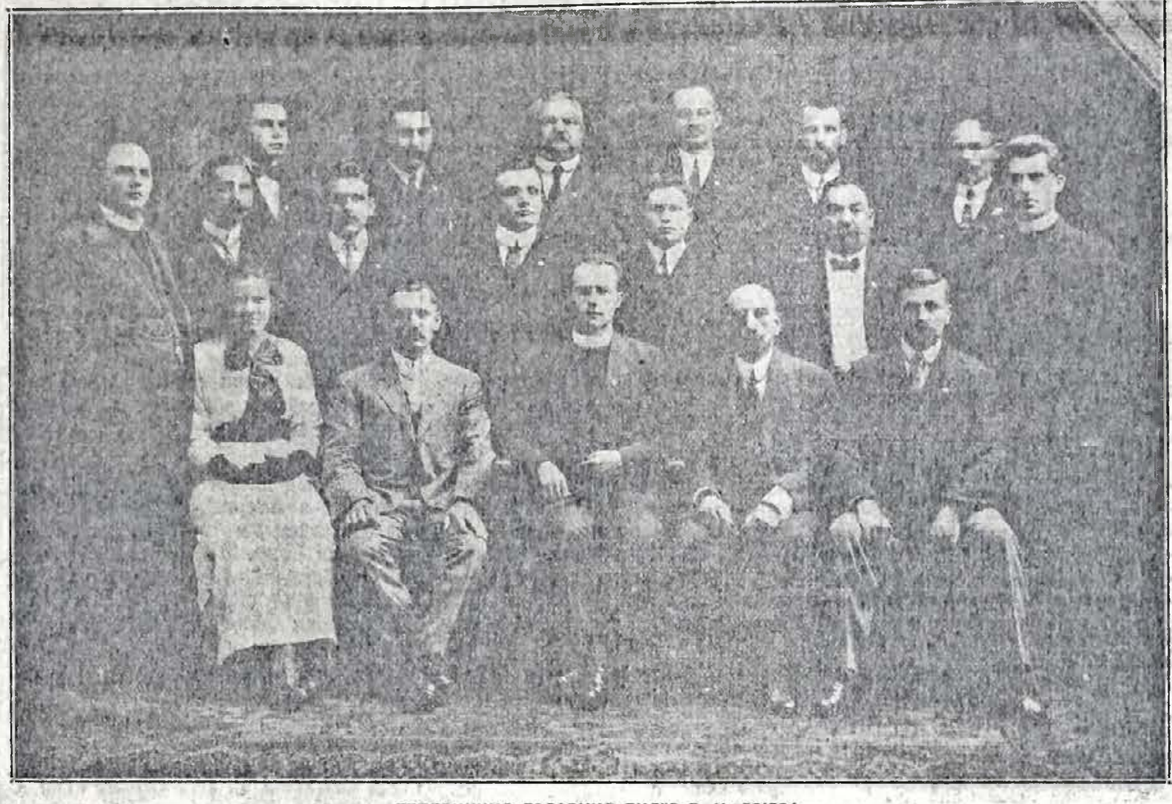
XI. гол. конвенція відбула ся в Клівленд, О., на днях 20—23 вересня 1910. Предсідателем був о. Л. Левицький, заст. предс. С. Баль і С. Митренко, а секретарями М. Поляк і П. Кирилюк. Змінено назву організації на: Греко-католицький Руський Союз в Америці. Заведено примусову сповідь для членів Союза. Делегатом на конвенцію може бути лише Русин греко-католик. Знесено уряд директора друкарні. Союз має вступити в члени „Славянського Іміграційного Дому" в Ню Йорку з річною вкладкою $500. Головний уряд: о. М. Балог, дух. отець; Д. Капітула, предс.; І. Мартон, заст. предс.; М. Черемшак, заст-ця предс.; С. Ядловський, секр. фін.; Т. Лабовський, секр. рек.; А. Шаршонь, кас.; радні: І. Глова, А. Стефанович, Й. Ялечко, С. Митренко, В. Левчик і А. Добош; контр. комісія: В. Гришко, Е. Гвоздик і о. В. Балог; І. Моранець, гол. організатор; К. Кирчів, упр. друкарні.

Гол. екз. комітет купив дня 12 грудня 1910 дім в Джерзи Сіти на власність Союза за суму $13.500.

Річне засідане гол. урядників відбуло ся в Джерзи Сіти, Н. Дж., на днях 5—8 вересня 1911.

XII. гол. конвенція відбула ся в Вілксбері, Па., на днях 9—14 вересня 1912. Предсідателем був о. Д. Хомяк, заст. предс. А. Валевський і Н. Прийдяк, а секретарями А. Кріль і Он. Шараварко. Р. Молодечий Союз зреорганізовано в той спосіб, що посмертне по членах від 1 до 6 року житя має бути $100, а від 6 до 16 р. $300. Члени сеї дїточої орган. платять 25 ц. вступного і 25 ц. місячної вкладки. До ширеня осьвіти на америк. Руси вибрано „Просьвітну Комісію" з 7 членів. Головні конвенції мають відбувати ся що три роки в місяци маю. Кождий член платить місячно по 7 центів на фонд резервовий, а по 3 центи на фонд шкільний (давнійші фонди: народний і еміграційний знесено). До Р. Н. Союза принимаєть ся всіх Русинів і Русинок (без огляду на віроісповіданє) або инших Славян, не перевисшаючих 45 літ житя. Головний уряд: о. Д. Хомяк, дух. отець; Д. Капітула, предс.; В. Сувак, заст. предс.; Марія Білик, заст-ця предс.; С. Ядловський, секр. фін. і головн. організатор; М. Угорчак, секр. рек.; А. Шаршонь, кас.; радні: І. Глова, Н. Ваверчак, В. Каськів, П. Мотало, о. М. Данилович і А. Гальчак; контр. комісія: о. В. Балог, С. Милянович і Й. Ялечко; О. Стеткевич, редактор „Свободи"; А. Савка, завідатель друкарні; „Просьвітна Комісія": Др. В. Й. Сіменович, Емілія Струтиньска, др. І. Константинівський, о. В. Балог, Д. Андрейко, А. Горбаль і Ю. Павчак.

Річне засідане гол. урядників відбуло ся в Бофало, Н. Й., на днях 9—12 вересня 1913.

ТЕПЕРІШНИЙ ГОЛОВНИЙ ВИДІЛ Р. Н. СОЮЗА.

Перший ряд (сидячий), від лівої до правої руки: Марія Білик, Д. Капітула, о. Д. Хомяк, др. В. Сіменович, А. Шаршонь.
Другий ряд (середний): о. В. Балог, Д. Андрейко, Й. Ялечко, М. Угорчак, С. Ядловський, Н. Ваверчак, о. М. Данилович.
Третий ряд (горішний): П. Мотало, В. Каськів, І. Глова, А. Савка, О. Стеткевич, А. Гальчак.

Вперед.

Вперед! Забудь свої страждання!
І гордій бурі не корись!
За промінь зірки, за бажаня —
Невпинно, друже мій, борись!

Працюй, як маєш сильні руки,
Надію в щастє ти люби.
І до знаня шлях та науки
Яскравим сьвітлом осьвіти!

Най гордо з тебе всі сьміють ся
І докоряють без путя,
Нехай лютують, нехай бють ся,
Вони не відають житя...

Колюча стежка. Та ніколи
Не гни своєї голови.
Обходь ліси, поля та доли...
Перлини скрізь сьвяті лови.

Збуди, хто спить в пітьмі, най встане,
Упавшим в яму — руку дай.
Розбий ти людям їх кайдани
І слово правди їм кидай!

П. Т.

ДОЛЯ РУСЬКОГО ІМІГРАНТА.

— Цитьте, цитьте, Настуню, вже сльозами його не відплачете!

— От возьміть, Настуню, тай розповіжте про небіщика Гринька, як він поїхав до Америки та як він стратив житє. Не всі се знають, а нині такий день, що треба за него оповісти.

Так говорили добрі люди, що зійшли ся в селі Пилипківцях до Насті Зазульчихи на поминки по її чоловіці Гриньку, котрий перед роком помер в Америці.

Сестра Насті Ілюська подавала на стіл кашу з молоком і пироги, а Настя втирала очи і забирала ся оповісти про долю свого чоловіка.

— Кілько разів я вже говорила про його смерть — каже Настя — а якось все не може мені в голові поміститиcя, що він не жиє. І все у сні він до мене приходить, такий як поїхав відси перед двома роками, в одній руці пакунок, а в другій капелюх.

Діти Насті, 7-літна Ксеня, 5-літний Юрко і 4-літний Микола, почувши сі слова мами, пiдприходили коло стола, сперли ся до лавки і слухали цікаво, наче з якимось здивованєм. Мама погласкала Ксеню і положила руку на синків та говорила дальше:

— Але вже вам, добрі сусіди, розповім всьо з кінця аж до останку, бо як говорю за свого небіщика, то так ніби на сповіди, а потім якось мені лекше на души. Памятаєте, то було в одинайцятім (1911-ім) роцї на весну. В нашім селї, не треба вам пригадувати, був голод навіть в богатших, а що то вже в нас бідаків. Ми цілу зиму хлїба не виділи, іно самі бараболї і бараболї, і то не досить, що якісь недорідні, але ще без омасти. Прийшла весна. Анї що їсти, анї що посадити анї що посіяти. В нас всього два морґи поля, не богато тої сїяники, але і того нема. Позичити — також нїгде не позичиш. Але мій небіщик, дай му, Боже, царство небесне, ще в зимі писав до мого брата, що є в Америцї, аби позичив йому гроший на поратунок дома або щоби прислав йому „шіфкарту", то він також поїде до Америки заробити гроший і йому віддасть. Десь перед самим Великоднем приходить з почти до него „шіфкарта", ніби від мого брата і ще 50 долярів на дорогу. Каже, бери і приїзди зараз до мене, маєш заплачену „шіфкарту" і гроший на корони 250; будеш мати на дорогу до води і ще тобі лишить ся, бо половину з того мусиш показати в Америцї урядникам. Що будеш мати гроший, то тут менї, каже, віддаш, а я вже для тебе роботу маю. Як заробиш, то і менї віддаш і до дому пішлеш.

— Видите, добрий хлоп, ваш брат Стефан! — втрутив своє слово дяк Ваврик.

— Тай не було вже що робити. По сьвятах ішла назначена „шіфа" і небіщик Гринько зараз таки в четвер поїхав. Ще сьвяченого взяв на дорогу. Потому ледви місяць минув, а я пригадую собі, як ви, Василю, менї чи не в самий день знесеня панщини подали лист з Америки. Писав він про їзду. Дуже прикро було йому їхати кораблем, бо була буря, але, писав, славити Бога, приїхав до Америки; писав ще, як там дуже випитують ся урядники наших еміґрантів тай який то дивний край та Америка. Але досить, що Стефан вийшов проти нього тай привіз його з того острова, де він був висів (Еліс Айленд) до міста Пітсбурґа. Там зараз завів його до копальнї угля, де йому визначили денного зарібку щось слабо не 2 доляри.

— Ладного ґрейцара! — перервав Василь почтар, таж то є 10 корон, а хто в нас заробляє такі гроші.

— А на останку додав, говорила дальше Настя, такі слова: Але я все маю лиш одну гадку, аби як найскорше заробити гроший, віддати шваґрови, післати тобі за засївок тай тобі і дїтям на хлїб, а може і на коровицю, аби нашi дїти не плакали за молоком, а потім я хотів би повiддавати жидівські проценти, бо то загибіль. А потім мислю, аби як найскорше вернутись до тебе і до дїтий.

При тих словах Настя розплакалась і вийшла до другої хати. По хвили прийшла назад, принесла печений пиріг з кашi і сметану та припрошувала гостий:

— Їжте, їжте! Не дивіть ся на мене! Я своя, я ще з дїтьми буду їсти, але мушу вже вам доповісти. То я вам казала за той перший лист. Але іно минув місяць від того часу, а я відібрала з почти гроші. Було сто корон і пару. А разом прийшов і лист. Писав небіщик: Як ти розкрутила де гроший на засївок, то будеш мати віддати, а за решту купи дїтям хлїба, най не примирають з голоду. А потім так писав: Досить я тут гроший заробляю і можна зложити трохи, бо житє тане, але кілько то треба ще напрацювати ся для самих жидів.

Так посилав небіщик гроші цілий рік. Післав більше як десять соток корон. Я повiддавала мало не всі довги, дещо придбала до хати, упорядкувала господарство, купила коровицю тай тішу ся, що може за рік, за два, як ще трохи заробить, то вернеть ся до дому.

Але минає місяць, минає два, минає три, а від него нема жадної вісти. Хотїла я написати до брата Стефана, але не знала його адреси, бо він виїхав звідтам до Канади на фарму, а чоловік лишив ся був при роботї в копальни угля таки у Злучених Державах. Прийшла для мене чорна година. Я так журю ся, так падкую, так плачу. Ходжу до ксьондза, до адвокатів; нїхто не вмів менї порадити. Кажуть: як ти пишеш там листи, а він не відписує, то видко дїло, що він вже десь дальше забрав ся шукати роботи, в иншім американськім містї. А злї люди ще не так говорили. Ось, як знаєте, та Віктунька, що її Дзїсяйкою називають, каже: Ого, вже Настю Гринько покинув, вже си знайшов в Америцї коханку. О, там, каже, є файнїйші Настї.

— Вона то так з заздрости говорить, бо на лици в неї весна, ще сьвіжі скиби зорані, а на голові вже зима — каже сусідка Явдоха.

— Але слухайте дальше, добрі сусіди! Потім, як на нещастє ще захорував мій найменший Микольцьо, а за ним і Ксеня, лиш Юрко тримав ся здоровий. Що я їм не наварила ся ріжних румянків з молоком, нїчого не помагало, все гірше тай гірше, аж треба було спроваджувати дохторів і продати на них корову. Дїти, славити Бога, поздоровіли, але бідні не мали молока анї хлїба скибки. А я була з біди і з таранатів так счорнїла як земля. Робота мене не береть ся, де вступлю, то плачу і плачу як сирота.

При сих словах Настї всім гостям показали ся сльози в очах, а деякі таки в голос заплакали. Дїти почувши плач, і собі почали плакати і заводити, наче би їм хто щойно яку кривду зробив. По добрій хвилї всї успокоїли ся, а Настя, спершиcи руку на дїтях та зітхнувши важко, так говорила:

— Як менї тодї тяжко було, то Бог оден знає. Аж якось в недїлю кличуть мене ксьондз до себе. Я іду на плебанію тай якось з початку менї ніби лекше стало, але зараз щось мене так заморозило і страх перейшов. Якесь недобре передчутє я мала. Ксьондз так зачинають з легенька, делікатно, потому приходять до того прикрого слова і кажуть: Може, Настю, твій чоловік перед Всевишним. Я в плач, а єгомость читають з ґазети, що ніби в містї Пітсбурґу, чи десь недалеко того міста був в копальни угля вибух ґазу, причім згинуло 146 робітників, а з того 32 з Галичини і кажуть: Хто знає, може і твій Гринько помер при тім нещастю. Я напишу там до руських товариств, най вивідають ся.

Прийшла я до дому і в плач. А в ночи снить ся менї чоловік. Буцїмто приїхав, привіз гроші, дає менї, дїтям, а самий сїв у кутику такий сумний, сумний. Встала я скоро день тай куди ходжу, то сльозами заливаю ся. Дивлю ся на дїти, тай знов у плач, бо гадаю собі: Ой либонь ви вже тата не побачите! А вони бідні і собі з мамою плачуть. А я їх анї розрадити не годна, анї що доброго їсти їм не можу дати. Сльозів не дам їм замісць молока. Навіть в село межи люди я не годна піти, така я була якась нещаслива.

Аж якось може в тиждень, а може в десять днів потім, як я була в ксьондза (ще ксьондз не мав жадної відомости), приходить до мене лист з Америки. То був лист братського відділу нашого товариства в Америцї, котре називає ся „Руський Народний Союз" і є в містї Джерзи Сіти. В тім листї було так написано: Повідомляємо вас, що ваш чоловік помер при вибуху ґазу в копальни. При нїм найдено Ваші листи і з тих листів пізнано, хто він є, а також членську книжочку Руського Народного Союза в Джерзи Сіти, до котрого він був приступив зараз, як лиш прибув до Америки. Як наше братство про се довідало ся, справило йому величавий похорон, бо він був дуже щирий патріот-Українець. На його похоронї було богато людий, трох сьвящеників, співав хор і грала музика. А вас повідомляємо, що він обезпечений в товаристві Р. Н. Союз в Джерзи Сіти на тисячу долярів, то є 5 тисяч корон посмертного, котрі ви маєте відібрати. Пришліть повновласть, а дістанете зараз гроші.

І до 6 недїль я вже мала гроші в руках. За небіщиком Гриньком я ще доси плачу, але тїшу ся, що бодай дїтям тепер лекше. Вже знов є своя корова, мають дїти молоко і хлїба в хатї не збуває. Як то добре, що Русини в Америцї мають таке товариство Р. Н. Союз в Джерзи Сіти, котрий вже певно не одній сиротї втер сльозу або і виратував від загибели. Мої дїти, як виростуть, а може і вивчать ся, то я їм скажу: Ваш тато вмер в чужім краю і ви були би повмирали з голоду, але тато лишив вам другого батька, котрий вам не дав вмерти, а тим батьком є Руський Народний Союз в Джерзи Сіти.

По якімсь часї гості розходили ся з поминків в річницю смерти Гринька Зазульки, а вдовиця, прощаючи їх, говорила: Не гнївайте ся, добрі сусідоньки, що я не поставила горівки, але я так роблю як мій небіщик, дай му Боже царство небесне, він нїколи горівки не заживав, а з Америки писав, що ще не видїв американської горівки і всїх своїх товаришів відтягнув від неї.

Описав з листів
Данило Бульба.

Чуєш, краю мій?

Для всїх ти мертва і сьмішна,
Для всїх ти бідна і нещасна,
Моя Україно прекрасна.
Пісень і волі сторона.
Поглянь: народ твій — раб з рабів,
Чужими й рідними забутий,
Гниє віки в недолї лютій
І віру в долю загубив.
О, дух України! орел!
Дух вільний сьмілий і високий!
Злети, стряси сей мертвий спокій
І влий житя з своїх жерел.
Мовчиш? заснув ганебно ти?
Ні, певно ти поляг в курґанах,
Бо ти не зміг би буть в кайданах,
Як сї невольники-раби...
Ти, дужий в вольности своїй,
Розніс би хмари і тумани,
Розбив би всїх неволь кайдани,
Розбив би... Чуєш, краю мій?...

О. Олесь.

СКЛАДАЙТЕ
ЖЕРТВИ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ІВАНОВИ ФРАНКОВИ.

Двайцятьлїтна діяльність Руського Народного Союза в числах.

Щоби подати ясний і вірний перегляд діяльности Руського Народного Союза від початків його основаня аж по конець другої десятки лїт наводимо понизше чисельні таблиці, які представляють касовий оборот, зріст членів і фондів та кінцевий маєтковий стан Руського Народного Союза. Читаючи уважно стрічки поодиноких таблиць, пізнаємо й цїлу історію розвою Руського Народного Союза. Передовсїм належить замітити, що властивий розвій Руського Народного Союза датує ся від р. 1906, коли то на конвенції в Скрептонї замінено місячні сталі вкладки на розмет та ухвалено вставляти в розмет квоти на дотоване ріжних фондів, як резервового, шкільного і фонду убогих. Реформа отся вплинула незвичайно корисно на дальший розвій Руського Народного Союза.

КАСОВИЙ ОБОРОТ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
за час від 22-го лютого 1894 р. до 31-го січня 1914 р.

Число пор.	Рік	Число членів: на цїле посмертне	Число членів: на полов. посмертного	Вкладна, зглядно пересїчн. місячний розмет	Приходи	Розходи	Посмертне і підмоги	Видатки на „Свободу", канцелярію і др.	Стан маєтку	Сиріт. фонд	Фонди Союза	Фонди Союза [illegible]: Розерво	Розпор.		
1	1894			50	200·—	45·65		45·65	220·35		221·85		221·85		
2	1895			50	1.516·48	1.181·23	800·—	381·23	605·60		605·60		605·60		
3	1896	587		50	2.342·73	1.961·87	1.500·—	461·87	756·96		756·96		756·96		
4	1897	1.019		50	4.509·33	2.321·41	1.250·—	1.071·41	2.944·98		2.944·98		2.944·98		
5	1898	1.593		50	6.429·65	3.686·01	2.550·—	1.136·01	5.688·57	304·05	5.384·52		5.384·52		
6	1899	2.057		50	9.240·14	8.041·63	6.233·50	1.808·13	6.837·03	[illegible]·05	5.488·98		5.488·98		
7	1900	3.067		70	14.408·80	11.106·48	10.118·50	987·98	10.181·4	1.[illegible]8·54	8.720·86		8.720·86		
8	1901	3.711		70	19.064·82	13.953·34	13.574·50	3.378·84	12.295·88	2.868.54	9.432·34		9.432·34		
9	1902	3.384		70	23.421·19	21.464·88	19.041·16	2.423·72	14.252·1[illegible]	3.618·51	10.638·65		10.638·65		
10	1903	3.793		70	26.248·48	25.870·82	19.556·27	5.814·55	15.129·85	6.053·27	9.076·58		9.076·58		
11	1904	5.857		70	37.999·55	35.067·06	25.419·30	9.647·76	17.993·34	8.362·88	9.630·96		9.630·96		
12	1905	6.547		70	47.518·57	49.010·16	37.832·—	11.188·16	16.491·75	11,742·18	4.749·57		4.749·57		
13	1906	7.888		70	55.551·72	48.338·16	38.007·43	10.330·37	23.705·31	15.136·32	8.250·01		8.520·01		
14	1907	7.795	745	1.06	105.295·18	91.800·85	69.556·61	22.244·24	37.109·37	21 455·10	15.654 27	10.119·85	3 738·80	8 7·81	157·11
15	1908	8.039	756	1.12	88.878·76	79.412·17	65.403·90	14.008·27	46.071·26	21.017·50	25.053·76	16.646·27	5.198·4[illegible]	1.[illegible]47·03	1.567·0[illegible]
16	1909	10.284	1.509	1.—	161.248·51	141.195·06	105.169·19	36.025·87	66.124·71	27.688·31	38.436·40	25.474·01	7.524·17	3.059·15	2.379·18
17	1910	12.669	1.761	1.06	171.581·57	137.317·32	103.560·17	33.757·15	100.388·96	38.870·95	61.518·01	37.538·91	15.284·45	4.735·31	3.959·34
18	1911	11.630	1.650	1.08	172.733·68	164.821·63	123.280·52	41.541·11	108.301·01	42.950·09	65.350·92	48.545·46	6.070·88	5.074·98	4.760·10
19	1912	12.707	2.210	1.17	200.861·51	168.631·65	147.165·45	21.466·20	140.530·87	47.408·46	93.062·41	68.561·92	8.122·68	7.015·63	8.522·18
20	1913	15.429	2.479	1.20	239.347·62	202.311·98	144.293·15	58.018·83	177.666·51	47.055·41	129.611·10	105.124·25	4.351·50	9.961·81	10.178·45
—	1914	16.575	2.852	1.30	121.354.24	99.307.73	74.711.47	24.596.26	199.613·02	50.689·68	148.923·34	116.126 22	13.146·48	10.599·10	9.051·54
					1,508,969.58	1,309.3 6.56	1,009.023.15	300.333.41							

КАСОВИЙ ОБОРОТ РУСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА
за час від 1-го мая 1908 р. до 31-го січня 1914 р.

Рік	Число членів	Приходи	Розходи	Посмертне	Адміністрація	Резервовий фонд
1909	1437	5.586·54	849·04	616·—	233·04	4.717·50
1910	1767	4.833·96	858·—	728·—	130·—	8.713·46
1911	1755	4.344·35	473·—	308·—	165·—	12.584·81
1912	1950	5.192·65	1.065·—	885·—	180·—	16.712·46
1913	3390	7.662·49	2.050·50	1.615·—	435·50	22.324·45
1914	4086	4.137·26	2.062·50	1.950	1.119·50	24.392·21
		31.757·25	7.365·04	6.102·—	2.263·04	

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕНЄ КАСОВИХ ОБОРОТІВ Р. Н. СОЮЗА І Р. М. СОЮЗА.

ПРИХОДИ:		РОЗХОДИ:	
Руського Народного Союза	$1,508.969.58	Руського Народного Союза	$1,309.356.56
Руського Молодечого Союза	31.757.25	Руського Молодечого Союза	7.365.04
Разом	$1,540.726.83	Разом	$1,316.721.60

ФОНДИ Р. Н. СОЮЗА: $224.005.23.

ВИПЛАТА ПОСМЕРТНОГО І ЗАПОМОГ.

За двайцять літ істновання виплатив Руський Народний Союз в готівці $1,009.023.15, зложив до депозиту (до сирітського фонду) $50.689.68, Руський Молодечий Союз виплатив $6.102.00 — разом $1.065.814.83.

ОКРУГЛО МІЛІОН ШІСТЬДЕСЯТЬ ПЯТЬ ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ ЗАПОМОГИ.

МАЄТКОВИЙ СТАН РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
з днем 31-го січня 1914 р.

СТАН ДОВЖНИЙ.		СТАН ЧИННИЙ.	
Фонди власні.			
Фонд резервовий Руського Народного Союза	$116.126.22	На щадничих книжочках	$145.005.23
Фонд резервовий Руського Молодечого Союза	$24.392.21	На позичках (моргечах)	29.500.00
Фонд розпоряджимий	13.146.48	Реальність Р. Н. Союза	19.500.00
Фонд убогих	10.599.10	Друкарня Р. Н. Союза	30.000.00
Фонд шкільний	9.051.54		
Фонди чужі.			
Фонд сирітський	50.689.68		
	$224.005.23		$224.005.23

ВЛАСНИЙ МАЄТОК РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА $173.315.55.

ЧИСЛО ЧЛЕНІВ Р. Н. СОЮЗА І Р. М. СОЮЗА.

З днем 31 січня с. р. числив Руський Народний Союз 16.575 членів обезпечених на цїле посмертне і 2.852 членів на половину посмертного; Р. М. Союз числив 4.086 членів.

РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ ЧИСЛИТЬ ЗАГАЛОМ 23.513 ЧЛЕНІВ.

Нехай отсї повисші числа, сї незбиті докази сили нашої Орґанїзації будуть для членів заохотою до дальшої працї і витревалости, а пострахом і грозою для наших ворогів.

Ідім прискореним кроком наперед! Коли прийдеть ся нам сьвяткувати 25-лїтні роковини нашого Товариства, викажім перед сьвітом не десятки тисяч, але сотки тисяч членів... Троха більше працї, більше єдности, а до цїли дійдемо.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦІ!

ЗНАЧІНЄ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА ЯК НАРОДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Руський Народний Союз є не тільки першою економічною орґанїзацією серед американських Українців, але рівночасно першою і майже одинокою народною орґанїзацією взагалї. Руський Народний Союз крім постанов, обнятих статутом, т. є. крім несеня матеріяльної помочи вдовам і сиротам по своїх членах, взяв на себе ще й многі обовязки народні, які після змоги і сили старав ся виповнити.

Вже члени-основателї вложили на Союз і його відділи обовязок народної працї, як бачимо се з численних покликів і відозв в початках основаня Союза. Обовязком Союза було не лише згуртувати американських Українців в одну спільну запомогову орґанїзацію, але передовсїм розбудити народного духа, поширити просьвіту, постарати ся о свої рідні школи, щоби запобічи небезпецї винародовленя. І якраз се було властивою причиною потреби основаня народної орґанїзації. А що в инший спосіб не було спромоги заохотити членів до народної працї і орґанїзації, треба було основати таку інституцію, котра принесла би попри користь для народу також і особисту користь для члена. Се дало товчок до основаня Руського Народного Союза.

Хто знає історію нашого народного житя тут в Америцї, мусить признати, що осередком його все був і є Руський Народний Союз. В Союзї гуртували ся найінтелїґентнїйші і найсьвідомійші одиницї нашої суспільности. Союз давав напрям цїлій народній працї. А коли праця на народній ниві, головно в початках, дуже поволи наперед поступала, то причина сего лежала в тім, що був брак відповідних фондів як також ся обставина, що одиницї, котрі могли би і хотїли би працювати на тім поли, були розкинені по всїх усюдах цїлої Америки. Та всеж таки, хоч як тяжкі були відносини, Руський Народний Союз безвпинно працював, і нинїшна цїла наша американська орґанїзація чи то економічна чи просьвітна завдячує свій початок і розвій виключно Союзови.

Приглянь мо ся близше народній працї Союза, якою він заслужив собі на імя провідної народної інституції.

Одним із найважнїйших чинників в розбудженю народного житя був орґан Союза „Свобода". „Свобода" є не лише урядовим орґаном Руського Народного Союза, але й одиноким здоровим духовим кормом для наших заточенцїв в Америцї. Вона стала днесь найбільшим українським тижневником. Нема в Америцї закутини, де не заходила би „Свобода". 22.000 примірників опускає тижнево машину (в тім 4.000 примірників, друкованих на латинській азбуцї, призначених головно для угорських Русинів). Задачею „Свободи" було осьвідомити нашу суспільність, накликувати до орґанїзації, познакомити її з відносинами в новій вітчинї, подавати вісти з рідного краю і т. д. Сю задачу старала ся „Свобода" виповнити після своїх сил. Впрочім оцїнку вартости „Свободи" полишаємо читачам.

Тут належить єще згадати, що „Свобода" занимала ся видавництвом власних накладів, а крім сего удержувала на складї українські книжки инших видань.

Другим не менше важним чинником для народної орґанїзації наших переселенцїв є основанє „Просьвітної Комісії". Рік 1912, коли то на головній конвенції Руського Народного Союза в Вілкебері, Па., ухвалено покликати до житя висше згадану інституцію, буде роком вельми важним в розвою і орґанїзації просьвіти в Америцї. „Просьвітна Комісія" становить підвалину до маючого ся основати товариства „Американська Просьвіта".

Перший рік її працї обнимав приготовленя до властивої, після широкого плану закросної просьвітної акції. На разї розходилось їй о розбудженє просьвітного руху, викликанє більшого заінтересованя серед загалу і приєднанє членів для „Просьвіти". Два відпоручники, стало удержувані через „Просьвітну Комісію" обіздили майже всї місцевости, де гуртують ся в більшій кількости наші земляки, уряджуючи віча, котрі подекуди випали навіть величаво. В сім роцї приступила „Просьвітна Комісія" до видаваня місячних книжочок для членів і дїточої газетки „Цьвітка".

Замітити належить, що хоч на удержанє „Просьвітної Комісії" платять лише члени Союза, то її діяльність не обмежує ся тільки до членів Союза, але обнимає весь загал без виїмка.

Руський Народний Союз не відказував нїколи матеріяльної помочи, коли єго вимагала народна справа в старім краю. Згадаємо тут лише про значнїйші жертви Р. Н. Союза з послїдних двох лїт.

На головній конвенції в Вілксбері, Па., в р. 1912 ухвалено слїдуючі жертви: на „Рідну Школу" в Галичині $2.500; на фонд М. Січинського $500; на просьвітні цїли на угорській Руси $500; на фонд ім. о. М. Стефановича $500. На головнім річнім засїданю в р. 1913, яке відбуло ся в Бофало, Н. Й., ухвалено з нагоди ювилею Франка виплатити на дар для Івана Франка $200.

Крім сего поручив уряд Союза адмінїстрації „Свободи" займити ся збиранєм жертв на українські цїли в рідним краю. Нема майже числа „Свободи", в котрім не було би поклику або виказу жертв. Сотки долярів висилає адмінїстрація річно з жертв, зібраних тсєю дорогою. Ось і в тім роцї, з нагоди 100-лїтного ювилею Шевченка, дав Союз ініціятиву зібрати жертвами дар для „Рідної Школи". Протягом місяця вплинуло на сю цїль майже $500.

Одною з дуже пекучих потреб народних є основанє власного іміґраційного дому. Може нїхто не потребує так великої опіки на чужинї, як наш темний, непросьвічений чоловік, щоби охоронити його від визиску, на який він кожної хвилї є наражений.

Гадку про заложенє власного еміґраційного дому підняв бл. п. о. Груша. Відтак збирано жертви на ту цїль, але се не довело до бажаного успіху. Того рода інституція вимагала значнїйших фондів не лише на купно дому, але й на її удержанє. На доходи не можна було числити і так справа задля браку капіталів заснула. Р. Н. Союз, щоби хоч в части зарадити лихови, війшов в порозуміне з тов. „Славянський Іміґраційний Дім" в Ню Йорку. Р. Н. Союз ухвалив йому $500 річної підмоги, при чім застеріг собі право контролї в сей спосіб, що один з головних урядників Р. Н. Союза (під теперішну пору С. Ядловський) є одним із директорів згаданої інституції.

Руський Народний Союз вів все провід в важнїйших народних справах в Америцї. Належить тут передовсїм згадати про заслуги і стараня Союза при орґанїзації церков і дієцезії. Союз і його члени були тими, що безнастанно слали протести до Риму против надужить латинських епископів. Свою цїль осягнули, а коли тепер наші духовні власти наставились позбавити нарід права заряджувати своїми церковними маєтками і школами, тойсамий Союз і його члени потрафлять гідно постояти за правами народа.

Коли в послїдних часах рішав ся в конґресї антиіміґраційний біл, Союз і „Свобода" вислали в імени українських переселенцїв протести на руки конґресменів в Вашінґтонї.

Отсе були би лише найважнїйші справи, якими Р. Н. Союз займав ся як інституція народна, як заступник і речник цїлого українського народа тут в Америцї.

Можна зовсїм сьміло сказати, що Р. Н. Союз і його 400 відділів становлять цїле народнє житє на американській Українї.

ВИБОРЧА РЕФОРМА В ГАЛИЧИНІ.

УКРАЇНЦІ ПОГОДИЛИ СЯ З ПОЛЯКАМИ.

Нарешті по кількалітній боротьбі українських послів в галицькім соймі доведено справу виборчої реформи до кінця. Дня 28-го січня с. р. польські й українські посли в соймі у Львові дійшли до повного порозуміня в справі зміни виборчого закона до сойму Галичини. Головною ріжницею між Поляками й Українцями було те, що Поляки хотіли, аби красвий виділ складав ся з 8-ох членів, а в тім з 2-ох Українців, а Українці знова хотіли, щоби у красвім виділі було 7-ох членів, а в тім 2-ох Українців. Остаточно уступили в сій справі Українці, а Поляки зробили їм за се уступку, що згодили ся, аби маршалок красвого виділу мав не 2 голоси (як предкладав бувший намісник Бобжинський), але тільки 1 голос; крім того Поляки ще поробили Українцям инші уступки, як: 1) згодили ся, щоби польсько-українських виборчих округів із сільських громад було тільки 14; 2) згодили ся на знесенє середної курії і половину з того (4 мандати) признали Українцям у сільській курії; 3) згодили ся, аби Українці самі так повикроювали собі виборчі округи, щоб не було в краю округів москвофільських.

Цілий новий сойм Галичини буде мати 228 членів, а з того Українці будуть мати 62 або 27.2%. Після курій українські мандати будуть так поділені: 1) 3 мандати трох українських епископів і 1 ректора українського університету (по заложеню); 2) 1 мандат з курії великої посілости; 3) 48 мандатів з курії сільських громад (загальне голосованє з додатком плюральности, значить, що ті, що мали право бути тепер правиборцями, будуть мати 2 голоси, а прочі 1 голос; з того 34 послів будуть вибрані в одномандатових українських округах, а 14 у двомандатових польсько-українських округах); 4) 6 мандатів з міст (після податкового цензусу); 5) 3 мандати з міст (із загального голосованя).

Ширше і докладнійше про сю справу напишемо в 9. числі „Свободи".

Вкінци ще згадаємо, що по заключеню сеї польсько-української умови в справі галицької виборчої реформи польські посли для осолоди Українцям зложили заяву, в якій признали потребу як найскоршого основаня українського університету. Розуміє ся, що ся заява не має жадної вартости.

—o—

МОРОЗИ І СНІГИ В АМЕРИЦІ.

НАЙСТУДЕНІЙШИЙ ДЕНЬ ЛІНКОЛЬНА ВІД 43 ЛІТ.

В останних днях завитала у Злучених Державах, особливо у східних і середущих стейтах — можна сказати — старокраєва зима. Потисли такі сильні морози і впали такі великі сніги, до яких горожани Злучених Держав не привик і вважає їх катастрофою. Найбільший мороз в останних днях був у нас в четвер дня 12 с. м., у сьвято Лінкольна. В 22-ох стейтах Унії обходжено се сьвято, як щороку, торжественно, але від 43 літ Американці не занамятали такого морозного сьвята свого великого президента зперед пів століття. Четвер — се був критичний день нашої теперішньої діймаючої зими. Морозу було пересічно 4° Фаренгайта (значить майже — 16 степенів Цельзія). Американці у своїх легких одягах не мали сьмілости показати ся морозови на улицях, а хто мусїв іти дорогою, сей втікав перед прикрим щипаючим гостем, щоби як найскорше замкнутись перед ним у теплій хаті. А не всї мають теплу хату. Богато безробітних по великих містах є без даху: сї були безрадні та крім голоду зазнали ще небувалого холоду. Богато таких бездомних забрано до публичних приютів; але на всїх не стало місця і чимало бідаків перемерзло та занедужало. Позбирано їх до шпиталїв, де богато прийде до себе, а деякі так тяжко розхорували ся, що борють ся у шпиталях зі смертю. У більших містах не обійшло ся також в четвер Лінкольна без випадків смерти на улиці. Не одного слабосилого старця або бездомного та зломаного горем бідолаху зломив тріскучий мороз, стяв кров у знеможенім тїлї та повалив на землю, де він білою габою вкритий, знайшов смерть.

ТИЖДЕНЬ ЛЮТОЇ ЗИМИ.

Теперішна остра зима у Злучених Державах зачала ся у второк, дня 10 с. м. Цїлий день було мало зимна, всего 32° Фаренгайта (0° Цельзія), але під вечір потиснув мороз, який зміг ся ще через ніч. В середу, дня 11. с. м. морозу було пересічно 16° Фаренгайта (— 9° Цельзія). Четвер, дня 12. с. м. був критичним днем сього лютого тижня. Цїлий день дув північно-східний вітер, а морозу було пересічно 4° Фаренгайта (майже — 16 степенів Цельзія). Пятниця, дня 13. с. м. була мало що теплійша від критичного четверга: пересічно морозу було 6° Фаренгайта (— 14 і пів степеня Цельзія). Аж вечером того дня трохи полекшало у воздусї: мороз став потахати, а пізно смерком показали ся у воздусї перші платки снїгу. Але небаром почали спадати цїлі маси снїгу, які вкривали землю щораз грубшою верствою. Так падав снїг цїлу ніч. Одначе не був самий господарем на землї Вашінґтона сеї ночи, бо прийшов йому у поміч не вітер, а вихор лютий та почав висипати снїгові гори по дорогах та по хідниках і вистелювати засипи під брамами камениць. Суботу (14. с. м.) перебули Американці в білих горах, але снїг в день вже не падав і мороз дальше попустив; пересічно того дня було 22° Фаренгайта (— 7 степенів Цельзія). Неділя (15. с. м.) цїла була гарна. Милий зимовий день: снїг не сипав, вітру не було, мороз легкий. Мороз був лише трохи сильнійший, як попереднього дня (було 18° Фаренгайта, а — 8° Цельзія): виравдї для тутешних жителїв трохи за тяжкий, але всетаки був ще благодатю в порівнаню з четверговим гостем північного сходу. В понедїлок, дня 16 с. м. вже мороз зовсїм потах і потеплїло значно. З рана до полудня надав легкий снїг, який доволї грубо позасипав позмітані улицї і хідники. В полудне снїг перестав падати, а небо стало прояснюватись.

ЖЕРТВИ МОРОЗУ І ПОМІЧ ДЛЯ НИХ.

Як ми вже згадали висше, острий мороз з четверга і пятниці спричинив богато горя і нещастя бідному народови по містах у середущих і східних стейтах Злучених Держав. Розуміє ся найбільше потерпіли сї крайні бідаки — бездомні. Міські й инші добродїйні приюти для бездомних мали в четвер і пятницю далеко більше гостий ніж звичайно. В Ню Йорку в четвер зголосило ся до одного міського приюта 1.171 осіб, в тім 50 женщин і 19 дїтий: глядали вони захисту, хотячи переночувати на пятницю, але всї там не найшли місця, бо було ледви на половину. Тож глядали вони даху деинде. Сотки бездомних найшло захист в пірах (портових будинках) при 24. улицї або таки в кораблях „добродїйного товариства", котрі стояли на якорі при 26. улицї. Крім того уладили для бідаків безплатні нічлїги ріжні товариства у своїх домах або в готелях. Але таки для богато людий не стало місця. Сотки їх тиснуло ся до уладжених приютів і просили, щоби їм позволено переночувати бодай у сїнях. О скільки було можливо, то і се сповнено, одначе мимо тих усїх заходів таки не всї бездомні скрили ся під дах перед їдким морозним вітром і з них богато упало жертвою. Полїция раз-враз находила серед улицї жертви морозу: одні лежали непритомні, другі скостенїли, без житя. Перемерзлих звожено до шпиталїв; там прийдуть деякі до себе, але деяким вже нема ратунку. Неживих, що померли серед морозу, найдено в четвер у самім Ню Йорку аж 7. Між ними був один 70-лїтний старець Роберт Вілсон, один старець 60-лїтний Йосиф Клерк; 45-лїтна жінка Варвара Велш і инші.

Таксамо і в пятницю найдено ще по містах чимало жертв сильного морозу.

НЕ БОЯТЬ СЯ МОРОЗУ.

Але є і такі Американці та Американки, що не боять ся морозу. Ось в четвер серед тріскучого морозу товариство „Політична Юнїя женщин" скликало віче в справі рівноуправненя жінок під голим небом на „Таймс-сквері". Але на віче богато не прийшло, а і ті відважні, що прийшли, мусїли добре витинати „кейк-вок" (джіґ). Бесїдниця теж не могла довго говорити: швидко скінчила свою промову і втїкла домів, а за нею всї вічевики, котрі ще сипнули оплесками, щоби загрітись у руки.

Більше відважними показали ся нюйорські хлопцї-спортсмени. 59 їх умовило ся в четвер пробігти 26 американських миль (менше-більше 45 кільометрів). Одначе і з тих 59 хлопців явило ся лише 38 зухів; 21 таки волїло остатись дома. Сї зухи пустили ся бігти лише в легких черевиках, трикотах вішнї по колїна та легких шапках. Тож добре мороз їх щипав, а вітер підганяв і бігли ще далеко скорше як звичайно. І таки поставили на своїм.

СНІГИ.

В ночи з пятницї на суботу завитав до нас рідкий гість — снїг. Впав так обильно, начеб хотів нагородити всї чорні днї зимові, в яких снїгу не видати нї платинки. Коли люди по містах рано виходили з камениць, то зараз за брамою на сходах стрічали непрохідимі білі гори. Не було иншої ради, треба було брести по колїна. Алеж дорога цїла була така; чи серединою улицї, чи хідником—скрізь треба брести. Лиш денеде вітер чистенько вимів аж до каменя. Тутки прохожі тупотять ногами та стріпують ся зі снїгу, але дальше мусять знова брести, поки не дійдуть до цїли. Трамваї („стріткари") ледви посувають ся за машинами, котрі поперед них замітають снїг із шин. Скрізь по улицях видно, як по кілька трамваєвих возів, один коло одного, стоїть та жде, поки улиця не буде заметена. Тягарові вози тягнуть конї лише чвірками, безвпинно відпочиваючи. Самоходів майже не видно, але инколи деякий сьмілий появить ся серед білого моря; звичайно колеса його скриють ся під снїгом, забють ся і станув. Зараз окружають його дотепні хлопцї та глузують з його самоходства, а шофер лишає корбу, а бере в руки лопату та потикає ся, поки не виведе свого самохода на заметений шлях трамваїв. Довго стоять неметені улицї, хідники і сходи камениць. Все неприготоване на такий дар неба. Але ось небаром виходять з камениць гарно одїті в рукавичках панянки, паничі або і старші властителї чи льокатори камениць з мітлами або лопатками та невмілою рукою викидають зі сходів і хідника непрошеного гостя. Ще поволійше поражають ся зі снїгом по улицях управи міст. Вони теж на се як слїд не приготовані і не вміють як слїд використати армії безробітних. Управа міста Ню Йорку в саму лише суботу взяла до згортаня снїгу окрім своєї служби ще богато тисяч безробітних і в саму лише суботу видала пів мілїона долярів на се, а ще доси мало що впорала ся зі снїговим засипом. Безробітним снїг винагородив морозні днї, бо заробить тепер по 2 до 3 долярів денно.

З ТИЖНЯ.

Президент Вілсон зніс заказ достарчуваня оружя і муниції до Мексика і сейчас потім розпочало ся перевожуванє воєнних матеріялів через границю. — Фридрих В. Вандербілт вернув зі своїм товариством, між яким були князь і княгиня Манчестеру, до Ню Йорку. Приватний яхт Вандербілта осів був на мілинї біля Кольомбії, а цїле товариство виратувало ся при помочи ратункової лодки. — Тома А. Едісон обходив 11 лютого свої 67-літні уродини. — Роковини уродин Лінкольна сьвятковано яко урядове сьвято 12 лютого в 22 стейтах. — Поміж 150.000 женщинами, які пораз перший реґістрували ся до голосованя в Шікаґо, була п-ні Д. Е. Р. Абботт, що саме тодї обходила золотий ювилей свого вінчаня. — Вісїмнайцятьлїтна дївчина Г. Гердман, залюбивши ся в К. Маннїнґу з Нюарку, Н. Дж., застрілила з зависти його жінку, а відтак сама отруїла ся. Маннїнґа арештовано.

ЯКІ БУДУТЬ ДАЛЬШІ ДНІ?

Зимно з морозом, як заповідають метерольоґи, потриває ще до середи, дня 18 с. м. В середу потеплїє і буде теплїйше два, три днї. В пятницю або в суботу буде знова мороз, який удержить ся кілька днїв. Прийде він з північним вітром і навістить знова середущі та східні стейти.

—o—

ПРОЦЕС УГОРСЬКИХ РУСИНІВ.

ЖЕРТВИ МОСКВОФІЛЬСЬКОЇ АҐІТАЦІЇ.

Вже півтора місяця тягнеть ся процес в місті Мармароськім Сиготї против 94 угорських Русинів, майже самих селян, котрих обжаловано о державну зраду. Причину до сього дала — як ми вже писали — аґітация російських аґентів, котрі намовляли темних селян, щоби переходили на православє, а за те обіцювали їм панську землю, як російський цар займе Угорщину. „Російський цар, говорили аґенти, прийде сюди зі своїм військом та висвободить вас з неволї жидівської і мадярської, а як вже угорська Русь буде під Росією, то всї православні дістануть даром землю, яка тепер є в панських руках". Деякі темні селяни повірили в байки несовісних російських платних аґентів і кількасот людий в ріжних селах зголосило свій перехід на православє та купували православні книжки і ширили між другими. В молитвословах, які вони купували, була молитва за російського царя, а в брошурах були виступи проти угорського короля (австрійського цїсаря), а за російським царем. Ті книжки і брошури жандармерія повідбирала від селян і вони тепер є в судї. В судї вже переслухано обжалуваних, а приступлено до переслуханя сьвідків, котрих є далеко більше ніж обжалуваних. Аж опісля, по промовах оборонців, видасть суд присуд на обжалуваних. Майже всї обжалувані повинні бути увільнені, бо вони дїлали тільки під намовою і не розуміли сього, що закон може їх за се покарати яко за державну зраду. Провинили ся тут лише аґітатори, котрі — як виявило ся — стояли під приказами посла з російської думи ґрафа Володимира Бобрінського. Він прибув був недавно навіть на процес в Сиготї і зізнавав перед судом, хотячи оборонити обжалуваних, але його оборона не мала для них нїчого облекшаючого, а потвердила тільки се, що він був проводирем сеї аґітациї. При ґрафі Бобрінськім зізнав один сьвідок, що чув як ґр. Бобрінський сказав отсї слова: „Росія не розпустить своїх резервістів доти, поки з верха Карпатів не буде повівати російський прапор". На се ґраф Бобрінський не мав що відповісти і втїк як змитий до Росії, бо бачив, що суд має його за простого брехуна, коли перед розправою говорив, що треба відірвати руські краї від Австрії і прилучити до Росії, а тепер каже, що в цїлій аґітациї не було нїчого політичного. Тепер ґраф Бобрінський бачить, що нїчого не буде з його роботи в угорській Руси, бо лише викликав гнїв проти себе і проти Росії, і пише вже в російській ґазетї „Новое Время", що треба російську царославну аґітацию перенести до Америки. Першим висланником для сеї цїли має бути наганий професор кацап Онуфрей Ґецев, знаний в Галичині зі своїх нараних виступів. Він в короткім часї хоче прибути до Америки, до Злучених Держав, ширити свої царославні „убіжденія" між тутешними москвофілами, особливо між Угорцями. Як би імміґрацийні власти в Ню Йорку йому добре пригляпули ся, то завернули би його певно яко умово упослїдженого і неосудимого чоловіка, а тодї сарака хиба поїхав би до Росії на полїцийного аґента, бо апостолів цареславя там не потребують.

—o—

ЗЕМЛЕТРЯСЕНЄ В АМЕРИЦІ.

УЧЕНІ ПОМИЛИЛИ СЯ.

У второк, дня 10-го с. м. затривожили ся були мешканці Ню Йорку, бо почули о год. 1 мінут 35 пополудни дрожанє землї. Богато мешканців попало у великий переполох, бо гадали, що се дрожанє побільшить ся та готове спричинити катастрофу в містї хмародерів. Але, на щастє, покищо в Ню Йорку скінчило ся на тім дрожаню і не відчуто його навіть у хмародерах Зінґера і Вулворда.

Опісля прийшли телефонїчні вісти з инших доокольних і дальших міст, які доносили, що і там помічено того дня легке землетрясенє.

В Бруклинї відчуто ще виразнійше се трясенє землї. В містї повстав був переполох, а полїцию засипувано телефонїчними запитами: „Де стала ся катастрофа, що так земля стрясла ся"? Але діставали відповідь, що полїция не знає про жадну катастрофу.

З Бофало, Н. Й. донесено, що там теж о тій самій порі, що в Ню Йорку помічено землетрясенє. Богато домів стрясло ся, але не було жадної катастрофи.

З Олбани, Н. Й., сповіщено, що і там в вівторок було землетрясенє о год. 1 мін. 34 пополудни; тревало оно 20 секунд. В деяких домах позлїтали образи зі стїн.

Подібні вісти прийшли також з инших міст нюйорського стейту. В Бінґгемтонї трясенє землї спричинило смерть одного робітника, котрий працював при копаню ровів.

Дальше прийшли подібні відомости з міст инших стейтів, м. и. з Кембридж, Масс., де трясенє землї було досить сильне, але, на щастє, не спричинило жадного випадку.

В кінци прийшла до Ню Йорку також телеґрама з канадійського міста Монтреалю, що і там в сїй порі, що в нюйорськім стейтї й околиці, дало ся чути землетрясенє.

Із сих вістий виходить, що вторкове землетрясенє мало свій осередок в горах Адірондак і розширило ся на 150 миль довкруги.

Замітне, що се землетрясенє знова показало, що учені помили ся. Именно, коли перед кількома роками навістило страшне землетрясенє Сан Франціско, писали учені ґеольоґи, що землетрясенє в нюйорськім стейтї і взагалї на сході держави є виключене, а то з причини, що такий є уклад земельних верств в східній части Злучених Держав. Але якось учені помили ся. Тепер вони се пояснюють в сей спосіб, що під землею мусїло наступити западанє якоїсь части одної земної верстви.

РОДИМЦЇ! ПРИСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО ДО РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА! ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДЇТИ ДО РУСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА! ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ І СВОЇХ РІДНИХ НА ЧОРНУ ГОДИНУ!

СЛАВНО, ПАТРІОТИ З СИРАКЮЗ, Н. Й.!

Сиракюзькі Українцї своєю жертволюбивостю на українські народні цїли можуть служити за примір для всїх Українців в Америцї. Там утворив ся комітет „Рідної Школи", який щиро займає ся збиранєм жертв на нашї народні цїли при всяких нагодах, а українська громада в Сиракюз не отягаєть ся від того народного обовязку. Сього тижня сиракюзький Комітет „Рідної Школи" прислав на нашї руки $111.78 та призначив їх на українські народні цїли в Галичинї, розділюючи в сей спосіб: на „Рідну Школу" $47.60, то є около 230 корон; на українську гімназію в Рогатини $20.80, то є 100 корон та на Український Город Сокола-Батька у Львові $43.38, то є около 210 корон. — Сї гроші будуть відіслані разом з иншими до старого краю і поквитовані будуть у своїм часї оголошені в нашій часописи. — Ще раз кличемо: Славно, Українцї-патріоти з Сиракюз, Н. Й., а всїм нашим землякам в Америцї подаємо їх за примір!

ЖЕРТВИ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

В послїднім тижни прислали жертви слїдуючі Добродії:

49. Кромптон, Р. Ай. На весїлю п. Михайла Собкова з п-ною Марією Дацківною зложено на руки пп. Івана Кравчука і Григ. Притули **$2.40**

50. Ансонія, Конн. На весїлю п. Павла Язлюка і Ксенї Дацко, яке відбуло ся 7 лютого 1914, зложили датки на прив. укр. гімн. в Збаражи на руки п. А. Радзїха слїдуючі Добродії: Н. Язлюк $1.00; І. Перун 70 ц.; Ф. Кріса і А. Сочишин по 50 ц.; А. Радзїх, М. Мельник, Ф. Коцюба, Я. Куйбіда, І. Йосифишин, П. Гудима, А. Бомба і П. Хировський по 25 ц.; дрібними датками $1.60. — Разом **$6.30**

51. Джерзи Сіти, Н. Дж. На хрестинах у п. Андрія Рубіновича зібрав п. Василь Татомир дрібними датками $2.00, від себе жертвував $1.00. — Разом **$3.00**

52. Колрідж, О. На весїлю у п. Стефана Коптюха, яке відбуло ся 10 с. м. зложили жертви на прив. укр. гімн. в Рогатинї на руки пп. Івана Крупки старшого і молодшого слїдуючі Добродії: С. Коптюх $1.00; І. Крупка старш. 60 ц.; Г. Коптюх, А. Яремко, Марія Іванишин, Павлина Страка, Н. Янків і Н. Когут по 50 ц.; П. Когут, Й. Крупка, Анна Крупка, Й. Полївка, М. Полївка, Берта Коптюх, Катерина Шавінська, Анна Спалинська, Т. Іванишин, Г. Кривицький, Н. Гевко і І. Крупка молод. по 25 ц.; Г. Когут 10 ц. — Разом **$8.00**

53. Пітсбурґ, Па. На забаві у п. Николая Стецика зібрано заходами п. М. Усика **$3.00**

54. Сиракюз, Н. Й. Заходами місцевого комітету „Рідної Школи" зібрано в р. 1913 жертви на народні цїли при слїдуючих нагодах:

а) Чистий дохід з представленя „Кара совісти", дня 1 вересня м. р. $43.38.

б) На весїлю Николая Дідуника з Анастазією Шереметівною зложили жертви на зазив п. Пилипа Парибуса на руки пп. Івана Шеремети і Ілїї Дмитрука слїдуючі Добродії: Г. Парибус, І. Шеремета, І. Дмитрук, Г. Трач і Н. Клим по $1.00; П. Парибус, Паранька Дмитрук, Євдоха Горбаль і Н. Дідуник по 50 ц.; Я. Трач, І. Лїщинецький, Ю. Колач, М. Трач, І. Калинюк, І. Яворський, І. Клим, І. Лущинецький, О. Шпить, К. Лютеран, Е. Гофер, І. Осак, В. Сеньків, А. Патра, Д. Матвійчук, Єлисавета Митар, В. Фіней, Л. Багрій, Ю. Почерис, В. Гарматюк, М. Паньків, Анастазія Яновська, Анна Осїнчук, А. Дідуник, О. Дідуник, А. Яворський, Т. Чоп, Т. Годжак, В. Кучерявий, Т. Ячник і М. Василюк по 25 ц.; дрібними датками $1.30. — Разом $16.30.

в) На весїлю Григорія Бедзїша з Ольгою Полозївною зложили гостї $17.50 з чого на „Рідну Школу" призначено $7.50.

г) На хрестинах у п. Якова Сідельника зложили на руки пп. Ілїї Дмитрука і Василя Гарматюка слїдуючі Гостї: В. Гарматюк $1.05, І. Дмитрук і Й. Сміт по 50 ц.; Я. Сідельник 25 ц.; дрібними датками 60 ц. — Разом $3.00.

д) На коляду з нагоди Різдва жертвували слїдуючі Добродії: о. Пристай $2.00; Г. Андрусишин, Н. Клим, И. Крук, П. Парибус, І. Шеремета, Г. Трач, В. Сидор, Д. Кушнір, І. Дмитрук, Ксеня Бандас, Анна Весоловська і С. Міщанський по $1.00; І. Трач, П. Трач, С. Кіндрат, Ю. Гриців, Г. Пастух, М. Пастух, Ю. Ріга, Г. Парибус, С. Парибус, Є. Соколовський, А. Бочан, М. Попик, А. Яворський, М. Паньків, Д. Мацько, Анна Осїнчук, І. Олїник, Т. Петрушик, П. Тиктор, І. Ярмакович, А. Варин, І. Смеричинський, Авд. Т. Пристай, І. Коцура, Н. Марунович, А. Нахолюк, І. Митар, Анастазія Шеремета, Марта Мартинюк, З. Паланюк, Я. Трач, В. Сеньків по 50 ц.; О. Гуменюк 35 ц.; І. Паньків 30 ц.; А. Патра, П. Дідуник, Л. Весоловський, О. Гарасим, П. Войк, Н. Пастушанчин, Анна Стах, П. Пердута, І. Ткорик, П. Ольшинецький, О. Гула, С. Шпак, М. Цинкасевич, Н. Садяк, П. Воловин, Н. Марко, С. Каменицький, М. Каменицький, Б. Кручинський, З. Вільчаковський, П. Єнчук, Г. Бедзїн, І. Корнафель, М. Владика, І. Шипоть, Г. Зазуля, Марія Андрусишин, І. Янура, І. Полик, М. Лїщинецький, С. Кашубінський, В. Огірчак, Ю. Дорош, Варвара Пастух, В. Бочан, І. Яворський, Н. Трач і М. Весоловська по 25 ц.; Дрібними датками 95 ц. — Разом $41.60.

Разом зібрано на народні цїли $111.78. Квоту розділено на слїдуючі цїли: на „Рідну Школу" $47.60, на прив. укр. гімназію в Рогатини $20.80, на закупно метрів під Український Город $43.38. **$68.40**

55. Гілт Едж, Монт. п. С. П. Чернецький **$2.00**

РАЗОМ $93.10.

З перенесеня (ч. 7) $387.58; з дня 17. лютого виносить **ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $480.68.**

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ В ІМЕНИ „РІДНОЇ ШКОЛИ" ЩИРЕ СПАСИБІГ!

ВІДОЗВА

„Просьвітної Комісії" до загалу американської Руси-України в справі обходу столїтних роковин народженя Т. Шевченка.

> І мене в семї великій,
> В семї вольній, новій
> Не забудьте помянути
> Не злим тихим словом.
> (Шевченко, „Заповіт").

Від коли люди стали „людьми", як далеко сягає людська память, кождий народ не тільки почитав своїх великих народних діячів, яко людий, але в многих случаях апотеозував їх, молив ся до них, як до богів. І історія учить нас, що чим більше який народ почитав своїх предків, що чим більше який народ цїнив заслуги своїх добродіїв, своїх героїв та мучеників, щораз на висший ступень культури той народ взносив ся. Навіть народи дикі високо цїнили не тільки память своїх предків, але навіть могили, в котрих провідники лежали, уважали за так сьвяті і нетикальні, що найгірші неприятелї, коли спіткались при такій могилї, єднались як братя на знак почести для помершого. У деяких народів так високо почитали память своїх великих провідників, що найгірший злочинець, коли він утїк, сховавшись на могилу такого провідника, ставав нетикальним. З почести для помершого вони не важились навіть найгіршому злочинцеви на тім сьвятім місцї кривду зробити. В нашій давній старовині за часів Київської держави нашї предки також дуже високо почитали своїх героїв і народних провідників і що року збирали ся люди з цїлого краю на їхнїх могилах справляти „тризну", де славили память помершого.

Є дві причини, ізза яких нарід, котрий почитає своїх великих людий, росте в культурі і в силї. Як дитина бере примір зі свого батька, так і весь нарід бере примір зі своїх великих провідників і ґеніїв. Чим є отець для рідні, тим є великі люди для цїлого народу. Дитина, жиючи в товаристві доброго родича, знає його житє, його засади, його погляди, його спосіб мисленя і без глибшого застановленя переймає всї добрі сторони батька і в сей спосіб вона йде шляхом до добра майже без застановленя. І в сей спосіб дитина, перенявши добрі сторони батька, з часом стає сьвітлим горожанином. Чим більше який нарід має добрих родичів, тим більше він буде мати добрих достойних синів. Чим більше який нарід має великих ідейних людий, тим висше взносить ся він понад другі народи. Чим більше сини шанують своїх отців, тим лучшими вони стають ся і чим більше нарід вглубляєть ся в житє своїх великих людий, тим скорше іде він шляхом своїх провідників.

Длятого всї цивілїзовані народи старають ся о скільки мож піднести значінє своїх великих людий, як мож найбільше спопуляризувати їх серед широких мас, щоб тії могли їх наслїдувати. Длятого визначним своїм людям, вождам, героям та ґенїям — вони ставлять памятники не тільки на могилах, але й на публичних місцях, щоб як найблизше поставити їх перед маси народні. Аби це більше поставити перед очи житє своїх визначних людий і підняти їх честь та заслуги для свого народа — вони віддають їм пошану через обходи річниць їх уродин чи смерти.

На таких обходах і річницях сьвідомійші люди старають ся зазнакомити ширші маси з житєм та провідними думками тих визначних людий, в честь котрих обходи ті відбувають ся. Отже ж такі сьвята мають за задачу не тільки почтити житє і память своїх заслужених людий, але мають вони за задачу вказати шлях цїлому народови до лучшої будучности і до лучшого житя.

З другої сторони нарід, віддаючи честь своїм великим людям, він не тільки сповняє свій обовязок і вдячність за їх велику працю і посьвячене для цїлого народу, але тим самим дає доказ, що він варт є тої працї, того посьвяченя, тих тяжких хвиль, які ті великі люди перебували, працюючи для того народа. Віддаючи честь і довг своїм великим людям, ось той нарід з другої сторони заохочує нове поколїнє, щоб воно ступало слїдами своїх героїв і собі заслужило на такі почести і визначенє серед сїрої маси народа. І чим більше признаня оказує якийсь нарід своїм сьвіточам, тим лекше таким людям працювати для свого народу.

На доказ, як деякі народи почитують своїх великих людий, можемо привести примір з житя цивілїзованих народів. Ось Франція свою Орлєанську дівицю Жанну Д'Арк не тільки чтить яко велику людину, але апотеозувала її і зробила її сьвятою та молить ся до неї. Ірляндці свого епископа Патрика, великого патріота, теж зробили сьвятим. Ми не потребуємо нашого Тараса апотеозувати, бо його память і без того остане на віки сьвятою для теперішних і грядучих поколїнь.

Сего року дня 9 марта припадає сьвято столїтних роковин уродин Т. Г. Шевченка, нашого великого поета і мученика-патріота. Цїла Україна в старім краю ладить ся до великого сьвята і ми американські Русини, дїти того самого народу, не повиннісьмо остати позаду і не почтити память великого Тараса.

„Просьвітна Комісія" завзиває весь загал американської Руси, а особливо всї відділи і братства Р. Н. Союза та відділи „Просьвіти", щоб вони почтили память Тараса через відсьвяткованє вечерка в честь Шевченка. Щоб не було аніодної місцевости, деб не згадано „не злим тихим словом" Тараса.

В память Тараса „Пр. Ком." видає книжочку про його житє. До тої книжочки долучена буде передмова-промова. З книжочки і промови легко хтонебудь сьвідомійший може собі зложити відчит, котрий він або відчитає або на память може виголосити на такім обходї. Єслиб однак ще якої ради потрібно було кому при обходї — може удати ся до „Пр. Комісії" на руки предсїдателя д-ра В. Сїменовича.

„Просьвітна Комісія".

ВЛАСНИЙ ДІМ Р. Н. СОЮЗА.

Сей дім находить ся в найбільше рухливій части великого міста Джерзи Сіти, Н. Дж., (при ул. Гренд, ч. 83), недалеко почти і кількох банків, а головно близько Ню Йорку, майже над самим Гудсоном (горішним нюйорським заливом) з правого боку. Куплено його на власність Союза дня 12 грудня 1910 за суму $13.500. По відповідній адаптації і по прибудованю одної частини сей хороший дім представляє тепер вартість $19.500. В пивници сего будинку містить ся печ до центрального огріваня (бойлер) та склад на опаловий матеріял і инші річи. В сутеренах (бейсменті) уміщені всїлякі друкарські машини і склад на папір та книжки. На першім поверсї находять ся бюра адміністрації та експедиції „Свободи" і дві великі комнати для складачів з всякими друкарськими приборами й трома лїнотайпами (машинами до складаня). На другім поверсї находять ся бюра гол. канцелярії Р. Н. Союза і бюра редакційні. На третім поверсї має свої бюра „Просьвітна Комісія" Р. Н. Союза.

ПРОСЬВІТНІ ВІЧА.

MONESSEN, PA.

Дня 1. лютого мала наша українська громада в Монессен, Па., нагоду почути добру науку від п. В. Книгиницького, відпоручника „Просьв. Комісії". Зополудня наша галя була набита по береги нашими поселенцями, котрі нетерпеливо очікували дорогого гостя. А коли дорогий гість явив ся на галї, то з чотирох соток грудий наших чорноробів загреміла пісня „Ще не вмерла Україна". Віче отворив місцевий парох о. М. Олексів та обяснив зібраним цїль віча, а представивши зібраним п. В. Книгиницького, покликав на предсїдателя п. М. Малиняка, на що зібрані одноголосно згодились; сей, подякувавши за довіре до него, покликав Петра Гуньку і Михайла Куньку на писарів, а коли ті заняли своє місце, голова віча попросив п. В. Книгиницького, щоб був ласкав розказати, що до нас прибув і поучив нас як маємо поступати, аби як не тепер, то в четвер стати з другими просьвіченими народами як рівні з рівними. Пан В. Книгиницький у своїй півтретягодинній промові представив зібраним програму і цїли товариства „Просьвіти", дальше навів пару образців з нашого житя тут на американській земли. Дальше заохочував, щоб матери виховували дїтий в патріотичнім дусї, бо се є їх сьвятий обовязок, а старших до закладаня читалень та щоби з них як найбільше користали вечерами тай до закладаня політичних Клюбів, бо тут американські політикери рахують ся найбільше з такими клюбами.

Дальше приступлено до вписуваня в члени Тов. „Просьвіта". На разї вписалось 78 членів. Також вибрано низше підписаного яко відпоручника до збираня нових членів для тов. „Просьвіта" на нашу місцевість. Дальше о. М. Олексів і пан Михайло Малиняк подякували делеґатови за його труд, а сей всїм за так численну участь. Всї розійшлись домів по відсьпіваню патріотичних пісень.

А тепер я кличу до вас, дорогі Родимцї, котрих нас всїх однакова доля загнала тут в чужий край шукати лучшого житя, вступати численно в члени тов. „Просьвіта", а просьвітою зневолею виборемо собі далеко красшу долю і волю як тепер маємо. Знаємо то дуже добре, що таке тов. „Просьвіта" в старім краю богато зробило, а що днесь маємо ріжні інституції, то лиш завдяки тов. „Просьвіта". Тож до дїла, а тодї певно усьміхнеть ся нам лїпша доля.

Михайло Кунька.

PHILADELPHIA, PA.

Дня 18-го січня 1914 р. відбулось віче під проводом відпоручника „Просьвітної Комісії" п. Д. Андрейка. Віче отворив п. С. Демків гарною промовою. На предсїдателя вибрано п. І. Боресевича, котрий вказуючи на порядок віча, покликав на секретарів п. Стефана Мусялу і п. Романа Слободяна. Гарний та річевий реферат виголосив п. Д. Андрейко, вказуючи на пекучу потребу закладаня шкіл, читалень та народних домів, де би руська молодїж при науцї та забаві плекала свої народні ідеали тут на чужинї. Бесїду референта приняли присутні з одушевленєм, нагороджуючи гучними оплесками. Відтак забрав слово п. Т. Грицей і попираючи бесїду референта, пояснив зібраним, що тут в Філядельфії вже від пару лїт істнує Народний Дім під зарядом товариства „Русько-Американських Горожан", під числом 822 Франклїн ул., котрий стоїть отвором для всїх Українців і просив зібраних, щоби більше заінтересували ся тим товариством, а заряд доложить ще більше старань, аби сей дім став якраз таким огнищем для філядельфійських Українців, за яке згадував п. Андрейко. Бесїду п. Грицея нагородили зібрані вічевики рясними оплесками. Відтак п. Д. Андрейко візвав зібраних, щоби вписувались в члени української „Просьвіти" в Америцї, а також вибрали місцевого відпоручника. Покищо вписалось 66 членів, котрі зложили вписового $16.50 і передплати на книжочки „Просьвіти" $12.50. Жертви зложили: Тов. „Русько-Амер. Горожан" $5.00; Тов. „Любов" від 45 Р. Н. С. $5.00; Бр. сьв. Василія Великого, від 339 Р. Н. С. $5.00 і Бр. сьв. Георгія, від 239 Р. Н. С. $5.00. — Разом $49.00. Потім всїми голосами вибрано п. С. Демкова місцевим відпоручником „Просьвіти". Треба зазначити, що помимо противної аґітації явилось около 300 людий, котрі своїм поважним поведенєм дали доказ культурности і сьвідомости своїх народних справ. Віче закінчилось відсьпіванєм народних пісень, почім присутні спокійно опустили салю.

Секретарі віча.

СПРОСТОВАНЄ ДОПИСИ З ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й.

Минулого тижня одержали ми були з Літл Фолс допись, яку помістили в попереднім числї „Свободи". Ся допись обговорювала в некориснім сьвітлї діяльність бувшого тамошнього пароха о. Василевича і її помістили ми тільки тому, що особа дописувателя нам звісна і ми не мали причини сумніватись у правдивість змісту дописи. Одначе тепер, як довідуємо ся з достовірного жерела, сей дописуватель надужив нашого довіря і накинув ся на о. Василевича зовсім незаслужено та сим зробив йому кривду. Се для нас дуже прикро, тим більше, що о. Василевич, як нас запевняють достовірні особи, належить до щирих народних робітників та прихильників Р. Н. Союза. За сю кривду і прикрість, яку дописуватель спричинив о. Василевичеви, ми його перепрошуємо, а літлфольському дописувателеви і всїм иншим, котрі присилають подібні дописи, звертаємо увагу, що коли вони будуть суперечні з правдою або коли замісць загально-народного добра будуть мати на оцї свої приватні особисті рахунки, то на будуче наша Редакція скине з себе одвічальність за такі дописи на дописувателїв і видасть їх імена.

Редакція.

КАЛЕНДАР.

ЛЮТИЙ.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
19	Ч	Вукола еп. смирненського	6
20	П	Партенія еписк. і Луки	7
21	С	Теодора Стратилата (задуш.)	8
22	Н	Мясопустна. Никифора муч.	9
23	П	Харлампія і Порфірія	10
24	В	Власія сьвящмуч.	11
25	С	Мелетія арх. Антіох. і Антонія	12

НОВИНКИ.

З Америки.

— **До наших читачів.** Отсе число нашої часописи виходить з малим опізненєм з причини недоставлення на час нашій друкарні паперу в наслідок снігової.

— **Що стане ся з білем Бурнета.** З Вашінґтону доносять, що президент Вілсон і його приятелі та політичні прихильники постановили поступати одноцільно в справі іміґраційного білю Бурнета та не допустити до того, аби він став законом, особливо з уваги на постанову про заборону іміґрації неграмотним. Сій постанові рішучо противить ся Вілсон і його політичні сторонники. У вашінґтонських політичних кругах заявляють, що богато сенаторів прихиляє ся вже до гадки Вілсона і тому імовірно не вже висша палата відкине біл Бурнета; а коли се не стане ся і вища палата піде за иншою, то президент відкине його без найменшого сумніву.

Головний іміґраційний комісар Каминетті у своїм річнім звіті домагає ся між иншим, щоби на будуче як найстрійше виконувано іміґраційні припиненя; домагає після Бурнета, щоби заборонити вступ до Америки неграмотним, на його думку, не має жадної вартости; натомість домагає ся, щоби повних поселенців оглядали іміґраційні власти таксамо як при військовій бранці та допускали тільки цілком здорових і добре розвинених.

— **Президент Вілсон тяжко простужив ся** і за порадою лікарів від четверга мусів остати в лїжку. В четвер і пятницю не приймав нікого окрім ґов. Філдера і стейту Ню Джерзи, котрий був у нього лише дуже коротко. Лїкар Вілсона др. Ґрейсон заявив, що президент скоро подужає.

— **Іміґрація до Злучених Держав в 1913-ім році.** Секретар департаменту праці у Вашінґтоні В. Б. Вілсон у своїм річнім звіті до конґресу так представляє стан іміґрації до Злучених Держав в першим півріку 1913-ого року: Прибуло до Злучених Держав 1,197.872 чужинців, (о 359.720 більше ніж в першім півроці 1912 р.). Із сих іміґрантів 986.355 було у віці від 14 до 44 літ: 147.158 було у віці нижше 14 літ а 64.379 висше 44 літ. З допущених на американську землю було 26% неграмотних. Найбільше іміґрантів походило з полудневої і східної Европи, а лише 15% із західної та північної Европи. В порівнаню до числа іміґрантів у 1912 р. зросла була іміґрація торік о 48%; натомість упорит зверненних побільшив ся торік лиш о 24. 6.859 Японців, які прибули кораблями до Америки, допущено лише 88.

— **Нові гроші в 1915-ім році.** З Вашінґтону доносять, що рисівники у скарбовім департаменті працюють тепер над рисунками на нові банкноти Злучених Держав, які війдуть в обіг ще в 1915 році.

— **Побіда женщин в Ню Джерзи.** Леґіслятура (сойм) стейту Ню Джерзи приняла перед кількома днями додаток до стейтової конституції, який надає женщинам повне рівноуправнене під політичним зглядом. За сим додатком голосувало 49 послів, а тільки 4 голосувало проти. Тепер сей додаток пійдов під наради конґресу у Вашінґтоні. Рівноуправнена домагали ся женщини стейту Ню Джерзи мировим шляхом і добили ся скорше ніж анґлійські суфражетки вововничими способами.

— **Закон проти обманців.** В леґіслятурі стейту Ню Джерзи в Трентоні предложено проект закона проти обманців, котрі оголошують свої „бізнеси" по часописах на те, щоби обманювати людий, котрі дадуть ся зловити у їх сітку. Таких обманців після нового закона карали би одноріччною вязницею або 1.000 доларів. Сей закон безперечно відобре охоту ріжним обманцям робити нечесті „бізнеси" на легковірних людях.

— **Гроші для фармерів.** Сенат Злучених Держав у Вашінґтоні принняв попередної суботи біл, який призначує $490.000 на виклади про рільництво між фармерами в 48-ох стейтах сего краю і на Гаваї. На слідуючий рік правительство визначить $690.000 і пізнійше додатково по $600.000 річно протягом 6-ти літ. Решту потрібних гроший на сю ціль мають дати поодинокі стейти.

— **Щадниці школярів.** В Злучених Державах Північної Америки є шкільні щадниці вже в 29 стейтах. Розвинули ся вони з малого зачатку в 1885 р., коли то Джан Тірі з Лонґ Айленд Сіти дав перший почин до сього діла. Тепер у школах 29 стейтів на 430.000 школярів 167.000 користає зі щадниць. Мають вони ощадности майже 1 міліон долярів.

— **Як відвічити чоловіка від горівки.** Дня 5 с. м. судив в Ню Йорку судия Фрей робітника Конвея за пиянство і призначив йому на кару 30 днів водної куракції (купелї і змивання зимною водою) в арешті. При оголошеню присуду сказав судія до Конвея: „Коли жонатий чоловік купує горівку, то повинен за кождим разом своїй жінці дати жити два рази тільки грошей, кілько дав за горівку".

— **При хлїбі і цибули зложив маєток.** З Ню Брітен, Конн., пишуть нам: Помер тут сими днями робітник П. Коґлин, котрий від кількадесяти літ живив ся лише хлїбом і цибулею. Заробляв він звичайно денно $2.00 і майже весь заробок відкладав на ощадність. Лишив по собі покладного гроша $60.000. — М. З.

— **Три дни жили сирими бараболями.** З Шікаґо, Ілл., доносять: Агент тутешного добродійного товариства знайшов робітника Зеслера з жінкою і її 5-лїтного синка в крайній нужді. Мешкали вони в шопі і три дни не їли нїчого окрім сирих барабольь, бо не мали їх де зварити або спекти.

— **Смертию на електричнім кріслі** покарано перед кількома днями Антона Фіоре в столиці стейту Ню Джерзи Трентоні за убитє Леонарда Сікона, якого поповнив торічного року.

— **Недостача худоби у Злучених Державах.** Від 1910 р. число худоби у Злучених Державах спало із 41 міліонів на 35 міліонів; число овець зменшило ся також дуже значно. З тої причини ціна худоби безвиннно побільшує ся.

— **Самоходів у Злучених Державах** є тепер 1 міліон. Кождий самохід на рік пробігає 5.000 миль: значить всї автомобілї у Злучених Державах річно пробігають 5 міліярдів миль.

— **За 1 міліон долярів вати** згоріло недавно підчас пожару в місті Чілтон в стейті Тексас. Ся вата находила ся у 20.000 великих пачках.

Зі старого краю.

— **Заворушеня голодуючих у Львові.** Зі Львова прийшла така телеґрама: В Галичині з причини торічного осінного напруженя і неврожаю запанував голод і нужда. По містах і по селах великі маси безробітних і голодних. У Львові голодуючі викликали заворушеня. В середу, дня 11 с. м. товпи безробітних і голодних напали на пекарні, розібрали хлїб і потім зібрали ся на демонстрацію в ринку під ратушем. В четвер пекарні були позамикані, але мимо того гурми безробітних дістали ся до них і забрали весь хлїб, який там знайшли.

— **Страйк друкарських робітників в цілій Австрії** скінчив ся доперва дня 14 с. м. Передтим були тільки частинні угоди в деяких містах. Угоду в цілім друкарськім промислі осягнено на основі обопільних уступок; більше уступок поробили складачі. Правильно в цілій державі часописи зачали виходити в понеділок, дня 16 с. м. Загалом страйк тривав два місяці. Віденські дневники не потерпіли нічого від страйку, виходили вони правильно весь час, завдяки тому, що мали окрему умову зі складачами.

— **Відгомін новорічної стрілянини у Львові.** В справі звісного револьверового нападу судового авскультанта Юрка Жмура на академика Степана Калиновича в Народній Гостинниці у Львові доносять дальше старокраєві ґазети ось-що: По слїдстві в справі злощасної новорічної події передано справу п. Ю. Жмура згідно з внесенєм державної прокураторії повітовому судови (секція III.), бо справа не має знамен злочину наміреного убийства, тільки переступства. Відповідно до сього ухилено слїдчу вязницю і випущено вже п. Жмура на вільну стопу. Випущений на волю п. Жмур виїхав до дому батька в Рудках, щоб лїчити ся, бо останні події і побут у вязници підірвали його здоровлє. Жертва стрілянини, п. Степан Калинович мається ся значно лїпше так, що покинув уже шпиталь. Кулї з голови йому не винимано.

— **Дуга в зимі.** В селї Жиравці львівського повіта в Галичині, дня 21 січня о год. 2. пополудни на захід від сонця в промірі 20 метрів появила ся дуга о виразних красках, червоній, жовтій і фіолєтній. Яких 5 хвиль опісля появила ся такасама дуга на схід сонця і через дальших пять хвиль було видко обі части. Рівночасно над сонцем відвернена від него виднїла через цілий час до 10 мінут дивна замрачена дуга. Цїла часть неба була заслонена хмарами і сонця не було видко.

— **Записки д-ра Бобжинського.** Бувший намісник Галичини др. Михайло Бобжинський незадовго видасть друком книжку із записками з часу його 5-лїтного намісникованя. Майже зараз по уступленю з намісниківського фотелю у Львові др. Бобжинський задумав оповісти історію свого пятилїтного урядованя, котре припало на час так виїмкової ваги для Галичини. Тепер ся праця залежить лише від скінченя друкарського страйку. Праця обійме около 500 сторін. Записки обговорюють дві справи: справу виборчої реформи до галицького сойму і польсько-української угоди.

— **Українські вистави в касарнях Росії.** 17. січня с. р. в касарні Сівського полку в Полтаві на російській Україні відбула ся українська театральна вистава. Грали самі жовнїри та полтавські дївчата-аматорки. Виставляли: „На сіножаті", „Помирились" і „На вечерниці гулї". Всї грали гарно і правдиво. Видно, що впорядчики робили все з охотою і зрозуміннєм. Глядачі—офіцири з сїмями та знакомими, жовнїри й иньші виставою були дуже задоволені. По виставі співали хором українські пісні. Всї хористи були в національній одежі. 5 січня виставляли: „По ревізії" і співи а декляманції. Почали приготовляти „Розумний і дурень". Гадають дати цїлу низку українських вистав. — Дня 5 січня с. р. відбули ся знова українські вистави для жовнїрів та офіцирів і їх родини в Курску у касарні 173 Каменецького полку. Грали драму Суходольського „Хмара" з концертовим додатком. Полк дав на вистави 40 рублів. Театр був повний. Аматорів викликали бучними оплесками, особливо офіцири з України. По виставі полкове начальство дякувало за гарну гру.

З широкого сьвіта.

— **Дальші видатки Австрії на воєнні цїли.** З Відня доносять, що на найблизшій сесії спільних делеґацій спільне австро-угорське правительство закадає 70 міліонів корон на будову нових кріпостий в Боснї, а саме в місцевостях: Біліні, Ґоріці, Зворнику і Вишеграді.

— **Німецькі корабельні товариства** „Північно-німецький Льойд" і „Гамбурґ-Амеріка Лінія", котрі в останним часі вели зі собою боротьбу і для конкуренції були знизили цїни корабельних карт, вже погодили ся перед кількома днями і закінчили боротьбу. Цїни корабельних карт будуть небавком вищі й усталені однаково для всїх лїний, котрі приступлять до спільної умови.

— **Новий албанський король.** Королем молодої держави Албанії має небаром стати німецький князь Від. Він вже вибрав ся в дорогу і в короткім часї прибуде до Албанії. По дорозі вступив до Відня і до Риму позичити собі гроший на початок. Позичено йому покищо 15 міліонів корон. Панувати там можна лише при помочи чужих гроший, бо Албанці не привикли платити податків і турецькому урядови нїколи не давали податків. Сербське правительство вислало до Албанії аґітаторів проти короля Віда, котрі намовляють до бунту проти нього, бо кажуть, що він позносить старі звичаї і наложить податки на освободжених Албанців. Серби хотїли би, щоби Албанці убили свого короля, аби опісля нїхто на його місце не хотїв прийти. А як будуть в Албанії вічні неспокої, то Сербія сподіває ся скористати колись з нагоди та заняти часть албанської землї і дістати ся до Адрійського моря.

— **Мацох і його товариші.** Мацох і його товариші Олесїнський і Старчевський, звісні польські монахи з Ясної Гори в Ченстохові (в російській Польщі), мають небаром піти до вязниці відсиджувати кару за убийство. Перед тим польський монастир з Ясної Гори позбавив їх ще духовного достоїнства. Заведено їх усїх в білих одягах (так вбирають ся монахи-Павлїни з Ясної Гори) до вязничної каплиці, де горіли чорні сьвічки. Двох сьвящеників відчитало богослуженє, а потім розпорядок епископа на виконане духовного присуду. Опісля оба сьвященики підійшли до монахів і зняли з них білі одяги. Зараз потім приступила вязнична служба та одягнула їх в арештантські мундури. Мацоха і Старчевського вишлють небаром до одної з вязниць у Сибірі, а Олесїнський відсидить кару у вязниці в Пйотркові.

— **Менший збір пшениці.** Торічний збір пшениці в Арґентині й Австралії зменшив ся о 12%. В Арґентині зібрано 131 міліонів бушлів, а в Австралії 112 міліонів бушлів, разом 243 міліонів бушлів пшениці. Арґентина й Австралія по Злучених Державах продукують найбільше пшениці з усїх прочих держав.

— **Нема риб в Чорнім Мори.** З Росії доносять, що на цїлім побережу Чорного Моря виявила ся сеї зими недостача риб. Зловлено риб ледви 5-ту часть того, що звичайно. Богато рибацьких осель звернуло ся до земств з просьбою о підмогу, бо вже тепер люди там примирають з голоду.

— **Російський державний банк лїцитує хлопів.** З Росії доносять, що російський державний банк, який зветь ся „Крестьянскій Банкъ" лїцитує тепер цїлими тисячами бідних селян. Сей банк заложено на те, щоби ратував селян з нужди, щоби помагав селянам набувати землю, а тимчасом він тепер, як розбогатїв ся хлопською кервавицею, руйнує бідних селян, загарбує їх землю, а дає богачам-спекулянтам. Ось-що доносять російські часописи: В сих повітах Росії, де сього року був неврожай і тепер панує голод, „Крестьянскій Банкъ" за довги лїцитує тисячі бідних голодуючих селян. Недавно оголошено вже лїцитацію кількасот селян в саратівській ґуберниї. Пійде на лїцитацію більше нїж півтора тисячі господарств, котрих властителї не могли сього року платити своїх довгів. Всї вони будуть знищені; збіже не зародило, худобу мусїли продати за незвичайно низьку цїну, а тепер і землю стратять. Такісамі вісти приходять також і з литовських ґуберний. В ковненській ґуберниї виставив „Крестьянскій Банкъ" на лїцитацію 156 селянських господарств, а в гродненській 64. — Ось так то виглядає на дїлї сей московський рай, який захвалюють москвофільські ґазети.

— **Російський президент міністрів Коковцов** уступив зі свого уряду з причини непорозумінь з міністром внутрішних справ Маклаковом, прихильником чорносотенців. Коковцов належав до розважних полїтиків і здержував своїх товаришів в міністерській радї від загонистої чорносотенної полїтики. Тепер на його місце прийде імовірно якийсь приклонник Маклакова і полїтика держави пійде більше на руку чорносотенцям, котрі стремлять до знесеня теперішної куцої російської конституції, а привернення самодержавя.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати газету треба завсіди з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий мані ордер. Мані ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанеся від почтаря або агента на експресовім офісі, пишеть на нашу адресу, бо без того ми не годні грошей дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, коли з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

Хто викликує борбу?

XII.

На днях 5—8 вересня 1911 р. відбуло ся в Джерзи Сіти річне засіданє головного уряду Р. Н. Союза. На тім засіданю запала однодушна ухвала, силою котрої Р. Н. Союз мусить придержувати ся твердо національно-демократичної програми, а орган „Свобода" має містити всі статі і дописи, надсилані народом, коли лише ті письма взагалі до поміщеня надають ся і коли мають ширший національний інтерес.

Наш нарід заінтересував ся сею ухвалою і став засипувати редакцію „Свободи" численними дописями. Богато з тих дописий повандрувало відразу до редакційного коша, але деякі треба було конечно використати, бо по наших руських громадах занадто вже почало було шуміти... Пішов отже в кількох числах „Свободи" цикль провінціональних дописий під спільним наголовком „Голоси люду в справах церковних і парохіяльних". Почали ся ті „голоси люду" в 39 ч. „Свободи" (з 28 вересня 1911), а скінчили ся в 46 числі (з 16 падолиста 1911). Побіч того друкували ся в „Свободі" і осібні статі, в яких критикувало ся дуже спокійно й річево публичну діяльність єпископа та деяких його приклонників із духовеньства.

Найбільше заворушеня між тямучим народом викликали отсї слова єпископа Ортиньского, які він велів написати свому секретарєви, о. З. Орихови, до парохіяльного комітету в Ню Александрії. На: „Їх Преосьвященьство ніколи нічого доброго по Русинах не сподівали ся і не сподівають ся аж хіба, як вимре се хрунївске поколїнє, а настане яке аж третє, яке буде виховане в правдивій вірі, в любви до Бога і до своєї сьв. Церкви і свого прекрасного обряду. Русини хрунять завсїгди: при виборах, в судах, в вірі, в церкві, то вже так війшло в їх кров по дідах і прадідах, що їх собі тяжко інакше представити. Тому і по Вас нічого иншого не сподівають ся, лише, що яко хруні ц, під чужими плотами, по чужих церквах, напльовавши на власну, погинете".

В 45 ч. „Свободи" (з 9 падолиста 1911) читаємо ось таку „Заяву": Philadelphia, Pa. October the 25th 1911. До Високоповажаного Пана Містопредсїдателя (предсїдатель був тоді на відпустці — Ред.) Й. Мартона, теперішнього головного Управителя Русько-народного Союза в Whiting, Ind. Слава Исусу Христу! — Понеже орган Русько-народного Союза „Свобода" в послїдних часах занняв вороже становиско проти руського єпископа, проти гр.-кат. церкви і священьства — тому отсим зрікаю ся покровительства сего Товариства, а заразом виступаю з членьства тогож Товариства. Кождий зрозуміє, що оставати покровителем і членом Товариства, яке несправедливо обкидує болотом свого члена, будьби річею нерозумною. — Прошу зарядити оголошенє сеї моєї заяви в органї „Свобода", щоби всї знали причину мого виступу зі Союза. Остаю з поважаньом † Стефан Ортиньский, Епископ.

Дня 15. падолиста 1911 р. відбуло ся засїданє гол. екз. комітету Р. Н. Союза і контрольної комісії, на якім порішено, „не містити в „Свободі" піяких дописий, відносячих ся до справ церковно-парохіяльних, аж доки сеї справи не рішить сам нарід". Вслїд за тим наступила відома зміна редакторів „Свободи" і голоси люду лишили ся вже за скобками аж до послїдної головної конвенції.

Послїдна статя, що обговорює церковно-народні справи, має назву „О що нам розходить ся" і поміщене в 47 ч. „Свободи" (з 23. падолиста 1911). Позаяк сї справи ще й доси не поладнані, то ми позволимо собі сю статю в цілости передрукувати.

О що нам розходить ся.

Серед нашого народа тепер кипить, — отже скажім собі отверто, що нас найбільше болить, в чім нам дїє ся кривда.

Дотеперішне наше житє в Америцї обертає ся лиш коло церкви. Нема церкви, нема жадного житя в тім місци. І найбільшою мрією-бажанєм кождого більшого гуртка Русинів, побудувати собі церков, мати богослуженя і школу в місци. І на се не жалують люди нї гроша нї труду, нераз від уст собі віднимають, аби лишень їх бажанє сповнило ся. Та з тим одна клопота усуває ся, на її місце приходить друга. Побудували люди церков, мають школу, приходить сьвященик — та повстає тепер питанє (на жаль доси не розвязане!), які відносини, які права і обовязки мають мати люди, а які сьвященики; дальше єпископ — словом духовеньство. І проте, що над сим питанєм не хотїли чи не хотять застановити ся і унормувати його нї єпископ нї сьвященики, повстають тепер жалї, скарги, невдоволеня зі сторони людий і на єпископа і на сьвящеників. Бо між одними і другими нема жадних ясних прав, на чім би мож оперти ся, а все лиш латає ся, аби з дня на день біду перепхати. І то якраз віплакує ся з великою втратою і шкодою на самій церкві і народі. Та що більше! Не зважаючи на ті дотеперішні втрати для церкви і нашого руського народа, які повстали через сей непорядок, єпископ зі своїми поплечниками змагає до того, щоби взагалї лиш одна сторона т. є. духовеньство мало всї права, а друга т. є. парохіяни — лиш самі обовязки. Простїйше сказавши: тепер до того іде, що люди-парохіяни мають лиш платити, складати гроші на всїх і вся т. є. на єпископа, на сьвященика і на дім для него і на дяка, — і все те складати в руки сьвященика, а поза то до нічого більше не сьміють мішати ся, ані забирати голосу — або иншими словами: мають лиш самі обовязки, а ніяких прав. Хоть доси в великій части парохіяни мають еще якісь права, іменно, заряджувати гроши м народно-церковним, але се, як так дальше піде як тепер, то в короткім часї і ті права відбере ся їм.

Знаємо наперед, що знайдуть ся такі, котрі против наших слів будуть виступати і надуживати навіть сьв. евангелія, та ми на се не зважаємо, бо наміром нашим — віддати справедливість кождому, хто би він не був. Хоч деякі слова будуть декому немилі, то се вже не наша вина, що так важної річи, як права парохіян до пароха і т. д. доси ні не упорядковано, ані навіть не старали ся поладнати ту справу користно і справедливо для обох сторін!

„Кождий образований чоловік, котрий хоче, аби його поважали, если дасть раз слово чести, старає ся його дотримати, інакше стягне на себе цілиму нечесного, нехарактерного чоловіка. А як тепер осудимо слово єпископське дане в Ню Йорку? — Се слово має бути більшим, чим слово чести звичайного чоловіка. І де-ж та обіцяна автономія-самоуправа парохій? Чи може єпископ щось неможливого до сповненя прирік? Зовсім нї! А чому-ж не дотримує даного слова чести, але його зломив і ломить завсїгди?!

Під словом „автономія парохій" обіцяв був єпископ, що парохіяни будуть мати право вибирати самі собі одного із двох чи трох сьвящеників, котрих єпископ предложить їм до вибору, та що, если не будуть з него вдоволені і будуть мати достаточні до сего причини, будуть мати право жадати, аби єпископ усунув такого, а вони виберуть собі другого в повисший спосіб; та що парохіяни, чи то самі, чи при співучасти сьвященика, будуть мати право управляти своїм майном парохіяльним. Та як то кажуть: обіцяв нам кожух, тепле його слово, так і тут.

Про вибір сьвящеників шкода і говорити там, де принято статути єпископські. Бо єпископ стоїть на тім, що він, не питаючи ся волї парохіян, має право надати сьвященика, якого сам схоче і забрати його, як йому сподобає ся. А парохіяни до того не мають нїч! І після того най сьвященик робить як найбільше зло, най лайдачить ся, най своїм житєм дає соблазнь, деморалїзує вірних, то скоро він вміє походити коло єпископа, так най цїла парохія пропаде, єпископ такого не рушить, нї просьби парохіян не вислухає! Але скоро єпископови якій не до вподоби — ого! такого сейчас і против волї парохіян усуне!

Друге. Дотепер самі парохіяни під контролею сьвященика завідували майном церковним, т. є. вибрані урядники-куратори збирали гроші і виплачували всї розходи, словом — знали, що і на що видає ся гріш церковний. А тепер, де лиш вдасть ся, відбирає ся насильно те право парохіянам і сам сьвященик, на приказ єпископа завідує грошем, т. є. без вибору стає касієром церковним! А если ще де вибирає ся уряд, то вже без голосу, оттак від паради, аби людий приспати. Хоч через се повстають часті процеси, переходять люди на схизму, тратять довіре до сьвящеників і тернють серце до церкви, а з тим і до віри — то тих вибранців духовних за се голова не дуже болить: їм гроші важнїйші чим спокій в громаді, для них приємнїйше числити долари, чим дбати о моральність і спасенє душ!

І чим оправдують вони своє поведенє? Єпископ повідає, що так є у Айришів-католиків, отже і в нас так само мусить бути! Чи дїйсно так само мусить бути в нас, як у Айришів? Відповімо: рішучо нї! Чому? Айриська історія церковна далеко відмінна від нашої. Вони з тим вже зжили ся, а ми привикли до чого иншого! Для нас се велика, і небажана повість, котра ані до порядку, нї до спасеня не веде. Ми Русини маємо свої осібні права церковні і привилеї, отже і в справах тих, які тепер порушуємо, можемо, і після справедливости нам належить ся, мати права, хочби осібні від Айришів! На тім церков Христова нїчо не потерпить!

В нас в старім краю є право презенти — патронат, т. зн. властитель великої посїлости, котрий платить одну шесту часть видатків на будову церкви, або будинків парохіяльних, має право вибирати собі одного із сьвящеників, котрих предложить йому єпископ, а суть села, де вже нема великої посїлости, або не було, і де всї ті видатки покривають селяни: там вони голосованєм вибирають собі одного із сьвящеників.

А тут в Америцї парохіяни заступають і державу і колятора і громадян — платять місячну пенсію, дають дім і кождїську річ до дому, і сьвітло і опал і инше, і за той свій, тяжко запрацьований, нераз від уст віднятий гріш-хліб, чи не повинні мати такого голосу, який мають в старім краю? А в найгіршім разї, чи не повинен єпископ запитати ся: кого хочете мати за сьвященика? З певностию місцеві парохіяни більше і лїпше знають, хто найлїпше би їм відповідав і в силі був охоронити парохіян від грозячого нещастя, — але таку просьбу їх відкидати, ані навіть не застановившись над нею, нї не розваживши її — се дїйсно рана в нашій церкві, котра вже неоднїй парохії богато пошкодила, а тим самим і церкві і вірі нанесла необчислені страти!

(Докінчене сеї статі буде в слїдуючім числї).

Готуймо ся до оборони.

В цїлій серії статий, писаних під заголовком „Хто викликає борбу?" представлено історично короткий начерк взаїмних відносин Руського Народного Союза до єпископа Ортиньского. Крім сего в кількох окремих статях подали ми невмісні виступи єпископа против Руського Народного Союза і Просьвітної Комісії.

Коли все те зберемо уважно разом, прийдемо до переконаня, що як з одної сторони Союз відносив ся до єпископа щиро і в своїй легкодушности вірив навіть деяким його обіцянкам, так з другої сторони єпископ, окружений гуртом темних духів, своїх приречень не додержував, а штучною видобуте завішене оружя уживав на те, щоби скріпити своє становище і впливи, аби відтак з цїлою силою вдарити на Союз, який не хоче поминувати ся слїпо його приказам, а навіть сьміє їм противити ся.

Дотеперішні ворожі виступи єпископа против народних інституцій і їх прав — се віщуни недалекої боротьби. Все те, що під пору потайно кує ся в єпископській кузнї, вказує, що плани єпископа є закроєні на велику мету. І тому Руський Народний Союз, який гуртує в своїй організації 20 тисяч членів, є обовязаний остеречи їх перед грозячою небезпекою.

Ото горстка сфанатизованих духовників з єпископом на чолї старає ся зовсїм, власново відобрати народови право власности і право завідуваня парохіяльними мастками.

Питаємо: Чи є се справа чисто церковна, чи народна? Коли нарід своїми власними силами будує і украшує церкви, ставить парохіяльні доми, оплачує сьвященика і дякоучителя, удержує єпископа і т. д., то йому вповнї прислугує право не тільки контролї, але також і право орудуваня власним майном. Порівнаймо відносини в старім краю, де на удержанє сьвящеників є відповідні фонди, то всеж таки церковними мастками управляють по части церковні комітети, в яких все більшість мають парохіяни. Властитель дібр за се тільки, що на случай будови нової церкви є обовязаний зложити одну шесту часть коштів будови, має право патронату т. є. вибору сьвященика.

А яке право мають наші парохіяни? Давати, слухати і мовчати...

Угорські Русини на конґресі в Джанставн зажадали між иншим автономії парохій, записуваня церков на місцеві корпорації і т. д. і єпископ на сї їх жаданя згодив ся. Згодив ся, але рівночасно придумував способи, щоби ті його приреченя стали безсильні.

Ото потайки в ріжних стейтах Злучених Держав внесено в послїдним часї законопроекти (певно не се робота єпископа, а не Американців), які домагають ся, щоби парохіяльним майном мав право орудувати лише єпископ, його секретар і парох дотичної парохії.

Доволї цікаві річи ухвалено на зїздї каноників і деканів, що відбув ся дня 3. с. м. в Філадельфії. Варто, щоб наш нарід заінтересував ся сими справами.

Про останні плани єпископа дотично нашої церкви і нашого народа напишемо докладнїйше в слїдуючім числї, а покищо взиваємо наш загал до оборонної акції.

ВІДОЗВА

до загалу американських Українців в справі Інформаційного Комітету.

Нема майже на сьвітї так дуже занедбаного і мало знаного народу, як ми Русини-Українцї. Коли цивілізовані люди знають про диких і напів диких людий, чи то готентотів, чи бушменів, чи яких там инших, — то поза рідним краєм та ті народности, котрі висисають з нас живі соки — нїхто в сьвітї про наш 37-мільоновий нарід і словечком не знає. Здавалось би, що то справа байдужна, бо чи про нас хто знає чи нї, се моглоб видатись комусь дурницею. Однак се не є дурниця, а надзвичайно важна річ. Єслиб народи про нас знали так, як знають про других, то ми і половину тілько не терпіли, скільки днесь терпимо, бо весь сьвіт і всї народи, котрі замешкують його землю — творить одну родину. Єсли в родинї дїєть ся комусь кривда, то другі члени родини за ним упоминають ся, а єслиж в тій великій родинї нїхто про нас не знає, тож і не дивно єсть, що нїхто за нами не упоминаєть ся. Ми оставлені самі замість щаносити ся в доброжитю і розвитку національнім — ми мусимо з'уживати всї сили свої на боротьбу в поєдинку з нашими ворогами.

Єслиб сьвіт про нас знав, єслиб сьвіт знав наші кривди, єслиб сьвіт знав нашу силу і вартість для семї цїлого сьвіта — в такім разї нам жилось би инакше. Чи думаєте Ви, щоби за нами уняли сь другі народи потребують аж боротись чи з Поляками чи з Москалями і проливати за нас кров?

Нї, на сьвітї є сто раз міцнїйше й влучнїйше средство, ніж всякі гармати та кулї. А се средство зовесь „опінія публична". Що то є опінія публична? Опінію публичну виробляють часописи.

Чому недавно жида Бейліса не повісила Росія? Не тому, щоб йому не доказали вини, бо се поліцейські кождого часу моглиб йому довести як неправдою, то ложию; але вони не засудили його длятого, бо опінія цїлого сьвіта звернулась проти Росії. Часописи цїлого сьвіта сказали: „hands off!"... І Росія не повісила Бейліса помимо щирої охоти.

Для чого Лев Толстой не згинув на вигнанці, або сибірських каторгах і безкарно кидав правдою в очи цареви і царятам? Бо засудивши Толстого, цар звернув би проти себе опінію цїлого цивілізованого сьвіта. І сим разом преса — опінія публична сказала „hands off!"...

Тисячі подібних примірів можна навести з житя народів.

Єсли ж опінія публична може оборонити одного чоловіка перед самоволею і насильством цїлого уряду, то о скільки лекше їй можнаб оборонити цїлий 37-мільоновий народ перед насильством уряду.

Колиб ми були потрапили виробити опінію публичну до себе прихильну в 76 роках, то в такім разї ми не малиб ганебного указу 76 року і кількадесять мільоновий народ не мав би закованих уст через десятки лїт.

Тож коли ми занедбали колись виробити собі прихильну опінію в сьвітї, коли ми колись занедбали представитись сьвітови, хто ми і чим ми є, то не занедбуймо того тепер, а піднесїм дужий свій голос на весь сьвіт, що ми жиєм, що ми є членом всесьвітної семї і що нам робить ся кривда. А можемо ми се зробити єдино через інформоване всесьвіту за помочию заграничної преси і видавництв про нас в ріжних всесьвітних язиках. Ми не просїм у сьвіта ласки, ми не кланяймось, але жадаймо, щоб сьвіт нас трактував на рівнї з другими членами всесьвітної родини.

Таку працю розпочав у Львові новозаснований **„Український Інформаційний Комітет"**. На видавництво книжок в чужих мовах про нас, на розсиланє інформацій по часописях по всїм сьвітї, на видавництва журналів українських в чужих мовах — потрібно гроший, гроший і ще раз гроший. По українських школах друге місце повинно заняти „Укр. Інформаційне Бюро", бо як без науки та просьвіти так і без опінії публичної ми нїколи не дійдем до нашої цїли. І чим лучше ми позискаєм імя і чим більше люди будуть знати про нас і чим лучше ми умотивуємо наші кривди і чим більше ми покажемо, що борем ся самі за своє житє, — тим скорше стане публична опінія по нашій сторонї, тим лекше нам буде жити, тим скорше сьвіт скаже нашим ворогам „hands off!"...

Понизше подаємо відозву „Українського Інформаційного Комітету" у Львові і заохочуємо цїлим серцем всю американську і канадійську Русь-Україну до численних складок на цїли „Українського Інформаційного Комітету".

„Просьвітна Комісія".

ПОКЛИК

до жертволюбивих Патріотів.

У Львові істнує **Український Інформаційний Комітет**, головною цїлию якого, — інформованє чужих народів про наші національні справи в старім краю. З причини браку гроший на здійсненє своїх цїлий, не міг Комітет до сього часу проявити живійшої дїяльности, а між тим **обставини нашого житя вимагають конечно поінформованя заграниції про невиносиме становище нашої нації як в Росії так і в Австро-Угорщині**, щоби придбати симпатії суспільної опінії в Европі і Америцї для національних домагань нашого народу. В сїй цїли приступає Комітет до видання серії брошур в ріжних европейських мовах і потребує на се більшої суми гроший. Тому звертаєсь Комітет до земляків в Сполучених Державах і Канадї з проненєм о жертви на цїли Українського Інформаційного Комітету. Жертви принимають ся в Редакції „Свободи", а по надісланю до Комітету будуть оголошувані виказа жертводавців в часописи „Дїло" у Львові. Хтоби хотів висилати гроші безпосередно до Комітету, хай адресує на Краєвий Союз кредитовий у Львові, Ринок 10, на книжочку вкладкову ч. 3772, повідомляючи одночасно листом про висланє гроший Секретаря Комітету п. Андрія Жука у Львові, ул. Домінїканська 11.

НА ЦІЛИ „УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ ЖЕРТВУЮТЬ:

Др. В. Й. Сїменович, Шікаго, Ілл.	$5.00
А. Неприцький-Грановський, Шікаго, Ілл.	1.00

ІВАН БОГУН.

(У 250-ті роковини його мученицької смерти).

В 1914 р. минає 250 літ від смерти славного винницького полковника Івана Богуна.

Був се один з найславнійших полковників гетьмана Богдана Хмельницького. Він брав участь у всіх боротьбах сього великого українського гетьмана. За його хоробрість і розум вибрав його винницький полк своїм полковником, а гетьман сей вибір затвердив.

В лютім 1651. р. Богдан Хмельницький мусів знов вести війну з Польщею. Польський гетьман Калиновський вступив на Україну і несподівано напав на браславського полковника Данила Нечая та заскочивши неприготиваного в Краснім під Браславом, убив його. Звід Красного подав ся Калиновський на Винницю. Думав, що й тут йому так легко пійде. Але тут зустрів його полковник Богун. Богун рішив задержати якийсь час Поляків, поки прийде підмога від гетьмана Хмельницького і тому зводив з ними тільки малі перепалки. Одного разу велів під ніч вирубати в ріці Бузі ополонки, а коли вони через ніч злегка примерзли, казав на них насипати соломи. Самі-ж козаки це передтим перейшли Буг і заперли ся в монастирі по другім боці ріки. Поляки пігнали ся за козаками, вперли ся на лід, лід заломив ся і там богато їх потонуло ся. Тимчасом наспів Богунови на поміч уманський полковник Осип Глух з 10 тисячами козаків. Поляки побачивши, що козакам прибула поміч, пустили ся втікати, та Богун і Глух пігнались за ними і вигубили 5000 Поляків.

Дуже заслужив ся Богун для козацтва в часі нещасливих битв під Берестечком. Коли Татари втікли і Хмельницький пігнав ся за ними, а всі в козацькім таборі впали були на дусі, тоді Богун своєю хоробростю і палким словом піддержав найбільше духа козаків і без настанку докучав польському таборови, нападаючи на нього ночию. Коли деякі полковники наставали на се, щоби помирити ся з польським королем, а Головацький, Криса і Лисенко перейшли були навіть в польський табор, він нічого не хотів знати про переговори. Тоді вибрали його козаки головним провідником, заступником гетьмана. Він бачив, що годі їм тут стояти, бо Полякам прибувають все нові сили і тому постановив вивести козаків звід Берестечка. Він велів будувати міст через болота й туди перевів майже все регулярне козацьке військо. Хотів вивести й селянські загони, та селяни гурмою кинули ся на міст і він під тягарем завалив ся тай богато селян потонуло в болотах, а решту вирізали Поляки. Вивівши військо звід Берестечка, станув в Прилуках і там збирав недобитки, які надтягали звід Берестечка. Получивши ся з Громикою й укріпивши Білу Церкву, рішив ся здержувати Потоцького в поході на Київ. В тій ціли порозставляв невеличкі відділи по укріплених місцях, як от у Трилїсах. Потоцький мусів кожде таке укріплене здобувати і се дуже гаяло його в поході. А Богун тимчасом повів свое військо до Хмельницького під Рокитну. Привів йому 10 тисяч козаків.

В 1653. р. станув він проти Чарнецького під Монастирцем у Браславщині з 4000 козаків проти 12000 Поляків і розбив їх на голову так, що Чарнецький, стративши половину війська на боєвищи, з недобитками мусів втікати у Польщу.

На переяславській раді 1654 року, на якій Україна злучила ся з Москвою, Богун виступав проти сеї злуки. Колиж злуку таки доверщено, Богун враз із цілим Побужем не присяг на вірність цареви. Коли Потоцький про се довідав ся, намовляв його, щоби він перейшов на сторону Поляків і обіцював йому від короля шляхотство, уряд старости, а навіть гетьманство, та він ніяк не дав ся намовити. Таксамо як не бажав злуки України з Москвою, не хотів він також лучити ся і з Польщею, що звід її власти український нарід щойно визволив ся. Хотів, щоби Україна була вільна і самостійна, від нікого незалежна.

За гетьманства Тетері на правобережній Україні був він подільським полковником і в 1664. р. прилучив ся з полковником Кирилом Гуляницьким до Чарнецького. Думав, що при його помочи відбере від Москви лівобережну Україну, а відтак вибореє самостійність цілій Україні. При облозі Глухова козаки замість до Глухівців стріляли у воздух. Такий приказ мав дати Богун, бо не хотів, щоб Українці вбивали Українців.

Поляки Глухова не здобули і мусіли детупити до Новгорода Сіверського. Щоби якось оправдати се, що польське військо не могло здобути Глухова, Поляки обжалували Богуна о зраду, покликаючи ся на се, що він казав козакам стріляти у воздух та що він зносив ся з Брюховецьким і засудили його на смерть та відрубали йому голову.

Так згинув Іван Богун, один з найкрасших синів України, один з найзавзятійших борців за її волю, що цїле своє житє боров ся і не хотів признати нїчиєї власти над Україною, хотів щоби вона була самостійна і незавісима та нерозділька. 250 літ вже минуло від тої сумної хвилї, та його слава живе досі і буде жити в намяти українського народу по вічні віки, хоч пісні, які українські співці зложили в його честь не доховали ся, на жаль, до наших часів. Вдало ся записати від одного кобзаря тільки початок думи про оборону Винниці. Ось він:

„Як у Винниці на границї
Над Богом рікою,
Там стояв Іван Богун Каленицький
Обитель Комлицький
Із Ляхами, мостивими панами
Чотири недїлї в запорі.
Казав би як у тяжкій, великій неволї.
Від своїх рук листи писав,
До гетьмана Хмельницького посилав
„Пане гетьмане Хмельницький,
Батьку Зиновію Чигиринський.
Помочі, поратунку дай"...

А. Л.

ПОЧАТКИ ЗАПОРОЖСЬКОЇ СІЧИ.

Славна Запорожська Січ мала своє імя від того, що лежала за порогами себто скалами, через які перепливає Дніпро. Січ, се засіки з дерева, які окружали козацьку твердиню. Перші звістки про Запороже маємо з XII. віку. Сперпу було богато малих „городків", укріплень в степу, в яких козаки шукали захисту перед Татарами; такі городки звичайно були копані в землї для лекшої оборони. Більший замок заложив козацький гетьман князь Дмитро Вишневецький по 1559 році на дніпровім острові Хортиці; сю першу Січ зруйнували Турки 1557 р. Пізнійше перенесла ся Січ на остров Базавлук над Чортомликом (рукав Дніпра).

В тих часах на Січи мешкало постійно коло 2.000 козаків. Але всі козаки не могли поміститн ся на тім острові, богато їх мусїло шукати собі пристановища деинде. Одні мешкали по українських містах і там вели торговлю; инші позакладали собі в степу хутори та слободи і там господарили, ховали коні і худобу, розводили пасіки; ще инші полювали в степах на дикого звіря; а найбільше завзяті сиділи на засідках, по лїсах і очеретах і воювали з Татарами. Але всі козаки підлягали Запорожській Січи, доставляли туди запасів на зиму, а як прийшла війна, ставали тут до війська.

На Січи мешкав козацький гетьман і вся козацька старшина: полковники, осаули, сотники, писар, обозний, судії. Тут находила ся козацька канцелярія і військовий скарб; важні документи і дорогоцінні річи переховували ся в Січи. Коло острова стояли козацькі човни — чайки й кораблї; на них виправляли ся козаки водою на Татар і Турків. Недалеко находили ся козацькі табуни: козаки любували ся в гарних конях і годували їх дуже старанно. Січ була забезпечена від ворогів валами, висипаними з землї, і засіками з дерева; деколи зимою робили козаки вали з криги. На валах стояли козацькі гармати, а коло них вартівники зі стрільбами.

Козаки мешкали в куріних. Се були хати, але будовані на дуже простий спосіб з гиляк і очерету, зверха накриті скірами. Лїпших хат тоді не будували, бо час був небезпечний, дуже часто нападали Татари і забирали все, що було цїннїйше; а такої козацької хижі то не варта було й рушити. Козаки вбирали ся не пишно, носили грубі сорочки, кожухи, полотняні свитки; на голові мав козак високу шапку. Козацьке убране виглядало бідно і непоказно. От як сьпівали про козака в народній пісні:

На козакови шапка-бирка —
Зверху дїрка
Травою пошита,
Вітром підбита:
Куди віє, туди й провіває,
Козака молодого прохолоджає!...

У всіх народів був тоді звичай, що військові люди, як ішли на війну, вбирали ся в залїзні збруї, панцирі і шоломи; козаки не знали тих забаганок, в битву йшли без збруї, тільки з рушницею або шаблею в руці. Тільки по війні, як здобуло на Турках або Ляхах велику здобичу, козацьке військо прибирало ся в гарні жупани і дорогоцінні убраня. Але потім знов закидали козаки панську розкіш і ходили просто та скромно.

Навіть гетьмани і козацька старшина не любили пишних убрань. Не в одїжи і зверхнім вигляді шукали козаки слави, але в воєнних ділах і лицарських подвигах.

Так само козацька їда була скромна і невибаглива. Тоді були ще на Україні великі лїси і безмежні луги й луки, а в них повно всякого звіря — заяців, серн, лосів, зубрів і козаки могли вживати мяса, кілько схотіли. Але козаки були нарід суворий і волїли їсти прості річи. Найбільше улюблена козацька страва була саламаха: се було тісто розпущене з водою, а їли його мішаючи з пшоном; смак саламахи був квасний. Другий козацький присмак се була риба; козаки вміли приправляти рибу на всякі способи: варили, смажили, сушили. Хлїба уживали тоді мало: тільки на війну брав кождий козак з собою сухарі. За напій уживали козаки звичайно воду; в великі сьвята, особливо по славних походах на ворожі землї, справляло козацтво бенкети; тоді пили козаки меди, вино, горівку. Підчас війни дуже пильнували тверезости; пяниць карали нераз смертию.

Простий спосіб житя давав козакам велику силу і витревалість. Один Француз, на імя Боплян, що довший час проживав на Україні, дуже хвалив козаків. Вони — пише він — на зріст гарні, проворні, сильні тілом; легко зносять жар і холод, голод і спрагу. З природи мають добре здоровлє і мало западають на хороби. На війнї витревалі, відважні, хоробрі, а навіть легкодушні, бо не цїнять свого житя; рідко вмирають від хороби, хиба в дуже великій старости. Здебільшого кінчають житє на полї слави, вбиті на війні.

За відвагу славили козаків всі чужинці. Поляк Старовольський називав козаків лицарями, „що легковажать собі все, навіть саму смерть". Инший Поляк, Зборовський, казав, що „про козаків знають всі народи, що в мужности їм на цілому сьвіті нема рівних".

Австрійський посол Лясота, що бував на Січи, казав, що не бачив ніде „таких сьміливих і відважних людий". Один турецький лїтописець писав: „Можна сьміло сказати, що не можна знайти на всій землї людий сьміливійших, що меншо дбали би про житє, що меньше боялн би ся смерти. Як оповідають люди, що знають морське діло, ся голота своєю зручностию і відвагою в морських битвах страшнійша від усякого иншого народа". Козацька слава ходила по всьому сьвіті. На Запороже приїзджали визначні войовники і лицарі з ріжних країв вчити ся між козаками воєнної штуки, витревалости і відваги.

ПРО НЕВІЛЬНИКІВ В СТАРІМ РИМІ.

Найбільшою державою в сьвіті в старших часах (перед Рождеством Ісуса Христа) був Рим.

Римляни вели богато воєн і загорнули много сусідних держав, так що стали панами майже цілого побережа Середземного моря. У війнах здобули вони величезні простори землі, які роздавала держава на власність родинам, заслуженим для добра вітчини. Ті роди носили назву „нобілїв" с. є. шляхти.

Нобілї завели в своїх маєтках господарку на велику скалю: садили виноград, оливні дерева, плекали великі череди худоби і т. д. До праці не наймали вони людий свобідних, вільних, бо тим треба було платити; шукали проте найдешевшого робітника — невільників. Удержане невільників не потягало за собою великих видатків; вистарчило дати їм їду, одїж і помешкане.

Цїна невільників була дуже низька. В кождій війні полонено тисячі бранців, яких опісля продавали на ринках. Також і морські розбишаки (пірати) чимало людий полонили на берегах Середземного моря і привозили їх відтак на продаж. Найбільший ринок невільників був на острові Дельос. В однім дни привожено і продавано на нїм по 10.000 невільників.

Римляни обходили ся з невільниками дуже жорстоко. Після їх тодїшних поглядів невільника вважали вони не за чоловіка, але за річ, господарський знаряд. Невільникам не було дозволено закладати своєї родини; мешкали гуртом в кошарах, як череда худоби. За найменшу провину дуже строго карали; заковували в кайдани і вкидали до вязниці. До роботи виводили їх відділами, часом закутих в кайдани. Нагляд над відділами мав наставник, десятник, котрий батогом або окованою палицею підганяв лїнивих до праці.

Римляни любували ся в ігрищах. До ігрищ уживали юни невільників, яких приучували в призначених на се школах. Такі невільники називали ся „глядіяторами" (глядіює значить меч). На ігрищах, так званих цирках, бороли ся глядіятори зі собою, або з дикими зьвірами. Ігрища ті належали до найбільших розривок Римлян і в них брало участь нераз і 10.000 глядіяторів.

Своє жорстоке обходженє з невільниками оправдували Римляни тим, що невільники — се люди чужі, відмінної породи і мови, між котрими лише пострахом можна удержати лад. Часто лучали ся випадки, що невільники убивали своїх панів. В тій цїли постарали ся нобілї в сенаті о спеціяльний закон що-до невільників. На случай замордовання пана в домі або на подвірю його маєтку, були після закону сказані на муки і смерть всї невільники, що належали до сего пана, без огляду на се, чи провинили ся, чи нї.

Андре Ноpі.

15 МЕТРІВ ПІД ВОДОЮ.

— Роберт, прошу тебе, позволь менї їхати з тобою, — вже з десятий раз повторила п. Рандоль мужеви сю просьбу з невтомимою впертостию женщини, яка добре знав, що вкінци йй уступлять.

Поручник Роберт Рандоль був командантом „Лосося", малого підводного судна старої системи, яке привезено з Кохінхіни для оборони фльоти. Він був жонатий що-йно від кількох місяців і любив свою молоду жіночку так, як всї, що прожили довший час одинцем.

— Ти не хочеш?

Він усьміхнув ся на се жадане жінки.

— На моїм підводнім судні? Алеж, моя дорога, та ти добре знаєш, що се неможливо. Наші реґуляміни...

П. Рандоль здвигнула плечима:

— О! Твої реґуляміни! По перше ніхто би про се не знав! А впрочім якби і довідали ся!

Рандоль зрозумів, що зробив ошибку. Не треба нїколи вимовляти ся повинностию, коли треба відмовити щонебудь женщині, бо се дає їй добру нагоду показати свій чар. І він розвинув другий, більше переконуючий арґумент.

— Алеж, моя мила, тобі певно здає ся, що „Лосось" — якийсь морський корабель. Ти собі не уявлеш, що се таке підводне судно; воно таке мале, що не буде для тебе місця навіть рушити ся.

Жінка приймила всї докази.

— Так, так, я знаю. Але я хочу жити хоть годинку твоїм житєм. — А коли він ще не рішав ся, вона сїла йому на колїна, обняла його шию, її уста притулились до його уст...

— Лиш сей раз, один раз! Ти побачиш.. Я сяду собі в куточку, не рушу ся з місця, тобі не прийдеть ся клопотати ся про мене. Менї мало всего того, що ти розказував про охоронні средства; я не жию, коли ти відходиш від мене, щоби спустити ся у воду. Тому то прошу тебе о дозвіл їхати з тобою. Менї здає ся, що після того, як я буду се все бачити, я стану вкінци більше спокійною, більше певною, більше відважною.

Рандоль з любовю цїлував її великі голубі очи, наповнені слезами.

При послїдних словах жінки він зітхнув і сильнїйше стиснув її в обіймах.

— Моя Люлю! Дорога Люлю!

Слїдувала довша мовчанка...

— Хі-Наї!.. Хі-Наї!... Ходи скорше!

Після послїдного поцїлуя п. Рандоль, освободивши ся з обіймів мужа, стала нервово кликати слуґу.

— Роберте мій, Роберте... Яка я щаслива!... Я зараз одїну ся!.. Пожди на мене хвильку.

— Ну, Хі-Наї, скорше.

Слуга йшла з саду скорими кроками. Рандоль сперши ся на вікно, закурив папіроску. Він лише що уступив, він показав себе чоловіком слабої волї, але не жалував нїчого; він так безмежно любив і був люблений...

*

— Тут, Люсю, прилад, що показує похилене, а тут лопатки. А се отвір, яким викидає ся тягарі: — велику масу олова, котру на случай великої небезпеки викидають, щоби виплисти на верх як корок.

Рукою в рукавичці молода женщина доторкала ся всїх сих приладів. На ній був поверх одїня білий, полотняний плащ мужа; щаслива і задоволена радісно глядїла вона на всїх окружаючих її мущин: мужа, старшого офіцира Боцмана, який в її честь убрав ся в мундур ч. 2, і матрозів судна, котрі дивили ся на неї з подивом.

— А тепер, моя дорога, стань собі тут і не рухай ся більше... Ми будемо спускати ся.

П. Рандоль злегка поблідла, але кріпила ся, щоби показати ся відважною.

Рандоль приказував:

— Готовити ся!

Він став коло віконця, а мічман коло аерометру.

— Закрити отвори!

Боцман оглянув все навкруги себе:

— Готові, команданте!

— Отворіть крани для води!

Почув ся глухий шум, вода втиснула ся в комірки; лодка стала втискати ся у воду. Старший офіцир слїдив очима стрілку глубокоміра і сказав:

— Три метри!

Рандоль відверцув ся.

— Замкнути комірки!

І маленьке судно сунуло скоро рікою, опираючись всею силою свого мотора течії, яка уносила мутну воду зі скоростию 6 узлів в море.

. . . .

Вже двайцять хвиль находило ся судно під водою. В тяжкім воздусї було дуже горячо. На обох офіцирах полотняна одїж прилипала мокрими пятнами. Пані Рандоль вже не всьміхала ся більше, лице її було вохке від поту, біль в висках так їй докучав, що вона була готова крикнути; їй здавало ся, що вона находить ся десь під оловяним кружком.

Муж глянув на неї і йому стало жалко її. Він дав приказ:

— Підимати ся!

Острим свистом бухнув стиснений воздух у водяні комори, випихаючи з них воду, яка їх наповняла.

Нараз роздав ся глухий удар. Молода женщина і оба офіцири котили ся по помості. Підводне судно стало передною частию майже прямовісно до гори...

Рандоль і старший офіцир підскочили відразу.

„Лосось" випрямив ся, але тепер все стало ясно: було чути шум води, яка вливала ся до середини.

Боцман підбіг блїдий.

— Ми натрафили на підводний камінь. Я можу замкнути каюти.

— А Івонек?

— Він тут!...

Успокоєний Рандоль глянув на стрілку манометра, яка скоро хитала ся. Він видав приказ:

— Викинути тягарі!

Боцман став викидати, напираючи зі всїх сил: жили у нього на чолї здули ся... Але судно не дрогнуло. Він крикнув:

— Боже! Вона прикріплена!...

В сю хвилю новий, сильний удар хитнув лодкою. Всї три мущини зрозуміли, що стало ся, але інстинктовно мовчали.

„Лосось" покотив ся по мулистім дні ріки 15 метрів в глубину...

П. Рандоль все ще скорчена на помості глядїла хмарно очами на мужа.

Мічман і Боцман розхрістані, облиті потом, один з молотком, другий з анґлїйським ключем в руці старали ся освободити тягарі. Се був одинокий спосіб ратунку, поки ще лодка не влїзла в намул. Але до сьої роботи вистарчало двох людий і Рандоль опустив ся на колїна побіч своєї жінки.

— Люлю моя дорога, Люлю моя, не бій ся, ми спливемо.

Вона все глядїла на нього розширеними зі страху очима. І поручник побояв ся того погляду. Він протягнув руки, щоби її підняти.

Вона відвернула ся. Тоді він нахилив ся ще близше до неї. В сю хвилю, коли судьба грала їх житєм, він хотів би притягнути її до себе, сказати їй, як він її любить, жалїє...

Але він не сьмів робити сього перед двома людьми, які задихавшись робили і хвилями видавали з себе глухі звуки злости й безсиля.

Лиш одна думка мучила його і він заговорив:

— Люсю моя рідна, ти сердиш ся на мене?

Вона глядїла на нього злими очима на половину піднявши ся і уриваним зі страху голосом кинула йому в лице:

— Не треба було брати мене з собою!

Рандоль хитаючись, підняв ся, коли почув радісний крик:

— Готово!

Одним послїдним зусилем вирвав Боцман гак. Мічман скочив на сходи.

Підводне судно, освободившись від тягару, хитнуло ся, хвилю остало якби в нерішучости, а потім в одній хвили сплило на верха.

Коли відкрили люки, сьвіжий воздух ударив струєю. Мущини переглядали ся блїді...

Тоді Рандоль почув маленьку ручку, яка несьміло старала ся всунути ся в його руку.

Але він стиснув свою і відвернув ся.

Було скінчено!... Часть його душі, з болем відорвавшись, остала на все в мулистім дні ріки.

Хто способнійший: жінка чи мущина?

Новий причинок до питаня про духові спосібности жінки та її відношенє до спосібностий мущини дає анґлійський психольоґ Михайло Вест в однім анґлійськім журналї. Він навязує до дослїдів обох нідерляндських учених, Гайманса та Вірема. Оба сї учені на основі кількох тисяч відповідий в справі жіночого характеру прийшли до висліду, що жінка є „легко зворушлива, імпульсивна, милосерна, релїґійна, повна такту, не ласа на грошеві здобутки, некритична, не є честилюбива та не є в силї точно пригадати собі те, що читала”.

Досліджуючи силу змислів жінки, та на основі многих досьвідів можна провірити, що в силї змислу дотику жінка перевисшає мущину дуже значно. Крім сього доказує статистика, що відносно дуже мало жінок є слїпих на „тони” та „краски”. Слїпота на краски с. є. лихе розріжнюванє родів красок подибуємо лише у 1 проц. жінок, а у мущин доходить вона до 4 проц. Ся бистрота змислів ставить жінку близько положеня первісного чоловіка, який в борбі за істнованє головно послугував ся своєю високо виобразованою бистротою змислів.

Дальше дасть ся науково ствердити, що у жінки почутє радости та болю є сильнїйше розвинене, чим у мущини. Сї почуваня можна змірити дїяльностию живчика та віддиху. Жінка менше думає, а більше руководить ся чутєм і тим перевисшає вона мущину.

Як має ся одначе справа з властивим розумом? Вест слїдить рівночасно форму памяти у обох полів. Є два роди памяти. Один рід памяти, се память безглуздих річий, случайних слів, чисел і т. д. Другий рід се память обдуманих, у звязи остаючих очерків. Учений казав кількасот дослїджуваним особам прочитати одно місце в часописи, яке мало в собі велику скількість ріжних думок, і слїдив опісля за тим, що вони собі присвоїли, запамятали. Жінки без виїмки памятали менше, чим мущини. Коли-ж казав він дослїджуваним особам запамятати собі ряд безглуздих слів, то жінки показали ся тут висшими від мущин; в їх памяти липило ся більше таких слів, чим у мущин.

Щоби висліди духової працї обох полів порівнати, слїдив учений рівночасно 500 жінок, кілько рахункових задач є вони в силї виробити в 5 мінутах. Вислїд був такий: 10 жінок розвязало 3 рахункові задачі в 5 мінутах, 20—3¼, 30—3½, 45—4, 50—4¼, 60—4½, 70—5, 60—5½, 50—5¾, 45—6, 30—6½, 20—6¾ та 10—7.

Лінія успіхів ішла отже менше більше рівномірно без дуже лихих та без дуже добрих вислідів. У мущин оба найгірші висліди виносили по 1 розвязці, 2 найлїпші висліди натомість по 9 розвязок. Духова спосібність жінок держить ся середної лінії, найдурнїйші жінки є розумнїйші від найдурнїйших мущин, з другої сторони одначе жінки не є спосібні до знаменитих та надзвичайних успіхів в духовій працї. Наймудрійша жінка стоїть далеко по заду наймудрійшого мущини.

Доказом сього висліди коедукації (спільного виховуваня) у висших анґлійських школах. Дівчата дають пересічно красші вироби задач, чим хлопцї. Вони відзначають ся передовсїм у літературі та мові; загалом ті два роди науки найбільше відповідають жіночій памяти. Все таки стоять вони поза найкрасшими виробами хлопців. Так отже жінка є і остане панею в области чутя та змислів; нїколи одначе не стане вона побідницею в области розуму. І тому приходить Вест до заключеня, що наука та вихованє жінки по тій лінії повинні бути уладжені, щоби дівчата не потребували суперничити з хлопцями, а навпаки розвинули до вершка ті прикмети, якими обдарила їх природа.

ВСЯЧИНА.

— **Неграмотність в Европі.** Шведський учений Зундберґ подає дати, що відносять ся до стану народного шкільництва в европейських краях. Найменше неграмотних має Німеччина, найбільше Румунія. Статистична табеля представляєть ся осьтак: В Німеччині є один неписьменний на 2000 письменних; у Швеції і Швайцарії 1 неписьменний на 1000 письменних; в Данії 1 неписьменний на 500 письменних; в Анґлії 1 неписьменний на 100 письменних; у Франції 1 неписьменний на 50 письменних; в Голяндії на 48; в Фінляндії на 22; в Бельґії на 10; в Австро-Угорщині один неписьменний припадає на 4-ох письменних; в Греції і в Італії на 2-ох; в Болгарії є половина неписьменних; в Росії і Сербії дві третини населеня неписьменних; в Портуґалії більше ніж дві третини, а в Румунії аж три четвертини неграмотних. Загальна сума видатків на народне шкільництво виносить в цїлій Европі до 1000 міліонів корон (один мілїярд). З того припадає на Німеччину 1 трета, на Анґлїю 1 четверта, на Францію 1 осьма, на Австро-Угорщину 1 десята і на Росію 1 двайцята часть.

— **Гроші — розсадниками хороби.** Є се загально звісна річ, що металеві і паперові гроші, переходячи з рук до рук, громадять на собі величезну скількість всяких бацилів і стають в сей спосіб розсадниками заразливих недуг.

Недавно відбув ся в Римі конґрес прихильників гіґієни, котрі заняли ся близше сею справою. На підставі ріжних дослїдів сконстатовано, що, о скілько паперові гроші, сказатиб, є плянтаціями бацилїв, о стільки металеві, виділяючі з себе металїчні соли, убивають бацилї, які на них находять ся.

До відмінних результатів дійшов французький учений Ляяґле. Він доказав, що небезпека зарази через металеві гроші є дуже велика, не для того, що на них множать ся бацилї, як на паперових грошах, але з тої причини, що переходячи з рук до рук, громадять на собі величезну скількість бацилів, шкідливих для людського здоровля.

Після обчислень і дослїдів сего ученого, монета з бронзу містила на собі 700.000, монета ніклева — 140.000, срібна — 160.000, золота — 220.000 бацилів.

Тисяч-франковий банкнот зовсїм новий, мав на собі 270.000 ріжних бацилїв, а старий пятьдесять-франковий банкнот не менше, як 3.000.000 найріжнороднїйших бацилїв.

Гіґієнїчний конґрес звернув рівнож увагу, що в многих реставраціях подає служба решту з гроший на тарелях, з котрих опісля гості їдять і враз із потравою консумують, правда що безплатно, кількасот тисяч бацилів.

— **Заморожуванє людий.** Учений, професор Бахметєв видумав спосіб, яким заморожує живі сотворіня на довший час, а потім їх віджевляє. Всяке живе сотворінє, коли його заморожувати, має так звану критичну температуру (тепло), потім сотворінє між 5 до 10 степенями зимна стає наче на порозі житя і смерти: не може дихати, травити поживи, бо в него замерзають тоді всї соки, кров перестає кружляти. Коли зимно не дійде до повних 10 степенїв, то таке заморожене сотворінє можна відморозити, воно наново прийде до житя. Коли зимно перевисшить 10 степенїв, то сотворінє вже не віджиє. Тому 10-тий степень можна назвати порогом смерти.

Професор Бахметєв робив такі проби заморожуваня на комахах, жабах, ящірках, рибах і раках. Потім заморожував більші звірята: білі миши, крілики, малпи. Всї ті проби йому вдали ся, тому він хоче пробувати заморожувати і людий, то людськість дістала би так лїк проти сухіт. Сухітні бактерії гинуть, коли їх два до три тижні передержати в температурі шість степенів. Тож зрозуміле, що коли вдасть ся заморожувати людий, хорих на сухоти, то вдасть ся їх цїлком вилїчити з сухіт. Або коли чоловік не мав би для худоби пашї через зиму — заморозив би її на той час, а на весну відморозив би. Можна буде заморожувати птиці, пересилаючи їх в далекі краї, та се станеть ся аж тоді, коли дослїди з заморожуванєм звірят і людий удадуть ся цїлком.

При помочи заморожуваня можна буде робити ось що:

1) заморозити мілїони корисних паразитів (дармоїдів), а як потрібно розморозити і пустити їх до боротьби з шкідними комахами; 2) заморозити на зиму пчоли, а сей мід який би пчоли зїли за зиму — використати; 3) все можна буде мати сьвіжу рибу з далеких країв і т. д.

— **Переворотний мозок.** Анґлійські письма доносять про цікавий случай умислового збоченя у пятилїтного хлопчини, родом з Дургем.

Отсей хлопець — впрочім зовсїм здоровий і нормальний на умі — зраджує цікаве збоченє умислове, а іменно як поодинокі букви, так і цїлі слова, пише на відворот і до гори ногами.

Відповідно до сего збоченя, пише і читає слова і стрічки від сторони правої до лївої. В сей спосіб кожда буква, слово чи стрічка, виходить зовсїм до гори ногами. Те саме дїє ся і при численю.

Лїкарі дармо ломлять собі голову над тим цікавим явищем і не можуть його науково пояснити, бо хлопчина — як сказано — є впрочім зовсїм здоровий і нормальний.

— **Кілько коштують правительства за одну годину.** Один статистик завдав собі працї обчислити державні видатки Франції за одну годину від початку XIX столїтя. Показало ся, що за часів консуляту і першого цісарства копити правленя державою виносили 115.000 франків за одну годину. За часів Короля X. година державного істнованя коштувала 119.000 франків. За часів Людвика Филипа 150.000 франків. За часів другої републики 172.000 фр. За часів другого цїсарства 249.000 фр. Видатки держави за одну годину третої републики виносять 463.000 франків. В паризькім „Джорнал дес Чембрес де Коммерс” появила ся нотатка, яка виказує, скільки коштує горожанина поодиноких держав удержанє держави; отже довідуємо ся, що сей тягар ріжно представляєть ся. В Швайцарії платить горожанин за бюрократію найменше, бо лише 6 франків річно; в Бельґії і в Голяндії 7.20 до 7.80 франків; в Анґлії 10 франків; в Німеччині 13 франків (в Прусії 15 франків) в Австро-Угорщині 14 франків; в Італії 20 фр.; в Франції 24 фр., в Росії 33 франків. Зате в Зединених Державах кошти удержаня урядників виносять на голову мешканця 3.48, в Бразилії 2.76, в Арґентині 1.86 фр. Зєдинені Держави майже два рази численнїйші від Франції видають на своїх урядників сїм разів менше від Франції.

— **Довговічність Болгарів** є загально звісна, але отсей припадок належить до надзвичайних. Ґенеральний консуль в Манчестері, Анґелов, якого болгарське правительство іменувало секретарем Данева підчас льондонських мирових конференцїй, розповів одному з справоздавців льондонських часописий таке:

Мій прадїд — говорив Анґелов — помер перед 20 роками і мав 132 чи 134 роки. Докладно його віку не можу означити, але помилка є може щодо двох або трех лїт, котрі я міг би йому відняти або додати. Пригадую це добре собі, як я був хлопцем, брав участь у весїльній забаві, з нагоди, що вийшла замуж одна моя тїтка. Мій прадїд також був на сїм весїлю, а мав уже тодї 120 лїт. Він також мав весїльну промову, в якій висловив вдоволенє, що вколо себе бачить стільки потомків. На весїлю було понад 200 членів родини. При кінци своєї промови прадїд заявив, що сподїєть ся пережити всї свої дїти. Його пророцтво здїйснило ся. Мав він за двома жінками нї менше нї більше, лише 26 дїтий, а мушу зазначити, що вдруге оженив ся в 90-ім році житя”. В згаданім весїлю декотрі його сини мали вже по 80 і 90 лїт.

Батько Анґелова має тепер 88 лїт, а виглядає наче 40-лїтний мужчина. Займаєть ся господарством вісїм годин щодня і не змучить ся. Доси не втратив анї одного зуба.

Болгарія взагалї має більше ніж кождий инший край столїтних старців, що завдячують свому простому способови житя. Болгари їдять мясо раз на тиждень, зате зїдають богато ярин і квасного молока-йоґурту.

— **Японська рецепта на 100 літ житя.** Одна японська часопись подає своїм читачам припис на сто лїт житя. Се вісїм таких заповідий: 1. Проводи як найбільше часу на сьвіжім воздусї. 2. Клади ся вчасно спати, а вставай рано. Спи бодай 6 годин, а найвисше 7 і пів. 4. Спи в темній комнатї, але при відчинених вікнах. 5. Кави і чаю вживай поміркöвано. Алькоголю і тютюну — не вживай зовсїм. 6. Мясо їдж лише раз на день. 7. Щодня рано купай ся в теплій водї. 8. Одїнє носи з грубої матерії.

— **Незвичайна школа.** В анґлійськім портовім містї Портсмавт основано незвичайну школу, бо ходять до неї поважні адмірали і вожди величезних анґлїйських панцирників, а учителями є молоді, безвусі поручники маринарки, які поза школою є зависимі від своїх учеників. Школа ся повстала за почином адмірала льорда Фішера, коли він був першим льордом адміралїції. З огляду на незвичайно скорий розвиток воєнної технїки, сей розумний начальник анґлійської маринарки спостеріг небезпеку, на яку наражена була би анґлїйська фльота в разї війни, коли би на її чолї стояли люди, котрі перед кількайцяти роками вийшли зі школи маринарки і не мали часу запізнати ся з новими здобутками технїчного знаня. Тому вибрав 15 контрадміралів і капітанів, котрим поручив ходити до спеціяльної школи, яка обіймала 8-тижневий курс нових способів уживаня корабельної артилерії і сиґналїзованя та 3-тижневий курс нових способів морської битви.

— **Замовлюванє лїків при помочи почтових голубів** почав один американський лїкар в містї Бостонї. Він відвідує хорих лише з великим голубником, повним почтових голубів. Коли він оглядає недужого і переконаєть ся про його недугу, пише рецепту на кусник паперу, прикріплює рецепту під крилом голуба і пускає його. Голуби є власностию одного купця, котрий мешкає в домі одного антикаря і так доходить рецепта незвичайно скоро до антики. Готовий лїк привозить потім чоловік ровером (колесом). Обслуга недужого в кождім разї відбуваєть ся скоро. Таку саму почту при помочи почтових голубів до пересилки лїків зладив був перед 15 роками один французький лїкар. Він був уладив до сього цїлу орґанїзацію, яка працювала два роки з повним вдоволенєм хорих.

— **Статистика коний і волів.** Число коний на сьвітї виносить 82 мілїони. З сего припадає на Росію 24.903.872, на Зєдинені Держави 20.509.000, Арґентину 7,531.379, Німеччину 4,345.047. Францію 3,197.720, Угорщину 2,350.661, Канаду 2,266.400, Анґлїю 2,243.724, Австрію 1,802.748, Японїю 1,564.643, Італїю 955.878, Мексико 859.217. Румунїю 804.324. Число волів, опасової худоби, коров виносить 237 мілїонів. Майже трета часть сего числа, бо 121 мілїонів припадає на британські Індії. Друге місце займають Зєдинені Держави з числом 58 мілїонів, потім Росія (37 мілїонів), Арґентина (24 мілїони), Німеччина (20½ міл.), Франція (14½ мілїонів).

— **Смерть мухам.** Добрим способом проти мух в кімнатї є формалїна. На тарели кладеть ся кусень бібули, котру посипаєть ся мілким цукром і звогчуєть ся розчином одної части формалїни в двайцять частях води. Мухи сїдають на цукрі, а формалїна їх убиває. Инший спосіб такий: при помочи великого розпиляча розпилюєть ся формалїну в напрямі мух.

ГУМОР І САТИРА.

Галицькі зелїзниції.

Подорожний: Пане кондуктор, тут написано, що сей віз для тих, що не курять, а тимчасом повно тут диму з циґар і люльок.

Кондуктор: То дуже добре, не потребуєте курити, тільки спокійно сидїти і віддихати.

Підслухане.

— Так ти вже оженив ся, а я про се навіть нїчого не чував! А чи бодай щасливо?

— Чи щасливо? — розумієть ся! По тижни втїкла менї жінка.

Між циганами.

— Тату, я знайшов рукавичку.

— Ну, що тобі по однїй рукавичцї?

— Коли на другїй той пан еще сидить.

Між учениками.

Гриць (до Павла): Ти ухачу з довгими ухами!

Павло (до Гриця): То правда, що я як на чоловіка маю за довгі уха, але ти як на осла то маєш за короткі уха.

Між дітьми.

Малий Петрусь (дивить ся на образ, що представляє Адама й Еву в раю): Ану скажи, Стефане, котрий то Адам?

Стефан: Або я звідки знаю? Вони не повбирані, то не можна пізнати.

У доктора.

— Ну, дихайте вільно — повними грудьми... ну?...

— Що з вами, пане доктор? Змилуйтесь! За теперішних часів, хиба можна дихати, та ще до того вільно?!...

На злодієви шапка горить.

У когось упряж украли, і як не допитувались, не знайшли винуватого. Вмішав ся старшина і звелїв зібрати ся всїй громадї. Зійшлись. „А що-ж, — питає старшина, — усї зібрали ся?” — „Усї!” — „А той тут, що упряж вкрав?” „Тут”, крикнув злодій. Так і найшли винуватого.

Мус — великий пан.

— Кумо, сегодня недїля, а на що ви вбрали такі дрантиві черевики?

— Говорїть, мусїлам вбрати такі, бо нові подерли ся!

Фільософія дитини.

— Пощо що рана мене мама так дуже миє водою, коли потім знов сейчас витирає на сухо?

Гадки.

Жінка може впасти чоловікови в око, станути йому в горлї, а вилїзти боком.

* * *

Жонатий — се засуджений на доживотє, а вдовець се засуджений, котрий вже свою кару відбув.

* * *

Подружє подібне до обляженої твердинї. Ті, що поза нею, хотїли би до неї дістати ся: а ті що в нїй, хотїли би з неї видістати ся.

* * *

Чим порожнїйше черево, тим тяжше його носити.

* * *

Як собі постелиш, то їди спати.

* * *

Люди мають звичай все говорити те, що думають. Але з того ще не виходить, аби думали, що говорять.

Материні діти.

Одна жінка гнала ослів до води. А зустріли її хлопята — тай хотїли з неї поглузувати, що вона ослів жене, і кажуть:

— Добридень тобі, ослячая мати!

— Добридень, мої дїтоньки! — відказала жінка!

Хлопята засоромились, бо жінка хоть і чемненько, та їх дурнями назвала.

Розумна дівчина.

— Чом же ти, Марисю, не пополоскала рибу перед тим нїм поставила її печи?

— Не жартуйте, панї: нащо-ж її полоскати, коли вона й так весь час жила у рїцї доки незловлено.

Пяний, а голову має.

Пяному впала шапка з голови а він дивить ся на неї та каже сам до себе: Не дурний я тебе здоймати, бо як здойму то самий упаду а ти мене не здоймеш! Сиди до дїдька в болотї.

Також спосіб.

— Де ви, кумо несете когута? — на продаж?

— Але де там! Несу до годинникара, щоби зрихтував! Десь перше все будив нас о 4-тій годинї рано, а тепер як завзяв ся тай піє аж о 6-тій годинї!

У військовім шпитали.

Лїкар: Чи є що нового?

Підофіцир: Пане штабсарцт, мельдую послушно, що нїчого тільки в ночи вмер той канонїр, що то вдавав хорого, аби з війська викрутити ся.

На зелїзничім двірци в Росії.

Офіцир (питає жовнїра): Чи сей поїзд до Полтави чи до Одеси?

— Так точно, ваше високоблагородіє! — відповідає скоро вояк.

Мала ріжниця.

Батько (до дочки): Що, ти, 15-лїтна дівчина, а хочеш віддаватись за 50-лїтного старця і перебути з ним цїле своє житє?

Дочка: Ні, лише цїле його житє...

Слово — гроші.

Один богатий та дуже скупий банкир тяжко занедужав і, почуваючи, що вже не вийде з тої хороби, покликав до себе свого приятеля і спільника, богатого купця.

— Друже мій, — сказав він; — не маю я нї роду, нї плоду і нїкого близького; нїхто мене не любив, і я нїкого не любив. Тебе одного я поважаю, бо ти менї нїколи лиха не зробив. Ти людина чесна, слово своє держиш твердо, і тобі я вірю. Нїкому я не хочу лишати своїх гроший, що збирав усе своє житє. І тобі їх не лишу, бо ти богатий. Прошу тебе: ось усї мої капітали, — як умру, то поклади їх менї в домовину. Нехай моє добро піде зі мною у землю.

— Чудне бажанє... — здивував ся приятель.

— Нехай воно буде чудне, а се моя остання воля. Обіцяєш менї, що зробиш як я хочу?

— Та що-ж? Най буде й так.

— Гляди-ж, друже: я знаю, що твоє слово дорожче за гроші.

— Добре, обіцяю — сказав приятель.

Скупий богач скоро вмер. А приятель поклав покійникови свого векселя на всї його капітали.

— Мій вексель — все одно, що гроші, — міркував він...

ГАЛИЦЬКІ СІЧИ ТА СОКОЛИ.

Значіне, силу і повагу має лише той нарід, котрого сини здорові і на дуиі і на тілі. Про силу та здоровлє духа Українців дбають всякі просьвітні товариства, а про здоровлє та силу не лише духа, але і тіла дбають січові та сокільські орґанізації. Маємо у нас в Галичині дві такі орґанізації. Одна січово-сокільська під проводом „Сокола-Батька" у Львові, а друга се самостійні „Січи", згуртовані в „Українськім Січовім Союзі".

Січово-сокільська орґанізація „Сокола-Батька" істнує пятнайцятий рік і заснувала дотепер в нашім краю своїх 911 філій, з котрих 28 є лише руханковими (ґімнастичними) товариствами, 560 пожарними Соколами, а 299 Січами „Сокола-Батька". Щоби січово-сокільську працю в краю розділити та улекшити, поділено тих 911 філій на 13 областий, котрі знов поділено на 55 округів. Всї новозасновані філії „Сокола-Батька" називають ся вже „Січами" а не „Соколами", бо назва „Січ" для нашого народу красша і нагадує нам наше славне козацьке військо. Також „Соколи" перемінюють свої назви на „Січи", але остають під проводом могучого „Сокола-Батька" у Львові.

В усіх 911 філіях „Сокола-Батька" є згуртованих до 40.000 членів. Не всї одначе філії розвивають ся як слїд. Ціла третина філій то є около 300 не проявляє ніякого житя або дуже слабе. Їх обовязком є як найскорше ратувати свою честь. „Сокіл-Батько" видає місячну часопись „Вісти з Запорожа". „Сокіл-Батько" посїдає у Львові „Український Город", який коштує понад 100.000 кор., на котру то квоту зложили Українцї доперва понад 30.000 кор. Головою „Сокола-Батька" є професор Іван Боберський.

Самостійні „Січи" істнують в Галичині від 13 літ. Заснувало ся їх до вересня 1913. року 869, з того одначе майже половина не розвиває ся як слїд. Ввсї самостійні „Січи" належать до „Українського Січового Союза", на котрого чолї стоїть ґенеральна Січова Старшина. Ґенеральним атаманом є др. Кирило Трильовський. Самостійні „Січи" мають мати разом около 30.000 членів. Число се одначе непевне.

Є ще у нас „Січові Стрільцї". Таких товариств є вже в Галичині 83, а цїлию їх є вивчити своїх членів військового ремесла. Всї „Соколи" та „Січи" Сокола-Батька можуть і повинні на підставі 5. §. свого статута відбувати полеві вправи („маневри") та вчити ся стріляти до влучі („шайби").

В кождім селї повинна бути „Січ" чи то „Сокола-Батька" чи самостійна, а її члени та членки повинні ревно занимати ся впорядом, руханкою, пожарництвом та наукою стріляня. Молоді і старі повинні в собі розбудити рухливість, енерґію, карність, народну сьвідомість та певність себе. Лише при помочи тих прикмет станемо пожиточними синами України-Руси.

Не продавай землї!

Гей, прийшли Мазури та Жидки пейсаті:
— „Продай, Русин, землю, будеш гроші мати!
Дамо тобі гроший богато, богато,
Лиш продай нам поле, і ліси, і хату".
— Ідїть, люди, з Богом, куди вам дорога,
Та не приступайте до мого порога!
Не возіть ви гроші, горівку, горішки, —
Землї в чужі руки не пущу ні трішки!
Сховайте сї гроші без ліку, без міри,
Хто продає землю, — не нашеї віри!
Богатий ти, жиде, і мошонка повна,
Але заплатити за все — ще не годна.
Та праїдна земля і нам тут весело,
Рідні скрізь тут люди і знакомі села.
А хто заплатить нам за сонічко ясне;
Що дня воно гріє, веселе і красне.
Сонічко пригріє на гори, долини,
І у нашу хату сьвітло й тепло кине.
Підуть твої гроші за поле, за хату, —
А хто-ж нам за срібний місяць дасть заплату?
Місяченько ясний над селом мандрує,
Він в ночи сьвітло, доріжку вильнує.
А хто-ж заплатить нам за припну біленьку?
На ній ми сиділи, як були маленькі.
Вона й нашим дітям простора і люба,
А продам, — пропаде, як лист сухий з дуба.
Як шумить ліс тужно на горі високій,
Як загремить потік в долинї глибокій,
Як зацвитуть квіти понад полонину
Та приберуть землю, мов райську царину,
Як пастух в сопілку стане любо грати,
А дівчата в поли як візьмуть сьпівати —
Як тоді тут гарно, як тоді тут любо,
Досн я не бачив, щоб де краспе було!
А сей хрест похилий, що стереже хати,
Кувив його грішми, хотів би я знати?
Як сонце загріє і пташки сьпівають,
Дерева лісами вже ся розвивають.
Весна прийшла красна, калина зацвила
І кує зазуля, сьвіт розвеселила.
І усе сьпіває, цїлий край радіє,
— Ще в нас буде красше, — кождє ся надіє.
А хто-ж заплатить нам за погідну днину
І за тихий вечір, за ніч ясну, синю?
Он цвинтар в долині. Там сплять усї мої:
Тато, дїд, і прадїд на рідному полї.
Над одним он гробом берізка плакуча,
Над другим калина вся білоцвитуча.
Там рожі, васильок, там терик зростало, —
Так в житю бувало, так тепер остало.
Зпід могили тихо старі позирають,
Чи добре ґаздую, чи гаразд ся маю?
І що-ж вони, будуть та менї казати?: —
— Що ти хочеш сину? землю продавати?
Не продавай сину! Ми тяжко стогнали,
Але землю рідну з рук не випускали!
Продам ґрунт чужинцям — деж ся я подїну?
Хиба десь під плотом із дітьми загину?
А буде се гарно для всеї громади? —
Де ґазда маючий, — чужинець засяде?!
Що дїти мої би на то все сказали? —
Що дїдо доглянув, — то тато продали!
Тож йди геть, чужинче, бо не продам поля,
Нї хати нї ліса! Іди, куди воля!
Сховай собі гроші та забирай міри,
Хто продає землю, — не нашої віри!
Іди-ж ти, чужинче, від моєї хати,
Не продам нічого, хоч би й бідувати!...

За Конопніцькою переповів Д-о.

ОПОВІДАНЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ.

(Нариси стародавньої культури).

Переказав **Микола Залїзняк.**

(Конець).

Якою мовою розмавляли в найдавнїйші часи?

Якою мовою розмавляли в найдавнїйші часи, сього тепер ніхто не знає й знати не може. Зате ось що знаємо напевно й докладно. Тодїшня мова мала далеко менше слів, ніж теперішні: дуже багатьох слів тодї зовсїм не було.

Наприклад, не було слів „моє", „твоє", „справедливість", „власність". Про се була вже мова вище. Не було й таких слів, як наприклад „місто", „пароход", „завод" (фабрика), бо в ті часи не було міст, пароходів та заводів. Багато дечого тодї не було, що тепер є; житє тодї було далеко простїйше, значить і мова простїйною була. В нашій українській мові є тепер сто тисяч слів. А в ті часи довелось би слова лїчити навіть не десятками тисяч, а тисячами, коли не сотнями. У дикої та убогої людини й мова дика та вбога. Часто вона не знає й не вміє, як що назвати. А коли такій людині не стає слів, то починає вона собі руками та ногами допомагати. Взагалї рухи тїла заступають для неї багато слів. Наприклад, у мові багатьох дикунів зовсїм нема слів „туди", „сюди"; немає слів „тут", „там", „сьогоднї", „вчера". Яким же чином розмавляють дикуни без тих слів? А таким чином: замісць того, щоб сказати слово „сюди", дикун показує пальцем у той бік, куди йому треба, замісць того, щоб сказати слово „вчера", він каже слово „день" і показує пальцем назад, за спину. „День-назад" — се значить „вчера". А „день-вперед" — се значить „завтра". А то й так буває: в голові дикуна вже є деякі думки, а слів на те у його мові ще нема, бо ще їх не вигадано. Тодї одно слово заміняють другим, або замісць одного слова вживають кілька слів. Наприклад, деякі дикуни зовсїм не вміють чнслити, — у їхній мові немає навіть таких слів: „пять", „десять", „пятнайцять", „двайцять". Якже вони роблять, коли їм доводить ся числити? А ось як: замісць того, щоб сказати „пять", вони кажуть „рука", бо на руцї пять пальцїв; замісць того, щоб сказати „десять", вони кажуть „дві руцї"; слово пятнайцять вони виявляють словами „дві руцї й одна нога", а замісць того, щоб сказати „двайцять", вони кажуть „людина", бо людина має двайцять пальцїв. А більше двайцяти вони лїчити не вміють, розуму не вистачає. Але й так буває, що нові слова вигадувати доводить ся. А щож се значить „вигадати слово?" Вигадати слово не так важко, а от як зробити, щоб инші люди про нову вигадку довідались і затямили собі, що саме вона означає? Отсе саме й найважче зробити. А всеж се зроблено ще в найдавнїйші часи. Багато слів ще тодї вигадано. Иноді слова — звуки самі по собі з рота виходять. Наприклад, всякий зрозуміє, про що розмова йде, коли сказати „куку", або „няв-няв". З таких звуків і почали люди вигадувати назвища для ріжних звірин. А от ще приклад, яким чином вигадано инші слова. У ріжних народів батько та мати звуть ся „та" або „ма". Чомуж так? А тому, що малі дїти з сих саме слів починають говорити; треба їм тільки рота розтулити та випустити повітря з рота крізь губи, й само по собі вийде се слово „та" або „ма". За дїтьми й дорослі повторяють сї слова. Дїти придумали таким чином чимало слів. Або, наприклад, візьмемо ріжні людські вигуки: „ой", „ах", „ух", „гей", „дзень", „трісь", „хлоп". Сї крики в ріжних народів майже однакові. Звуть ся вони окликами або вигуками. Вони самі по собі виходять, коли людина кричить з болю або здивована, з радости, або утїхи, коротко кажучи, з ріжних почувань. З одного крику не важко догадатись та зрозуміти, що він означає, та що відчуває ся людина, що кричить. Від таких криків потворились ріжні слова. Є, наприклад, такі слова в українській мові „охкати", „ойкати" і т. п. Зараз видко, що такі слова походять від криків „ох", „ой". Ті всї слова ріжні, а пнї, себ-то сама основа слів, однакова: одні слова мають пнем „ох", инші „ой" і т. п. Багато є й ріжних инших пнїв. Багато є почувань у людий, стількиж є і криків, а з кождого крику може кілька слів скластися. Інакше кажучи, кождий крик може зробити ся пнем дуже багатьох слів. Дитячі крики „ма", наприклад, теж можуть стати пнями дуже багатьох слів — наприклад, „мама", „материнй", „материньство". Так само можуть стати пнями слів і такі крики, як „куку", „няв" та всякі инші. Таким чином йшло і йде вигадуванє слів та їх збільшенє. Всякий звук, всяке нове слово може стати пнем багатьох инших нових слів. З сотнї пнїв може вийти багато тисяч слів. Інакше кажучи, слова самі по собі можуть множитись. Але й на сьому справа ще не кінчить ся, збільшене числа слів неодмінно йде далї. Адже пень до пня прикладати можна, й тодї з двох пнїв може вийти одно слово. Візьмемо, наприклад, слово „добробут". В сьому слові два пнї, а не один: перший пень — добро, а другий пень — слово бут, а з сих двох пнїв і склалось добробут. Багато тисяч слів склало ся таким способом з двох пнїв. Є й такі слова, що склали ся з двох, трох і навіть чотирох пнїв. І таких слів дуже багато. Значить, число слів у людських мовах може що раз збільшувати ся. Сьому збільшеню й кінця-краю не видко. Так воно йшло і досї йде з стародавних часів. Через се з певностю можна сказати, що в давні часи людські мови мали далеко менше слів, ніж мови теперішні.

Яким же способом ширять ся слова? Теж ріжними способами. Буває, наприклад, так: вигадав який дикун вудку й дав їй свою назву; побачив сю нову вигадку другий дикун і сам для себе її зробив. Як же її назвати? Звичайно, найлекше назвати тим самим словом, яким назвав той дикун, який її вигадав. Значить, виходить так: появила ся річ, появилось і нове слово; поширилась серед народу ся річ, поширилось і нове слово, назвище сеї річи. Так всї й починають потроху розуміти, що воно означає. Спершу поширилось воно серед одної сїмї, потім серед селища, потім перейшло до инших селищ і так далї.

Таким чином, себ-то дуже помалу, поширились усї нові вигадані слова. Слова, які й досї ще живуть, так само поширились. Але багато ріжних слів з часом забуває ся, загибає.

Значить, отсе звідкіля й ось яким чином появились людські мови, між ними й українська, якою ми тепер розмовляємо. Мова появилась не швидко, а складала ся помалу й дуже довго. В найдавнїйші часи всяка людська мова скидала ся на звірячу, й люди по голосї довідувались, що означає який крик. Справжнї слова появили ся далеко пізнїйше, появили ся самі по собі й поширили ся. Може кому здасть ся дивно, що цїлий великий народ, себ-то міліони людий говорить однаковою мовою, що для сього вигадано стільки ріжних слів та зворотів, й усї люди сього народу один одного розуміють. Але в сьому ніякісїнького дива нема — адже се все не стало ся нараз, людська мова не відразу появила ся: складала ся вона багато тисяч років: слово вигадували за словом, і серед народу ширилось слово за словом. Тільки таким не швидким способом і появились та поширились серед людий сотнї тисяч ріжних слів.

З окремих дощових крапельок складають ся річки та моря, а з окремих слів та зворотів складають ся мови ріжних народів. Мова людська відразу появитись не може. Кожда мова розвивала ся дуже поволи, та на те, щоби стати такою, якою вона тепер є, треба було багато тисячів років.

Слїди старовинної мови в сучасній мові.

Значить, мова найдавнїйших людий зовсїм не такою була, як тепер. Чи не можнаж по сучасних мовах довідатись чогось про найдавнїйші мови?

Звичайно, можна. Адже вчені люди уміють по сучасних камінюках довідуватись про те, де було море в стародавні часи; адже по слїдах людини довідують ся вони про те, як жили люди по землї багато тисяч років тому, так само по сучасній мові можна дізнатись і про старовину. Адже в сїй сучасній мові теж зістали ся слїди далекої старовини.

Якіж слїди?

Дуже багато. Наприклад, пнї ріжних сучасних слів — се слїди та рештки старовинних слів. Колись всї ті пнї самі були словами. Є й досї мови, що складають ся немов би з самих пнїв, і ті пнї завше говорять ся однаково, без всяких перемін. Така, наприклад, китайська мова. Там кожде слово, то пень. Наприклад, „чоловік" по китайськи значить „жин", „богато" по китайськи значить „ду", а „товпа" по китайськи значить „жин-ду", себто „чоловік багато". Значить, Китаєць складає з двох слів та двох пнїв трете слово, й в сьому новому слові обидва пнї зістають ся без всяких перемін. Китаєць не може відміняти своїх слів, як ми; він не може, наприклад, сказати по свому так, як ми се кажемо: товпа, товпи, товпами: по китайськи все буде однаково: жин-ду — товпа; жин-ду — товпою; жин-ду — товпи. Все жин-ду та жин-ду. В китайській мові всї слова — то пнї й вони завше зістають ся без перемін; завше Китаєць вимовляє їх на один лад. Можна думати, що таким способом розмовляли в давні часи всї люди на землї. Вони розмовляли пнями, а з сих пнїв тодї ще не встигли скластись ніякі инші слова. Значить, так і виходить, що пнї слів — се слїди дуже далекої старовини.

Якоюж мовою розмовляли найдавнїйші люди української землї? Ніхто тепер не знає якою. Одно можна сказати про їхню мову, що вона не скидалась на нашу, мала менше слів, слова були простїйші, й звороти простїйші: в мові було багато рухів тїла; ще можна сказати про мову стародавних мешканців української землї, що майже всї слова тої мови перестали бути словами, а поробились пнями инших слів. І се вийшло само по собі, бо інакше й бути не могло.

Чи вміли ж люди читати та писати в ті часи, себ-то десятки тисяч років тому? Звичайно, не вміли. Ніякої азбуки тодї ще люди не знали. І слїдів її ніде не знайдено. Ніхто тодї нічого не записував.

Коротенький перегляд усього, що в сих нарисах оповідало ся.

В найдавнїйші часи залюднювали українську землю дикуни, правдиві дикуни. Й ті старинні дикуни були ще дикші від тих, що й у наші часи живуть далеко від України. Найдавнїйші люди української землї були в дикому становищу. Що воно дїйсно так було, се з певностю та докладностю доводять усї слїди їхнього житя, які ще дійшли до наших часів. А слїдів сих чимало, наприклад, людські кістки, старинні могили, старинні річи та вироби.

Що стародавні люди на Україні були дикими, се доводить ще житє ріжних теперішних дикунів, бо всї ті дикуни й досї живуть так, як жили їхні прадїди в найдавнїйшу старовину; значить, все їхнє сучасне житє — се жива старовина, якої вони з ріжних причин не могли перемінити. Через се, дивлячись на сучасних дикунів, можна зрозуміти й їхнє найдавнїйше житє. Та й се ще не все: теперішнє житє ріжних диких народів дуже до себе подібне, мимо того, що ті дикі народи живуть зовсїм в инших сторонах землї, та дуже далеко від себе. Наприклад, у Африцї живуть дикі люди чорної породи, а в Америцї, на другому кінцї землї, живуть червоноскірі дикуни непересі, люди зовсїм иншої породи. Породу вони мають ріжну, а мимо того житє в них дуже подібне: се через те, що всї люди — людьми, їхні душі та тїла на один лад устроєні. Значить, багато людських справ буде схожих. Всюди й у всїх людий найголовнїйша їхня справа — захистити й підтримати власне житє й свою породу всякими способами, які тільки може вигадати дика голова. Ось через що й стародавнє дикунське житє наших предків, теж багато в чому скидало ся на житє сучасних дикунів. Через се сучасні дикуни й допомагають нам розуміти нашу власну дуже далеку старовину.

Найдавнїйші люди української землї більше скидали ся на звірів, ніж на людий. Та всеж се були не звірі, а люди, вони вже вміли поводитись із знаряддями. А найголовнїйше — вони вже вміли здобувати огонь.

Якими були люди, такі й слїди від них зістались. Найдавнїйші люди української землї, подібно до непересів, зовсїм не знали, що таке залїзо, не вміли здобувати його з залїзної руди; ніяких инших металїв вони теж не знали, через те доводилось їм робити собі сокири, молотки та ножі з кремінця та ріжних камінюк. Вони робили се погано, невміло: тодїшні сокири ледве-ледве були обтесані; ніхто тодї ще не вмів їх вигладжувати та обточувати. Не вміли теж люди тих часів виробляти посуду. Найдавнїйші люди української землї не мали ніяких свійських звірят, не робили ніяких запасів їжі; хлїба в них не було, й вони навіть не знали, що то таке хлїб. Вони не знали навіть, що таке збіже, не вміли орати, сїяти, не мали ніякого постійного житла, не мали справжньої одежі. Вони їли, що доведеть ся; хто міг, полював на звірів. Всїм жилось тодї не легко й не солодко, та найгірше жило ся жінкам. Вони й з дїтьми возились — носили їх, доглядали та годували, та ще й на чоловіків робили, шалаші ставляли й огонь підтримували. А справжнього родинного житя тодї не було ще зовсїм. Сїмї, власности, держави тодї ще не було, бо нїчого сього тодї ніхто ще не знав. Віра в ті часи теж була инша і письма ніхто не знав. Скількиж тисяч років тому жили тут, на теперішнїй Україні, де живе тепер український народ, такі дикі люди? Що найменше з того часу вже десятки тисяч років минули.

На українській землї жили люди таким диким житєм не одну, не дві тисячі, а дуже багато тисяч років тому.

Через щож тепер вже нема тих найдавнїйших мешканців української землї? Куди вони дїли ся? Чи не вигинули вони? Чи не вимерла їхня порода?

Нї, вона не вимерла й не вигинула. Вона перемінила ся. Протягом багатьох тисяч років вона сама по собі перемінила ся, переробила ся в иншу породу людий, так само, як се стало ся з иншими народами. Перемінило ся й стародавнє житє, і з нього вийшло зовсїм инше, зовсїм нове житє сучасного українського народу.

НАЙБІЛЬШІ МІСТА НА СЬВІТІ.

В Европі на чолї міст стоїть Льондон, який з усїми передмістями має 7 міліонів 253 тисяч мешканцїв, а Сіті, головне місце каменицї лише 27.000 мешканцїв. На другім місци стоїть Париж з 2,888.000 мешканцїв. Берлїн з передмістями числить 3,852.000 мешканцїв, з яких у самім місті мешка: 2,084.000. Четвертим з ряду є Відень з 2,065.000 мешканцїв. Потім іде Петербург з 1,908.000 і Москва з 1,617.000 мешканцїв. Семе місце займає Гамбург з 975.000 мешканцїв; з пруськими передмістями числить він 1,132.000 мешканцїв.

Опісля ідуть міста в такім порядку: Царгород з 943.000, Будапешт з 880.000, Варшава 856.000, Ґлезґо 784.000, Лїверпуль 747.000, Неаполь 723.000, Манчестер 714.000, Брукселя 629.000 (з передмістями), Монахія 615.000, Лїпск 604.000, Медіолян і Мадрид 600.000, Копенгаґа і Барсельона по 587.000, Амстердам 574.000, Дрездно 558.000, Марселїя 551.000, Рим 540.000, Бермінґем, Бреслав, Кольонїя по 526.000, Лїон 524.000, Праґа 514.0000 мешканцїв.

Америка має лише десять міст, які мають більше як пів міліона мешканцїв. Ню Йорк з передмістями має 4,767.000, Шікаґо 2,185.000, Філядельфія 1,549.000 і Буенос Айрес 1,400.000 мешканцїв. Потім ідуть міста в такім порядку: Ріо де Жанейро 900.900, Ст. Люіс 587.000, Бостон 671.000, Клївленд 561.000, Балтімор 558.000, Пітсбурґ разом з Алеґени 543.000 мешканцїв.

В Азії найбільше заселене є місто Токіо з 2,186.000 мешканцїв; потім ідуть Осака і Калькута з 1,239.000 мешканцїв. Китайські міста Гáнкау і Гáнґан мають по яких 1,000.000 мешканцїв; так само Бомбай в англійських Індіях. Потім ідуть міста: Кантон з 900.000, Ганкау з 826.000, Тієнтсін з 800.000 мешканцїв. Пекін після революції з 1911 року числить 693.000, Шанґай і Ванкоуґ по 650.000, Фучау 624.000, Чінкінг 600.000, Мадрас 520.000, Чанчу і Сучу та Гайдерабад по яких пів міліона мешканцїв.

В Австралії є два великі міста Сідні з 696.000 і Мельборн 562.000 мешканцїв.

В Африцї є лише одно велике місто, а то Кайро з 680.000 мешканцїв.

Читайте руські книжки і ґазети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила.

Касове справозд. Р. Н. С.

за місяць січень 1914 р.

Відділ	запл.	Відділ	запл.
1.	423.04	116.	37.40
2.	111.25	117.	101.90
3.	204.42	118.	18.74
4.	57.71	119.	16.25
5.	115.25	120.	95.20
6.	71.25	121.	156.08
7.	223.11	122.	68.96
8.	76.01	123.	75.12
9.	169.35	124.	109.85
10.	138.21	125.	11.26
11.	53.23	126.	62.98
12.	121.46	127.	103.34
13.	51.85	128.	54.90
14.	168.88	129.	68.96
15.	64.23	130.	51.16
16.	340.46	131.	37.35
17.	35.00	132.	44.69
18.	41.25	133.	110.61
19.	66.25	134.	46.25
20.	141.25	135.	104.50
21.	31.46	136.	77.03
22.	21.15	137.	19.69
23.	117.50	138.	27.60
24.	28.25	139.	39.87
25.	71.98	140.	75.26
26.	33.75	141.	71.51
27.	92.76	142.	75.82
28.	388.25	143.	93.60
29.	155.18	144.	19.54
30.	137.30	145.	31.25
31.	17.82	146.	25.00
32.	48.75	147.	87.56
33.	339.10	148.	30.16
34.	27.50	149.	66.46
35.	62.85	150.	10.42
36.	69.66	151.	38.18
37.	113.08	152.	68.75
38.	143.38	153.	52.54
39.	98.34	154.	72.75
40.	95.05	155.	142.97
41.	50.21	156.	27.50
42.	165.48	157.	116.89
43.	33.75	158.	38.81
44.	14.00	159.	41.57
45.	50.53	160.	67.22
46.	203.35	161.	53.75
47.	82.82	162.	127.15
48.	132.13	163.	38.55
49.	30.00	164.	11.25
50.	17.90	165.	109.84
51.	51.25	166.	64.85
52.	22.09	167.	57.30
53.	198.07	168.	89.20
54.	30.97	169.	57.50
55.	166.26	170.	78.66
56.	57.52	171.	17.19
57.	56.57	172.	58.75
58.	125.53	173.	33.75
59.	37.71	174.	33.75
60.	13.14	175.	64.91
61.	126.98	176.	42.65
62.	22.92	177.	18.70
63.	89.85	178.	36.06
64.	47.75	179.	99.13
65.	107.19	180.	42.50
66.	63.65	181.	9.69
67.	19.48	182.	89.25
68.	16.50	183.	36.67
69.	33.23	184.	67.50
70.	148.19	185.	76.25
71.	37.50	186.	57.46
72.	120.25	187.	81.44
73.	25.40	188.	114.60
74.	18.75	189.	31.98
75.	34.85	190.	24.38
76.	70.25	191.	60.00
77.	30.35	192.	71.33
78.	306.00	193.	52.20
79.	38.30	194.	71.05
80.	44.85	195.	23.75
81.	58.75	196.	58.75
82.	101.96	197.	84.50
83.	16.18	198.	36.83
84.	29.69	199.	58.64
85.	258.03	200.	34.67
86.	45.00	201.	31.99
87.	41.15	202.	21.99
88.	12.71	203.	39.76
89.	13.75	204.	44.18
90.	48.40	205.	29.48
91.	138.21	206.	54.62
92.	99.33	207.	47.54
93.	22.50	208.	53.23
94.	53.34	209.	136.50
95.	106.92	210.	29.18
96.	120.95	211.	29.38
97.	26.75	212.	50.00
98.	46.60	213.	71.32
99.	146.18	214.	29.83
100.	22.61	215.	27.71
101.	9.38	216.	57.50
102.	119.46	217.	78.21
103.	23.75	218.	65.81
104.	177.59	219.	80.00
105.	35.95	220.	35.12
106.	146.43	221.	137.25
107.	56.98	222.	172.59
108.	167.26	223.	95.99
109.	86.05	224.	59.23
110.	38.45	225.	128.21
111.	75.00	226.	36.93
112.	23.13	227.	101.50
113.	59.35	228.	31.25
114.	76.20	229.	171.67
115.	47.00	230.	87.50

Відділ	запл.	Відділ	запл.
231.	82.40	305.	28.96
232.	43.44	306.	24.07
233.	22.82	307.	20.11
234.	70.11	308.	25.94
235.	53.96	309.	25.54
236.	15.58	310.	77.95
237.	92.59	311.	17.47
238.	27.78	312.	50.85
239.	106.16	313.	36.98
240.	23.58	314.	15.00
241.	15.94	315.	7.40
242.	29.81	316.	30.97
243.	26.49	317.	39.13
244.	27.62	318.	46.26
245.	94.43	319.	51.49
246.	54.43	320.	25.46
247.	58.04	321.	8.13
248.	102.82	322.	15.46
249.	48.29	323.	34.51
250.	178.53	324.	23.49
351.	46.68	325.	65.73
252.	45.21	326.	39.96
253.	58.23	327.	62.27
254.	28.45	328.	23.65
255.	41.75	329.	40.70
256.	24.59	330.	51.69
257.	27.06	331.	39.48
258.	29.17	332.	33.96
259.	59.38	333.	16.46
260.	95.91	334.	8.86
261.	48.75	335.	27.50
262.	18.96	336.	26.70
263.	16.88	337.	26.98
264.	40.50	338.	74.52
265.	85.00	339.	42.30
266.	46.25	340.	27.19
267.	32.19	341.	40.32
268.	61.25	342.	35,62
269.	38.75	343.	17.50
270.	43.44	344.	28.06
271.	45.73	345.	51.20
272.	44.48	346.	11.25
273.	43.75	347.	28.44
274.	46.90	348.	19.75
275.	116.29	349.	17.65
276.	93.40	350.	37.87
277.	40.43	351.	17.51
278.	87.55	352.	9.49
279.	33.20	353.	38.20
280.	23.75	354.	22.20
281.	33.75	355.	24.80
282.	32.30	356.	34.33
283.	39.80	357.	21.10
284.	14.98	359.	30.63
285.	15.73	360.	36.46
286.	29.45	361.	24.89
287.	22.50	362.	30.13
288.	38.44	363.	28.14
289.	38.80	364.	20.64
290.	24.38	365.	54.59
291.	20.09	366.	35.85
292.	75.61	367.	33.78
293.	70.31	368.	36.76
294.	42.44	369.	36.83
295.	36.46	370.	22.73
296.	47.90	371.	20.94
297.	29.48	372.	20.42
298.	48.85	373.	20.56
299.	56.40	374.	16.15
300.	90.80	375.	24.13
301.	71.05	376.	29.17
302.	31.15	377.	79.14
303.	22.50	378.	6.65
304.	63.19	379.	36.25

„Свобода" на процент і капітал	123.50
С. Калакука, часть на сплачене капіталу	1.000.00
Процент до 1-го січня 1914 р.	1.847.11
Весь прихід за місяць січень є	26.278.30

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:

Тимотей Фединець, Травґер, Па.	450.00
Федор Токарчик, Вілмердінґ, Па.	1.000.00
Григорій Гасич, Шамокін, Па.	1.000.00
Михайло Гошко, Ансонія, Конн.	1.000.00
Григорій Войтович, Водервліт, Н. Й.	1.000.00
Антін Валєвський, Ст. Луіс, Мо.	1.000.00
Юліянна Воргач, Мт. Кармел, Па.	1.000.00
Михайло Самсін, Вілксбери, Па.	900.00
Василь Лісний, Перт Амбой, Н. Дж.	500.00
Юрій Фриш, Тейлор, Па.	1.000.00
Іван Матяш, Іст Шікаґо, Інд.	550.00
Марія Сучий, Гейзелтон, Па.	1.000.00

Запомога по:

Юліянна Воргач, Мт. Кармел, Па.	400.00
Макарій Тирпак, Балтімор, Мд.	200.00
Текля Клим, Майнерсвіл, Па.	400.00
Ксеня Януш, Перт Амбой, Н. Дж.	400.00
Ева Добрянська, Бентлейвіл, Па.	400.00
Варвара Югас, Гомстед, Па.	400.00
Рузя Рось, Перт Амбой, Н. Дж.	400.00
Марія Ворончак, Честер, Па.	400.00
Марія Гринишин, Елізабет, Н. Дж.	400.00
Анна Бечман, Сиракюз, Н. Й.	400.00

Запомога для:

Гриць Левко, Плимавт, Па.	100.00
Адам Зубрицький, Ню Йорк, Н. Й.	100.00

Сирітська часть по:

Петро Мерена, Пітсбурґ, Па.	363.00
Михайло Самсін, Вілксбери, Па.	100.00
Іван Євчин, Сайксвіл, Па.	450.00
Василь Рибей, Лансфорд, Па.	226.00
Позички на проперти на перший морґеч	5.000.00
За відзнаки для Р. Н. Союза	800.00
Річна вкладка до „Славянського Іміґраційного Товариства"	500.00
На ювилейний дар для Івана Франка	200.00
„Просьвітна Комісія" Р. Н. Союза	500.00
„Свобода" на конто календара на рік 1914	1.000.00
За орґан Р. Н. Союза	1.936.00
Платня Головн. Уряду Р. Н. Союза	270.00
Адміністрація Р. Н. Союза	297.52
Розхід за місяць січень є	26.042.52

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Прихід за січень є	26.278.30
Готівка з кінцем грудня м. р. остала	116.086.74
Весь прихід є	142.365.04
Розхід за місяць січень є	26.042.52
Готівка з кінцем січня остає	116.322.52
На позичках	29.500.00
Реальність	19.500.00
Друкарня	30.000.00
Рент реальности	4.290.50
Весь маєток Р. Н. Союза з кінцем січня 1914 р. виносить	199.613.02

З того:

Фонд сирітський виносить	50.689.68
резервовий	116.126.22
бідних	10.599.10
шкільний	9.051.54
розпорядимий	13.146.48
Разом	199.613.02

ЗІСТАВЛЕНЄ ФОНДІВ І ЇХ УЛЬОКОВАНЄ:

Фонди (маєток) Р. Н. Союза.

Фонд резервовий	116.126.22
бідних	10.599.10
шкільний	9.051.54
розпорядимий	13.146.48

Фонди чужі:

Фонд сирітський	50.689.68
Разом	199.613.02

Льокації:

На банкових книжочках зложено	120.613.02
Реальність	19.500.00
Друкарня	30.000.00
На морґечах	29.500.00
Разом	199.613.02

Д. Капітула, гол. предс.
Ал. Шаршонь, гол. касієр,
С. Ядловський, гол. ф. секр.

Справоздане Р. М. Союза

за місяць січень 1914 р.

Відділ	запл.	Відділ	запл.
1.	17.35	48.	0.25
2.	5.00	49.	3.60
3.	9.36	50.	7.55
4.	7.45	51.	0.77
5.	5.62	53.	0.50
6.	21.38	55.	4.00
7.	4.00	57.	16.30
8.	14.63	58.	5.40
9.	6.10	59.	4.50
10.	1.75	60.	4.73
11.	2.25	61.	17.40
12.	8.10	62.	0.50
14.	0.45	63.	3.15
15.	2.00	64.	8.30
16.	5.00	66.	7.55
19.	1.67	67.	11.10
20.	1.35	68.	0.90
22.	20.85	69.	1.50
23.	11.25	70.	4.75
24.	7.90	71.	2.70
25.	5.00	72.	0.75
26.	23.30	73.	0.25
27.	4.10	74.	1.00
28.	6.65	75.	8.35
29.	5.60	76.	26.35
30.	23.20	77.	4.75
31.	4.00	78.	7.20
32.	8.00	81.	3.35
33.	8.35	82.	1.80
35.	2.25	83.	9.70
36.	5.18	84.	5.75
37.	5.40	85.	2.95
38.	6.15	86.	2.70
39.	7.45	87.	3.40
40.	6.10	88.	1.75
41.	2.05	89.	2.00
42.	2.60	90.	9.50
43.	1.60	91.	2.95
44.	3.75	92.	18.10
45.	7.50	93.	1.25
46.	2.95	94.	7.95

Відділ	запл.	Відділ	запл.	Відділ	запл.
96.	6.98	150.	5.45	167.	4.00
97.	1.95	151.	2.25	168.	6.75
98.	1.35	152.	3.15	169.	1.00
99.	2.05	153.	2.70	170.	5.00
100.	1.35	154.	4.00	171.	7.05
101.	7.20	155.	5.40	172.	2.55
102.	1.10	156.	2.05	173.	4.10
103.	5.40	157.	5.00	174.	5.50
104.	20.30	158.	1.80	175.	3.40
106.	1.50	159.	1.80	176.	2.50
107.	2.50	160.	5.85	177.	3.00
108.	4.53	161.	9.05	178.	3.20
109.	2.75	162.	4.86	179.	3.60
110.	4.30	163.	2.95	180.	3.00
111.	4.75	164.	6.00	181.	4.50
112.	12.65	165.	3.45	182.	3.30
113.	17.90	166.	6.80		
114.	2.25				
115.	3.20				
116.	2.00				
117.	0.96				
118.	6.30				
119.	0.75				
121.	2.50				
122.	1.00				
123.	8.78				
125.	4.85				
126.	4.10				
127.	6.50				
129.	3.60				
130.	2.95				
131.	2.25				
132.	2.55				
133.	1.20				
136.	2.70				
138.	2.30				
139.	1.40				
140.	5.40				
142.	1.50				
144.	0.75				
145.	4.28				
146.	1.25				
147.	2.40				
148.	4.30				

Процент	327.00
Весь прихід за січень б. р. є	1.164.48

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:

Федьо Іван	300.00
Василь Михайло	100.00
Нагорода головн. орґанізатора	19.50
Платня Головн. Уряду	20.00
Розхід за січень б. р. є	439.50

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Прихід за січень є	1.164.48
Готівка з кінцем грудня остала	23.667.23
Весь прихід є	24.831.71
Розхід за січень є	439.50
Готівка з кінцем січня остає	24.392.21

Д. Капітула, гол. предс.
Ал. Шаршонь, гол. касієр,
С. Ядловський, гол. ф. секр.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Предсідатель:
Дмитро Капітула, Box 565, McAdoo, Pa.
Місто-предсідателька:
Марія Білик, 1710 W. 44th St., Chicago, Ill.
Місто-предсідатель:
Василь Суван, Whiting, Ind.
Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.
Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.
Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.
Контрольна Комісія:
о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Миляновач, 193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко, Box 156, Ramey, Pa.
Радні:
Іван Глова, 521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Заверчак, 720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів, 56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотиль, 1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович, 11 Chmelnicky St., Ausonia, Conn.
Андрій Гальчан, 237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.
Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич, 83 Grand St., Jersey City, N. J.
Завідатель „Свободи":
Андрій Савка, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Пресьвітна Комісія.

Др. В. Сіменович, предсідатель, 4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.
А. Горбаль, касієр, 135 Main St., Derby, Conn.
Е. Струтинська, секр., 714 Bickerdike St., Chicago, Ill.
о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.
Д. Андрейко, 147 Broad St., New Britain, Conn.
Др. І. Копистянський, W. Pine St., Shamokin, Pa.
Ю. Павчак, 68 N. 8 St., Brooklyn, N. Y.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЛЮТИЙ 1914 р.

Член на ціле посмертне платить $1.00 а на половину посмертного 61 цнт.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ", від. 117, взиває всіх своїх членів, щоб на 21 лютого с. р. т. є. в суботу о 8 год. вечер явились в галю Мілєра, з відки маємо піти на вечірку. Рівнож завідомляєсь всіх членів, щоб явились в неділю т. є. на 23 лютого на надзвичайні збори в дуже важній справі. Просить ся конечно явити ся в назначенім часі. Член, котрий не явить ся, підлягає карі після ухвали послідних місячних зборів. — К. Камінський, предс.; Н. Угорчак, секр. рек.

ПІТСБУРГ, ПА. Бр. сьв. Івана Хрестителя, від. 96, повідомляє своїх членів, що в неділю, 22 с. м. пополудни о 2. годині відбуде ся мітінг. Обовязком кождого члена є явити ся. По мітінгу виграєш з годинником. Котрий член має тікета, щоби приніс, аби не жалував ся потім, як без його тікета зробить ся вигравка. Так само контрольори будуть мати справоздане. Кождий повинен знати, який порядок в нашім Братстві, тому прошу всіх місцевих і позамісцевих явити ся на мітінг. — М. Усик, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Відділ 26. Р. Н. Союза просить усіх родичів, що мають діти в Союзі, щоби зійшли ся на малу нараду дня 22 с. м. в неділю по Службі Божій до церковної галі. На нараді маємо полагодити справу відділу, заки зійдуть ся старші члени. Просимо явити ся вчасно і численно. — Михайло Петрик, опікун дітей, P. O. Box 48, Нортгемптон, Па.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. сьв. О. Николая, від. 106, буде мати свій мітінг в суботу 21 лютого с. р. о годині 7-ій вечер. На тім мітінгу буде приймати ся нових членів до Тов-а без вступного, а до Р. Н. Союза після статута. — Й. Коцонський, секр. фін.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. сьв. Івана Богослова, від. 362, повідомляє всіх своїх Братів, що дня 22. лютого, точно о 12-тій годині в галі під ч. 602 на 6-ій улиці відбуде ся мітінг. Отже обовязком кождого члена є явити ся на сім мітінгу для полагодження важних справ. Також обовязком членів є принести свого товариша і вписати до організації Р. Н. Союза. Член неявивший ся на мітінгу заплатить кари 50 цнт., а урядник $1.00. — Григ. Савка, секр.

КВАДРАТОВІ МЕТРИ НА УКРАЇНСЬКИЙ ГОРОД У ЛЬВОВІ.

Комітет „Рідної Школи" в Сиракюз, Н. Й., призначив з квоти $111.78, зібраних в 1913 р. на народні цілі, суму $43.38 на закупно квадратових метрів Українського Городу у Львові. Імена жертводавців оголошено в нинішнім числі нашої часописи на 6. стороні між жертводавцями на „Рідну Школу".

З переносу $24.50

Загальний стан $67.88.

ЧЕСТЬ І СЛАВА! ГАРАЗД! СОКІЛ-БАТЬКО.

Заходом Тов. „Запорожська Січ" в Брукліни, Н. Й. відбуде ся

ПЕРШИЙ ПІКНІК

ДНЯ 14-го ЧЕРВНЯ 1914 р. в Elm Grove Park, Maspeth, L. I.

Через то просимо всі Братства і Товариства в Брукліни і Ню Йорку і околиці, щоби стримали ся на сей день з уряджене забав.

Уряд Тов. „Запорожська Січ".

ПОЗІР! РУСИНИ З ФОРД СІТИ, ПА. ПОЗІР!

В СУБОТУ, ДНЯ 21. ЛЮТОГО 1914 ВЕЛИКИЙ ПАРОХІЯЛЬНИЙ БАЛЬ

в галі, церковній.

Початок о год. 6-ій вечер.

Музика знаменита.

Вступ для мужчин 35 цнт., жінни даром.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 22 ЛЮТОГО 1914

відограє аматорський кружок представлене в трех діях

„СВЕКРУХА"

Поміж актами співи і декламації.

ОСОБИ:

Якім, господар старий — п. Н. Мазур.
Євдоха, його жінка стара — п-а А. Бес.
Іван, їх син — п. О. Мищишин.
Олена, їх дочка — п-на М. Барна.
Ксеня, жінка Івана — п-на М. Орехівська.
Маруня, дитина Івана — п-на А. Барна.
Атанасій, війт грубий — п. А. Прокопьяк.
Петро, старший господар — п. І. Чолій.
Семениха, кума свекрухи — п-на М. Голізна.
Василиха, сусідка — п-на А. Петлиха.
Парубок — п. Г. Баль.
Дівчина, перша — п-на М. Варада.
Дівчина, друга — п-на А. Вайна.

Режісер і управитель хору: п. І. Швед.
Початок о год. 7.30. вечер.

Вступ для мужчин 25 цнт., для женщин і дорослих дітий 15 цнт.

Запрашаємо всіх Русинів з Форд Сіти, Па. та з околичних плейсів.

(7-8) КОМІТЕТ ЦЕРКОВНИЙ.

ОБУРН, Н. Й.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Заходом Тов. Сьпівацького „Боян" відбуде ся

ДНЯ 21. ЛЮТОГО (ФЕБРУАРА) 1914

на дохід Іконостасу представлене

„НАТАЛКА ПОЛТАВКА"

получене з балем парохіяльним на галі пп. Кащака і Тиханича.

ОСОБИ:

Наталка — п-на Юлія Дичко.
Терпилиха — п-на Зофія Громовська.
Петро — п. Н. Н.
Микола — п. Іван Король.
Возьний — п. Ем. Саварин.
Виборний — п. Мих. Поляньский.

Режісер: п. М. Сонільський. Орхестра: п. Бішола.

Початок о год. 6-ій вечер. Тікет 25 цнт.

Запрошуєсь усіх Русинів-Українців і других з Оборн і околиці.

О добру забаву постараєсь

УРЯД ПАРОХІЯЛЬНИЙ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Василь Мандрона пошукує свого тата АНДРЕЯ МАНДРОНА (тут Чалий), походить з села Догова, пов. Рогатин, Галичина. Вже 11 літ як з краю, має 67 літ, сивий, 7 літ був в стейтах, а 4 роки в Канаді. Мін разом робили в Блайн Рівер в лісі, а в Торонто розійшлись. Він тоже з Онуфієм Бохонович до Гобон, N. 1 С. П. Р. Ко. Хтоби о нім знав, чи він помер чи жиє, зволить повідомити на поданну адресу, а отримає $10.00 нагороди. Адреса: Wasyl Mandrona, 173 E. 2nd St, 14 Dept., New York, N. Y. (8)

НА ПРОДАЖ! З причини виїзду до старого краю продам заведене чищення вікон (Window cleaners business). По близші інформації прошу голоситись на понизшу адресу: A. G. Binder, 22 E. Third St., Dayton, Ohio. (7-8)

ДЯКОУЧИТЕЛЬ пошукує посади. Тому місяць як приїхав зі старого краю; має добрий голос і є чесного характеру. Близші інформації подам при згодженню, які прошу слати на мою адресу: Dmytro Bodnar, 430 Virginia St, St Joseph, Mo. (6-8)

Дорка Пейко, по мужу Бернацька, пошукує свого мужа ЛЕОНА, котрий перебуває перед трема роками в Шамокін, Па. Хтоби о нім знав, або він сам, зволить ласкаво донести на понизшу адресу, а дістане $5.00 нагороди. Dorka Bernacka, 757 State St., Perth Amboy, N. J. (8)

Пошукую своєї рідної сестри ЮСТИНИ СКАПКО. Походить з села Девятник, пов. Бібрка, Галичина. 17-літною дівчиною виїхала з краю; вона середного росту, стан гарячий і очи і волосе чорні. Перебувала через півтора року в Ню Йорку при 92-ій улиці. Вже більше як 6 літ не маю о ній ніякої відомости. Хтоби о ній знав або вона сама, прошу ласкаво донести на адресу: Васа Скапко, North Westport, Mass., W. H. Gifford. — Хто подасть мені відомість о ній, дістане $25.00 нагороди. (6-9)

Хтоби знав адресу ТИМКА СЬПІВАКА, род. з Бортного, зволить повідомити підписаного. (Справа важна). о. М. Данилович, 11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn. (2)

ПОТРІБНО АГЕНТІВ.

Платимо $8.00 або $20.00 тижнево чоловікови, який хотів би в своїй місцевости або удачнісь від місцевости до місцевости продавати між робітничими людьми наші золоті, срібні або нікльові годинники на сплати по $1.00 або $2.00 місячно. Не треба вправи. Лише чесні і тверезі люди можуть писати до нас по сі агенції. Надмініть теперішнє Ваше заняте.

NORTH AMERICAN SALES CO., (8-12) Box 954. Dept. 182, New York, N. Y.

ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО РУСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА!

КУПУЙТЕ КВАДРАТОВІ МЕТРИ НА УКРАЇНСЬКИЙ ГОРОД У ЛЬВОВІ.

В Америці не повинно бути ані одного Русина-Українця, який не належав би до Р. Н. Союза, одинокої нашої організації на чужині.

РУСЬКА ГР.-КАТ. ПАРОХІЯ сьв. Вмч. Димитрія в Картерет, Н. Дж., пошукує дяка-учителя від 1-го марця с. р., котрий би знав провадити хоральний сьпів, школу дітий і удажувати представлення. Платня $45.00 місячно і доходи. Просим ласкаво голоситись на адресу: M. Proskura, Box 92, Carteret, N. J. (7-8)

ПОРЯДНИЙ МОЛОДЕЦЬ, грамотний, шукає подруги житя, дівчини, котра би мала $100 готівки або який маєток в краю і котра би хотіла бути за господиню в старім краю або в Америці. Зголоситесь враз з фотографією просить ся писати на адресу: Box A. D., 56 Second St., Passaic, N. J. (8)

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Іван Паславський, член Р. Н. Союза, від. 105 в Найєтвін, отсим повідомляє всіх тих фармерів, що закупили фарми в Чесепік Сіти, Мд., щоби зголосились до него особисто або листовно, кому задешо, найдальше до 1-го цьвітня, бо ходить о вибір місця на цвинтар і церков. Взиваєсь всіх до участи, щоби ніхто не відказувався, що їм невигідно, бо нас тих 12 фамілій, що тут вже замешкали, не можемо бути без цвинтаря та церкви, коли маємо свою власну землю і то еще не дуже дорогу землю. — Іван Паславський Box 77, Chesapeake City, Md.

ВАЖНЕ ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ КРУЖКІВ.

Вийшла з друку нова книжка, написана звісним драматургом Є. Луциком, п. з. „В неволі ємиґрації". Комедія з житя русько-американського народу у 3 актах. В грі виступає 12 осіб, а то 8 мужчин і 4 женщини. Штука дуже весела, забавна і поучаюча. Найбільше сьміху викосить вид Срула і Френк бом, а також дві нині баби, які залюбили ся у Френкови. Сценерія звичайна, і може легко бути поставлена. Пісні, штука дуже легка до вивчення і до представлення. Поединокова книжочка коштує 25 центів, а 12 книжочок нараз за $2.50, продає Руська Книгарня, 701 W. Lacka. Ave., Scranton, Pa.

Нові Цінники

книжок, стереоскопів, видів, годинників, револьверів і т. п.

7-11 висилає

Українська Книгарня кождому даром.

Пишіть зараз на адресу:

P. K. SUSLA

P. O. Box 477, Woonsocket, R. I.

$19.00 ДАРОМ! $19.00 ДАРОМ!

Купуючи сю годинку впрост від фабриканта, Ви заощадите для себе $19.00. А ось тому, що в кождім штор Ви мусіли би заплатити за ню $25.00, підчас коли наша спеціяльна фабрична ціна за сю годинку є лиш $6.00.

Сі 25-долярові годинки, які продаємо тепер по $6.00 суть дуже гарні, 14 кар. позолочувані і гарантовані фабрикантом на 20 літ; мають славний американський осередок з 17 камінями; посідають 3 сильні оклядинки, артистично прикрашені, а що-до їх краси, виробу і вказування докладного часу, то вони належать до одних з найліпших.

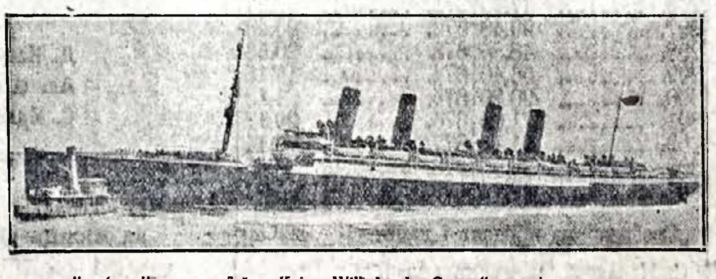
Если маєте охоту купити яку з сих годинок, то витніть один з повисших образків, який Вам подобаєсь і пришліть нам враз з своєю повною і докладною адресою, а ми пішлемо Вам сейчас вибрану Вами годинку в гарнім плюшевім пуделку до оглядення без ніякого задатку. Коли принесуть Вам годинку, не платіть ані цента, доки не оглянете її і переконаєтесь, що ся годинка є такою, як ми описуємо. По оглянені її і пересьвідчені сего, заплатіть за ню $6.00 і кілька центів на кошта пересилки, а если при огляданю Вам не подобаєсь ся годинка, то не приймить її і зверніть її на наші кошт. Сим Ви не ризикуєте нічого, коли замовите у нас годинку, бо ми висилаємо Вам її до вільного оглянення і даємо фабричну ґваранцію на 20 літ, а кромі сего направимо Вам її безплатно, если вона зломить ся протягом часу ґваранції для вимінимо на иншу за доплатою 25 центів на покрите коштів пересилки.

Адресуйте виразно до: 6-7

NATIONAL COMMERCIAL CO.

505 E. 5th Street, Dept G. A. NEW YORK, N. Y.

Знижені ціни до Европи на лінії NORTH GERMAN LLOYD

Велика нагода в житю відвідати старий край, де перевелисьте молодість.

Корабель Німецкого Лойда „Kaiser Wilhelm der Grosse", на якім находить ся нова третя кляса і міжпоклад.

СЕЙ знаменитий експресовий корабель зістав перероблений і буде віддалений виключно до перевозу пасажирів ТРЕТОЇ КЛЯСИ і МІЖПОКЛАДУ. Через довгі роки „Кайзер Вільгельм дер Гроссе" уважано за найскоріший корабель і за найкрасше урядженний. Він і на дальше остане експресовим кораблем. Ані перед ним не було а правдоподібно і пізнійше не буде ходив таким кораблем за так низьку ціну.

Перший відплив відновленого „Kaiser Wilhelm der Grosse" 31-го марта,

Слідуючі - - - 28-го цьвітня 26-го мая 23-го червня

Відповідно низькі ціни суть і на других добрих кораблях лінії

NORTH GERMAN LLOYD

яка знов веде перед між всіми лініями — о чім сьвідчать урядові числа

Ся лінія через 1913 рік перевезла більше пасажирів першої і другої кляси і міжпокладу до нюйорского пристани, як котра друга лінія, так само як і в 1912 році. Ось що виказують урядові числа начальника державного еміграційного уряду:

	Перша кляса	Друга кляса	Міжпоклад
NORTH GERMAN LLOYD	18,348	35,130	164,536

Ся німецька лінія, перевезла своїми кораблями до Америки найбільше число людий, бо аж 288,744 в 249 їздах т. є. пересічно кождий корабель віддавав що 35 годин з 1.160 пасажирами.

Відїзди три рази в тижни до ЛОНДОНУ - ПАРИЖА - БРЕМИ Пряме получене до всіх середн. частий Европи

Правильні відїзди з Ню Йорку, Бостон, Філядельфії, Балтимор, Ню Орлінс і Ґалвестон.

По повні інформації пишіть на адресу:

OELRICHS & CO., Gen. Agts., 5 Broadway, New York

АБО ДО КОТРОГОНЕБУДЬ МІСЦЕВОГО АҐЕНТА.

Спис і цінник книжок

які можна дістати в „Свободі“.

***Американець,** веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мази. Прощане з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по поли. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна .... 30 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадник“. — Ціна .... 25 цнт.

***Гостина сьв. Николая,** драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

***Доля галицької сироти.** — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, камінє і скали. — В сїй книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони жиють. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державаха, а особливо в стейтї Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба кляс і длячого робітники орґанізують ся. — Ціна 10 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьмівають, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнійше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоди (вірш). Найбільший духовий поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шапи? Ангел та пустельник (оповіданє). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

***Житє і Твори Івана Франка.** — Ціна 10 цнт.

Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлї. — Зміст: Журавлї (вірш). Закутник (оповіданє). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

***Жіночий язик,** індіянська казка. **Невдалий жінч,** оповіданє. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповіданє). — **Бом** (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини“. — Ціна .... 10 цнт.

***Казки за циганів.** — Ціна .... 10 цнт.

Казки про жидів. — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибы, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчисльованя всяких рахунків: вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князїв і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповіданє). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конго. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цнт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна. .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

***Оповіданє про Алї Бабу і сорок розбійників.** Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в земли і як витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

***Під прапором свободи.** Вибір патріотичних деклямацій. — Ціна .... 30 цнт.

***Пісні про Канаду і Австрію.** Пригоди з житя еміґрантів, писані вершом. — Ціна 40 цнт.

***Пісні під нотами,** друковані на почтових картках. Серія складаєсь з 12 ріжнородних пісень. 1) „Думи мої“, слова Шевченка, сольо. 2) „Гей по синьому морю хвиля грає“, Наруб. хор. 3) „За Неманъ іду“, дуєт. 4) „Ой мати, мати, москаль в хаті“, сольо. 5) „Кохав мене батько“, сольо. 6) „Повій вітре на Вкраїну“, сольо. 7) „За тучами, за хмарами“. дуєт. 8) „Заручена та Одарка“, жін. хор. 9) „Ой я нещасний, що маю діяти“, сольо. 10) „Докиж мені журити ся“, сольо. 11) „Я циганка, пахнкий квіт“, сольо. 12) „Ой ти Боже милосердний“, мішаний хор. — Ціна за цілу серію (12 пісень) .... 35 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповідане славного американського писателя Марка Твейна в перекладі В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповіданє). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.

***Промови, деклямації і желаня на хрестинах, заручинах і весїлю для кумів, старостів і дружбів.** — Ціна .... 10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землї (з 22 образками). — Розкази про будову землї і її передпотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .... 10 цнт.

Релїґійні вірованя стариних народів. — Зміст: Релїґія Єгиптян. Релїґія Халдейців. Первісна релїґія Індусів. Ісповідники релїґії Брама. Релїґія Будди. Релїґія Перзів. Релїґія Жидів. Релїґія Греків. Релїґія Римлян. — Ціна 20 цт.

Русько-анґлїйський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись анґлїйської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтира). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дїтий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луїс, Мо. Дві левади (оповідане). Дещо цікавого. Зі сьвіта. — Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій души. Не виносить ся серце вже моє (вірш). Потреба лїтератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у ранці (вірш). Війт (оповіданє). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козачини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповідане з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповідане М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). Ціна .... 20 цнт.

Страйк. — Сценїчний образ в трох діях з житя хлїборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Вороженє будучности для женщин. Вороженє будучности для мущин. — Ціна ... . 15 цнт.

***Хлопська доля.** — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлї економічнім). — „Земля Рече“ — Ціна .... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповідане). З гір (вірш). За землю (оповіданє). Сьвіт без Аллаха (арабська байка). Як воях пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на земли? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛЇҐІЙНІ.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя, звичайна оправа	1.00
Бог Надежда Моя, кістяна оправа	2.00
Бог Радость Моя, кістяна оправа	1.40
Віночок, для молодїжи, звич. оправа	28
Дорога до неба, кістяна оправа	1.00
Дорога до неба, скіряна оправа	90
Дорога до неба, малий, звич. оправа	32
Друг Души, кістяна оправа	1.30
Друг Души, малий, звич. оправа	50
Збірник Богомолений, звич. оправа	80
Горі імієм серця, скіряна оправа	1.10
Горі імієм серця, звич. оправа	34
Хлїб Души, кістяна оправа	1.80
Молитвослов для католицьких дїтий	1.20
Помилуй нас Боже, для молодїжи, скіряна оправа	80
Помилуй нас Боже, звич. оправа	50
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних ...	10
Анґельський хор, збірник народ.-церков. пісень під нота ч. I.	25
Анґельський хор, часть II.	5

Д Р У К И.

Книжочки платничі для вписуваня місячних вплат членів до Братств і Товариств, 50 штук	3.50
Метрики хрещеня, шлюбу і смерти, штука	3
Поминик за померших	10
Листові папери. Листи з віжетою Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лікарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий, хто замовляє книжки повинен виписати виразно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Хто замовляє книжки на меншу суму, належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить присилати гроші через почтовий або експресовий мані-ордер. Адреса замовляючого мусить бути виписана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок присилати 10 центів на реджістер, бо трафляє ся часто, що хтось другий з краянів забере книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за сліплатою.

Замовленя належить висилати на адресу:

SVOBODA
83 Grand St., Jersey City, N.